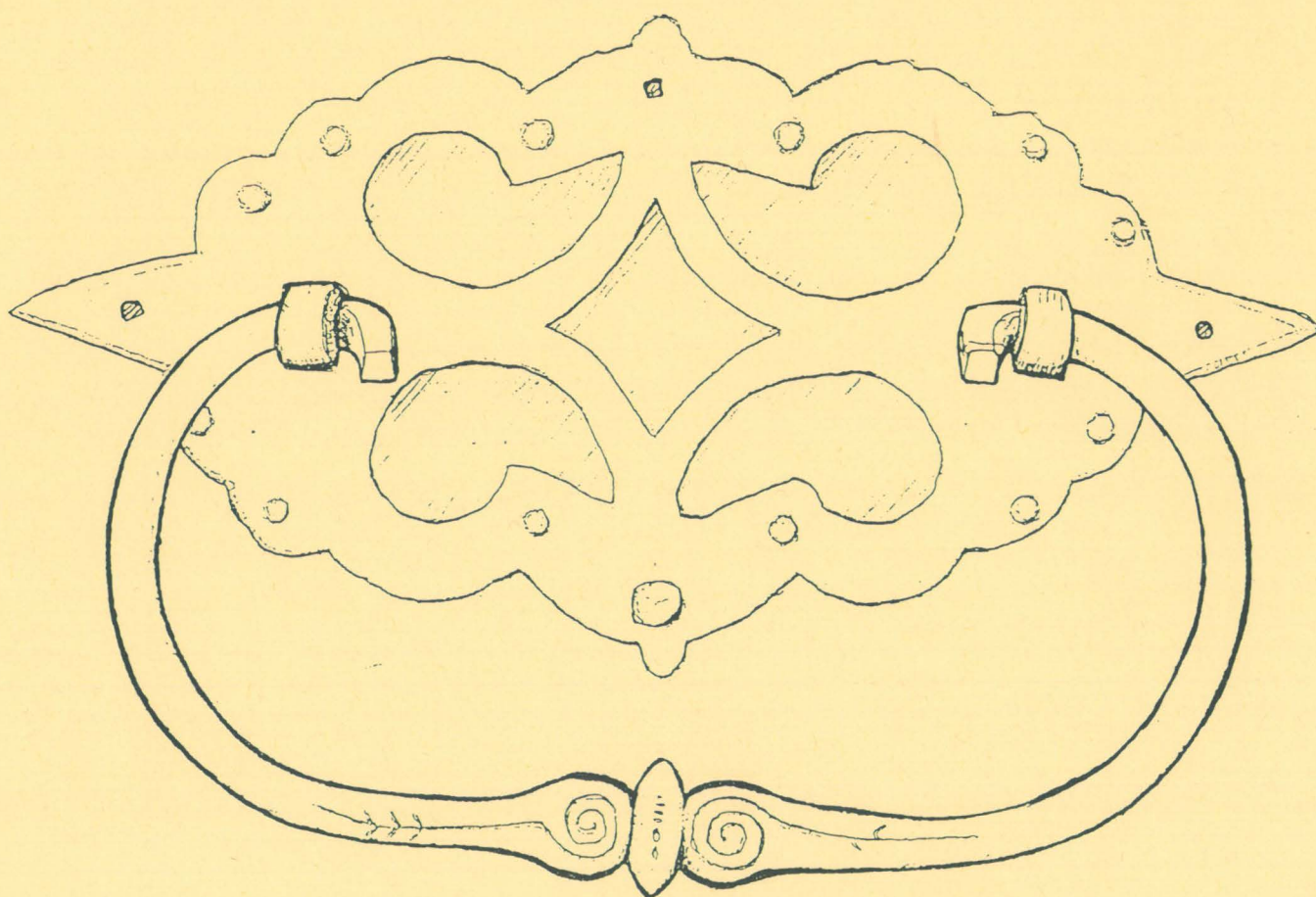

OULUN TUOMIOKIRKON KAIVAUKSET 1996

Kaivauskertomus

Aimo Kehusmaa

SISÄLLYS

	sivu
I. ARKISTOTIEDOT	2
II. JOHDANTOA ja TAUSTAA	3
III. KAIVAUKSEN VAIHEET, KAIVAUS- ja DOKUMENTOINTITAPA	5
IV. MAAPERÄ	6
V. HAUDAT	7
1. Yleistä	7
2. Yksittäishaudat	8
3. Kammiohaudat	9
VI. LÖYTÖAINEISTO	10
1. Hautojen löydöt	10
2. Irtolöydöt	11
VII. HAVAINTOJA KIRKON RAKENNUSHISTORIASTA	13
VIII. TUTKIMUSTULOKSIA	15
TAULUKKO tutkituista haudoista	17
Luettelo mustavalkonegatiiveista	22
Luettelo diapositiiveista	28
Kartat (17 kpl)	
Kuvataulut (27 kpl)	

LIITE: Terttu Lempiäinen, Kasvijäännetutkimus. Tutkimusraportti

I. ARKISTOTIEDOT:

Kaupunki:	Oulu
Kaup:osa, kortteli ja tontti:	I kaup:osan 23. korttelin tontti n:o 1
Omistaja:	Oulun ev.lut. seurakuntayhtymä
Peruskartta:	2444 09 OULU
Koordinaatit:	$x = 7213\ 92, y = 2569\ 77, z = 7 - 9$
Korkeuskiintopiste:	Korkeudet mitattiin kirkon betonilattian alapinnasta, käytännössä betonisten laitteistokanaalien seinämien yläpinnasta, jonka korkeus on 9,64 m mpy. Kenttätyössä käytetyt samoin kuin esineluetteloissa, kartoissa ja kaivauskertomuksessa esiintyvät korkeusluvut tarkoittavat tästä tasosta mitattuja syvyyksiä.
Löydöt:	PPM 12161: 1 - 381, diar. 10.12.1996
MV-kuvat:	PPM 34283 - 34576
Diat:	PPM 5790 - 6045
Kartat:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ote peruskartasta 2444 09 OULU 2. Situaatiopiirros 1:250 3. Yleiskartta ympäristöstä 1:200 4. Koekairaustulokset 1:100 5. Yleiskartta kaivausalueesta 1:100 6-8. Hautakartat 1-3, 1:50 9-11. Tasokartat 1-3, 1:20 12-13. Profiilikartat 1-2, 1:20 14. Profiilikartta 3, 1:25 15. Profiilikartta 4, 1:50 16-17. Vaaituskartat, 1:50
Liitteet:	Terttu Lempiäinen, Kasvijäännetutkimus. Tutkimusraportti. Turun yliopisto, Biologian laitos.

II. JOHDANTOA ja TAUSTAA

Oulun tuomiokirkon peruskorjaus- ja muutossuunnitelmissa esitettiin, että tarvittavien lisätilojen saamiseksi kuorin alla olevaa v. 1932 rakennettua kellaria laajennetaan kirkkosalin alle ja se otetaan kuoron valmistautumistilaksi ja muuhun toiminnalliseen käyttöön. Suunnitelmista antamassaan lausunnossa Museovirasto toteaa: "On todennäköistä, että kellarin laajennuksen alalta löytyy aikaisempina vuosisatoina maahan joutuneita esineitä, niiden katkelmia tai osia rakenteista tai kirkkorakennusten sisustuksista. Muinaismuistolain mukaan alueella on tehtävä arkeologinen kaivaustutkimus Museoviraston valvonnassa. Kustannuksista vastaa rakennuttaja." (Museovirasto 29.3.1996; 163/603/1996)

Oulun ev.lut. seurakuntayhtymä varasi tuomiokirkon peruskorjaushankkeen kustannusarvioon määrärahan kaivauksia ja niiden vaatimia jälkitöitä varten. Kaivausten johtaminen annettiin fil.kand. Aimo Kehusmaan tehtäväksi. Museovirasto myönsi luvan kaivausten suorittamiseen esitetyn tutkimussuunnitelman mukaisesti; tutkimussuunnitelma perustui museoviraston tutkijan Markus Hiekkasen laatimaan muistioon. Hiekkanen myös toimi kaivaustutkimusten valvojana; hän kävi työmaalla 30.7. (Kaivauslupa: Museoviraston Rakennushistorian osasto 2.7.1996; 96/302/1996)

Kaivaukset suoritettiin 12.7.-9.8.1996, minkä jälkeen vielä rakennustöiden vaatimissa konekaivuissa esiin tulleita löydöksiä jouduttiin ottamaan talteen kolmeen otteeseen loppukesän aikana. - Kartanpiirtäjänä ja kaivausten apulaisjohtajana toimi FM Piia Stenfors, kaivajina työskenteli seitsemän Oulun yliopiston historian ja arkeologian opiskelijaa: Katri Forsman, Patrik Franzén, Mika Friman (myös valokuvaajana), Mari Mäkipetäys, Mika Sarkkinen ja Raulo Vaara sekä (1.8. alkaen) Eija Ojanlatva. Kenttätöihin käytettiin yhteensä 166 henkilötyöpäivää, joissa ei ole mukana työmaan kaivu- ja purku-urakoitsijan arkeologisen kaivaustyön yhteydessä tekemiä kone- ja miestyöpäiviä. - Kaivausten jälkeen (18.9. asti) Piia Stenfors piirsi puhtaaksi kaivauskartat, järjesteli ja pakkasi löydöksiä sekä toimitti otettuja näytteitä tutkittavaksi. Aimo Kehusmaa luetteloi esinelöydöt ja konservoi osan rautaesineistä sekä laati kaivauskertomuksen 18.11.1996-31.1.1997. Stenfors ja Kehusmaa käyttivät jälkitöihin yhteensä 80 henkilötyöpäivää. Erikseen laskutettuja töitä olivat kaivauksissa otettujen maanäytteiden kasvijäänneanalyysit, jotka teki dosentti Terttu Lempiäinen Turun yliopistossa, ja esineistön vaativimmat konservointityöt, jotka suoritti Oulun yliopiston arkeologian laboratorio. - Kaivauksista jälkitöineen aiheutui seurakuntayhtymälle lähes 165 000 mk:n kokonaiskustannukset.

Haudoista löydetyn luuaineiston perusselvityksen ja dokumentoinnin teki opintotyönä Oulun yliopiston opiskelija Eija Ojanlatva professori Milton Nuñezin ohjauksessa. - Pohjois-Pohjanmaan museo antoi käyttöön tilat kaivausten jälkitöiden suorittamista varten, ja museon valokuvaaja valmisti valokuvien arkistovedokset.

Alkuperäinen dokumenttiaineisto: muistiinpanot, kartat, mv-negatiivit ja diapositiivit jäävät Pohjois-Pohjanmaan museon arkistoon ja esinelöydöt museon kokoelmiin; talteenotettu luuaineisto palautetaan seurakunnalle jälleen haudattavaksi. Kaivauskertomuksen kopio on Museoviraston rakennushistorian osastolla ja kopio esineluettelosta myös Museoviraston historian vastuualueella.

* * *

Oulun kaupungin perustamisen aikoihin 1600-luvun alussa nykyisen kirkon tienoilla on sijainnut kirkko, jolla lienee ollut edeltäjä/edeltäjiä jo 1500-luvun puolella. Kun Oulun kaupungin 1600-luvun kartta sijoitetaan nykyiselle karttapohjalle havaitaan, että silloinen kirkko osuu vain osittain nykyisen kirkon kohdalle ja että sen suunta poikkeaa selvästi 1770-luvulla rakennettujen nykyisen kirkon seinien suunnasta. Suurin osa nykyisen kirkon alasta oli 1600-luvulta 1760-luvun lopulle asti kirkkotarhaa, t.s. hautausmaata. Näin oli myös suunnitellun kellarinlaajennuksen paikka vanhaa hautausmaan pohjaa. Mahdollisesti 1600-luvun alkupuoliskon kirkkotarhan aita oli leikannut tätä kohtaa siten, että alueen eteläisin kulmaus oli ollut katualuetta. (Ks. kartat 2 ja 3) - Vaikka Oulun uusi, edelleen käytössä oleva hautausmaa otettiin käyttöön 1780-luvun alussa, ja vaikka kirkkoonhautaaminen pyrittiin 1700-luvun lopulla kieltämään valtakunnassa kokonaan, kerrotaan Oulun rovastintarkastuspöytäkirjassa vielä v. 1804, että enin osa kaupungin säätyläisistä haudattiin kirkkoon. Kaivauksia aloitettaessa oli siis syytä varautua myös siihen, että paitsi vanhan kirkkotarhan hautauksia saattaisi eteen tulla myös nykyisen kirkon alle tehtyjä hautoja. - Oma kysymyksensä oli, mitä jälkiä ja jäännöksiä tulisi esiin v:n 1822 Oulun suurpalosta, jossa 1770-luvulla rakennetusta kirkosta vain kiviseinät jäivät pystyyn.

* * *

Helmi-maaliskuussa 1996 rakennuttaja teetti Geobotnia oy:llä suunnitellun kellarinlaajennuksen alueella maaperätutkimuksia, joiden tuloksia tarkasteltiin myös muinaisjäännösten kannalta. Kirkon keskikäytävän kohdalta ja 1932 rakennetun kellarin seinän lähistöltä otettujen kairausnäytteiden perusteella oli arvioitavissa, että kirkon lattian alla oli varsin paksu, jopa 2 m:n syvyyteen ulottuva nykyisen kirkon eri rakennusvaiheiden yhteydessä - 1770-luvulta 1930-luvulle - sekoittunut kerros. Sen alla näytti olevan vähemmän sekoittunut kerros, jossa oli suuria (rakennus)kiviä ja viitteitä myös hautauksista. Ainoassa kairauspisteessä, jossa koskemattolta vaikuttava pohjamaa tavoitettiin se tuli vastaan yli 3 m:n syvyydessä. (Weikko Kotila/Arkkitehtitoimisto Laatio: leikkauspiirros 11.3.1996 (kartta 4) ; Kirsti Paavolan analyysiraportti kairausnäytteistä 29.3.1996)

III. KAIVAUKSEN VAIHEET, KAIVAUS- ja DOKUMENTOINTITAPA

Kaivaukset aloitettiin kirkkosalissa betonilattian purun jälkeen poistamalla pienkaivinkoneella n. 60 cm vahva kerros täytemaata, joka alkoi välittömästi betonilattian alta. Tämä kerros kaivettiin varsin rivakasti, arkeologi seurasi työtä ja poimi talteen esille pyörähdelleet luut ja muut löydöt.

Kaivausalueen koordinaatisto (ks. kartat 5-8) laadittiin kirkon seinien suuntaisena siten, että kuorisakaran lounaisseinän sisäpinnalle annettiin N-koordinaatin arvo 20; N-koordinaatiston lukemat kasvavat pohjoiseen (= koilliseen) mentäessä, sakariston puoleisen seinän lukema on 34,8. Kaivausalueen kaakkoisrajalle, 1932 rakennetun kellarin seinäpinnalle (sen yläosalle), annettiin E-koordinaatin arvo 60. Itään (= kaakkoon) kasvavan E-koordinaatiston arvo 50 osuu kirkon lounaissakaran lattianalaisen putkisto- ja huoltokanaalin kaakkoisseinämän tasalle, johon myös kellarinlaajennuksen - ja siis kaivausalueenkin - luoteisreuna suurin piirtein asettuu. Ylimmiltä osiltaan kaivausalueen laajuus oli n. 10x14,8 m, josta tosin 1932 rakennetut betoniset putkikanaalit veivät molemmilta laidoilta yli 2 m leveät vyöhykkeet 1,5 m:n syvyyteen asti. Kaivausalueen pohjalla sen mitat olivat pienentyneet kirkon seinämuurien alimpien osien levenemisen ja kirkkosalin puoleisen seinämän luiskauksen takia n. 9,3x14,3 m:iin. Koordinaatisto merkittiin kirkon seiniin, mutta kaivaus- aluetta ei paalutettu kokonaan eikä koko kaivauksen ajaksi, vaan vain osittain tarpeen mukaan.

Seuraavassa vaiheessa kaivinkoneella edettiin n. 20 cm:n kerroksin varovaisesti ohuina siivuina kaivaen. Konekaivua seurasi 3-4 arkeologia selvitellen lapioin esiin tulleita kiveyksiä ja peraten talteen löydöksiä kaivauslastoin ja tarvittaessa seuloen. Löydöt pussitettiin kaivauskerroksittain ja n. 2x2 m:n ruuduittain - merkiten ruudut esim. N54-56, E26-28, Z (= syvyys) 90-110. Mahdollisuuksien mukaan merkittävimmät löydöt otettiin talteen erikseen tarkkoine löytökoordinaatteineen.

Niin arkeologisen kaivauksen kuin rakennustöidenkin maamassojen ja 1932 kellarin purkuaineuksen kuljetustarpeen takia kirkon keskikäytävän kohdalle oli muodostettava n. 3,5 m leveä ajoluiska, joka jakoi kaivausalueen kahtia, eteläiseen ja pohjoiseen puoliskoon. Luiskan kellarinpuoleinen pää kaivettiin liki 3 metrin syvyyteen jo siinä vaiheessa kun muilla kaivausalueilla oltiin vasta saavuttamassa n. 1,5 m:n syvyydessä alkanut hautausten kerros; luiskan alueella kellarin seinän vieressä ei kuitenkaan ollut alkuperäisiä hautoja.

Kun konekaivulla oli saatu esille ensimmäiset haudat siirryttiin niillä alueilla käsinkaivuuseen ja konevoimaa käytettiin vain kaivettujen maiden poiskuljetukseen. Alkuvaiheessa haudoista kaivetut maat seulottiin, mutta siitä luovuttiin osin kiireen takia, osin siksi, että kävi ilmi, että kaivajat - joilla oli kaikilla vähintään kohtuullisesti aiempaa kaivauskokemusta - olivat työssään niin tarkkoja ettei seulasta enää löytynyt mainittavaa talteen otettavaa. Kukin hauta tai haudankatkelma dokumentoitiin ja otettiin talteen omana kokonaisuutenaan. Aluksi haudat kartoitettiin mittakaavassa 1:20, mutta ajan säästämiseksi tästä oli luovuttava, ja kustakin haudasta laadittiin vain luonnospiirroskartta

dokumentointilomakkeelle. Lomakkeen täytti haudan tutkinut kaivaja. Lähes jokaisesta haudasta otettiin sekä mustavalko- että diakuvat. Hautojen tarkka sijainti kirjattiin hautakartoille mittakaavassa 1:50. - Hautalomakkeet ovat sellaisenaan, puhtaaksi piirtämättöminä ja -kirjoittamattomina, kaivauskertomuksen liitemateriaalina arkistossa.

Kullekin haudaksi tulkitulle ilmiölle annettiin esiintulojärjestyksessä juokseva numero. Joskus yhdeksi haudaksi arvioitu jälki maaperässä osoittautuikin kaivauksen edetessä kahdeksi erilliseksi haudaksi jolloin turvauduttiin kirjainlisäyksiin, esim. haudat 23A ja 23B. Myös useita hautauksia sisältäneiden kammiohautojen kohdalla käytettiin kirjaimia silloin kun yksittäiset hautaukset olivat selvästi erotettavissa, esim. 100A, B, C, D.

Löydetyt esineet ja fragmentit on luettelointia haudoittain, hautojen välisiltä alueilta tavatut irtolöydöt on luettelointia löydöksen laadusta riippuen joko tarkoin koordinaatein tai väljin ruutu/aluerajoin. Irtolöytöinä, eritoten konekaivuulla tutkituista ylemmistä kerroksista saaduista löydöistä poistettiin ennen luettelointia koko joukko eri-ikäisiä rautanauvoja (n. 350 kpl) ja ikkunalaasin sirpaleita (n. 50 kpl), jollaisista luetteloidussa aineistossa on edustavat otokset nähtävissä. - Haudoista löytyneet luut on listattu ylimalkaisesti hautadokumentointilomakkeille, Eija Ojanlatvan laatimat yksityiskohtaiset luettelot tulevat erilliseksi liitteeksi. Muu luuaineisto on (vielä tämän kaivauskertomuksen kirjoittamisajankohtana) yksityiskohtaisesti läpikäymättä.

Kasvijäännetutkimuksia varten otetut näytteet - 38 näytettä 36 haudasta - on käsitelty erillisenä liitteenä olevassa Terttu Lempiäisen tutkimusraportissa. Näytteet on talletettu Turun yliopiston Biologian laitokselle kasvimuseoon. - Muita erilaisia materiaalinäytteitä otettiin 17 haudasta. Ne on luettelointia esiinlöytöjen yhteydessä ja talletettu vastaisia tutkimuksia varten Pohjois-Pohjanmaan museoon muun löytöaineiston mukana.

IV. MAAPERÄ

Maaperä oli kauttaaltaan hienojakoista hietaa ja hiesua, pintakerroksissa hyvin sekoittunutta, rakennus- ja palojätteitä sisältävää, löyhää ja pölisävää, syvemmällä - yli 1,5 m:n syvyydessä, missä suurin osa hautauksista oli - tiiviimpää, mutta suhteellisen helposti kaivettavaa. Pohjamaa oli kovaa kerrostunutta silttiä, jossa syvimmälle kaivetut haudat erottuivat erittäin selvärajaisina. Kaivausalueen pohjoisosassa pohjamaa tuli hautojen väleissä vastaan paikoin jo n. 160 cm:n syvyydessä, alueen eteläosissa se tavoitettiin paikoin n. 190, paikoin vasta n. 240 cm:n syvyydessä. Hautojen välisestä maasta ja hautauskerroksen yläpuolisesta täytemaasta, heti betonilattian alta lähtien, löytyi yksittäisiä ihmisluita. Irrallisia luita, joiden joukossa oli joskus muutakin hautoihin kuulunutta: arkunnauloja tai tekstiilinjäänneitä, oli hautojen väleissä myös muutamina löytösikerminä. Näitä ei kirjattu haudoiksi, koska ne olivat selvästi alkuperäisiltä paikoiltaan pois siirrelyjä.

Kaivausalueella esiin tulleet kivet olivat nähtävästi paikalle muualta tuotuja; niitä esiintyikin etupäässä vain kirkon rakennusvaiheisiin ilmeisesti liittyvissä

kiveyksissä, jotka rikkoivat hautausmaan maaperää. Myös kirkon seinien perusmuureja varten tehdyt kaivannot näkyivät seinänvierien maaperässä eroina maanlaadun värissä ja koostumuksessa muuallakin kuin rakennusvaiheen aikaisen kaivamisen rikkomien hautojen kohdalla.

V. HAUDAT

1. Yleistä

Ylimmät haudat tulivat konekaivussa esiin jo 140 - 150 cm:n syvyydessä (haudat 1,2,3,7,100). Osa näistä rikkoutui ja osia niistä siirtyi paikoiltaan niin, että jotkut löydöt voidaan vain todennäköisesti liittää k.o. hautoihin - esim. hauta 1:n kallo, hauta 2:n toinen kahva. Kaivausalueen pohjoispuoliskossa hautoja löytyi vain 11 kpl, muut 118 hautaa olivat eteläisellä kaivausalueella. Pohjoisalueella syvimmit haudaukset ulottuivat 199 cm:n syvyyteen lukuunottamatta kammiohauta 32:n pohjalle kaivettua kuoppaa, joka ulottui 270 cm:n syvyyteen. Eteläisellä alueella syvimmälle kaivetut haudat ulottuivat 230-270 cm:n syvyyteen, kammiohauta 7:n pohjalle kaivettu kuoppa 299 cm:n syvyyteen asti.

Hautojen pääpiirteet ilmenevät taso- ja hautakartoista (kartat 6-11) sekä taulukosta ss. 17-21. Näissä on esitetty pääsääntöisesti vain varsinaisen kaivausalueen haudat. Vanhassa kellarissa tavatut pari rikkinäistä haudanjäännöstä (kA ja kB) ovat mukana taulukossa 1, ja sakariston edustan luiskasta kaivausten aikana löydetystä haudanjäännöksestä on profiilikartta (kartta 14).

Kaikki rakennustyön eri vaiheissa arkeologisen kaivausalueen ulkopuolella havaitut haustausten jäljet on merkitty alueen yleiskarttaan (kartta 3). Suurin osa kirkon ulkopuolisista hautaamisiin viittaavista löydöistä tuli esiin konekaivussa jo ennen varsinaisten kaivausten alkua tai niiden päätyttyä. Useimmissa tapauksissa niitä päästiin tarkastelemaan vasta sellaisessa vaiheessa, että vain luita ja mahdollisia muita jäännöksiä oli poimittavissa sekoittuneesta irtomaasta tai valmiin kaivannon seinämistä; tällöin oli vaikea selvittää oliko kyse yksittäisestä haudasta tai haudoista, kammiohaudasta vai hautausmaan täytemaan irtoluista.

Sakariston ja kuorin väliseen kulmaukseen uutta kellarin sisäänkäyntiä varten kaivetun luiskan alueelta tuli varsin runsaasti haustausten jälkiä: useita kalloja ja muita luita sekä myös tekstiilinjäännöksiä. Vain yhtä luiskan profiiliin jäänyttä hautaa päästiin tarkemmin tutkimaan; se oli ilmeinen hirsikammiohaudan jäännös (ks. kartta 14).

Hautoja ovat rikkoneet niin hautausmaan käyttöaikana tapahtuneet uusien haustausten kaivamiset kuin nykyisen kirkon eri rakennus- ja korjausvaiheiden aikaiset perustusten ja tukirakennelmien kaivamiset. Vain liki puolet (61 kpl) tutkituista haudoista oli kokonaisia tai lähes kokonaisia (yli 70 % haudan alasta jäljellä, taulukossa merkitty >2/3), noin neljäsosasta (34 kpl) oli osapuilleen

puolet jäljellä (n. 40-70% haudasta, merkitty taulukossa 1/2); loput (34 kpl) olivat erikokoisia katkelmia pienistä rippeistä alkaen (merkitty <1/3).

2. Yksittäishaudat

Kaikissa yksittäishaudoissa (multahaudoissa), joissa haudan tai haudankatkelman voitiin olettaa olevan alkuperäisellä paikallaan, oli jälkiä ruumisarkusta. Ensimmäisenä näkyvänä merkinä useimmissa hautauksissa olikin ohut arkun ääri viivoja osoittava tumma viiru maaperässä. Arkkujen puuaineksi - joka niissä tapauksissa, joissa sitä oli lainkaan jäljellä, näytti olleen yksinomaan havupuuta - oli perusteellisesti lahonnuttu ja pehmeää, maamassojen puristuksessa ohueksi litistynyttä. Muutamissa haudoissa puuta oli sen verran jäljellä, että arkkujen voitiin havaita olleen mustaksi maalattuja tai tervattuja. Arkunjäännösten ja hautakuoppien muodosta nähdään, että käytössä on ollut sekä suoraseinäisiä nelikulmaisia että kaarevakylkisiä nelikulmaisia, osin kuusikulmaisilta ("olka-kulmallisilta") näyttäviä arkkuja. Tavallisimpia jäännöksiä arkuista olivat rautanaulat: jokaisesta haudaksi tai haudankatkelmaksi kirjatus-ta jäljestä löytyi ainakin yksi naula. Eheinä tai lähes eheinä säilyneissä täysikasvuisten haudoissa (36 kpl) oli 7-67 naulaa, keskimäärin 23 naulaa; vastaavanlaisissa lasten haudoissa (23 kpl) oli 1-21 naulaa, keskimäärin 11 naulaa. Vain kolmessa arkunjäännöksessä oli rautaisia kahvoja. Kahdessa tapauksessa kahvaparit löydettiin toiselta laidalta rikkoutuneen arkun (haudat 2 ja 12) ehyehköltä pitkältä sivulta. Yhdessä arkussa kahva oli päädyssä; tässä tapauksessa (hauta 100D) päästiin tutkimaan vain pieni osa arkun jalkopäätä. Eräissä arkuissa oli ilmeisesti ollut kantokahvan virkaa toimittamassa kaksi poikittain arkun pohjan alle kiinnitettyä rimaa, joiden päät olivat työntyneet arkun reunojen ulkopuolelle. Tällaisista oli jälkiä ainakin seitsemässä (haudat 3, 53, 58, 60, 90, 114, 123) haudassa. Haudassa 90 poikkirima näytti olleen kuorimatonta koivurankaa. - Tuohia ja kuusenhavujen jäännöksiä löytyi useista arkuista. Ainakin kolmessa arkussa (haudat 14, 74, 77) vainaja oli suurelta osin katettu tuohilevyillä. (Ks. taulukko ss. 17-21)

Vallitsevana hautaus-suuntana on ollut itä-länsi-suunta siten, että vainajan pää on ollut lännessä. Tuo yleissuunta vastaa vanhan 1600-luvun kirkon pituusakselin suuntaa, mutta poikkeaa selvästi nykyisen kirkon seinien suunnasta. Tarkasta W - E -suunnasta (90°) keskimääräinen hautaus-suunta poikkeaa hie-man ja on lähinnä ilmaistavissa suuntana WNW - ESE (n. 100-105°). Tämä keskimääräinen (vaihteluväli 95-110°) suunta voidaan merkitä 83 haudalle. Kuuden selvästi poikkeavan haudan suuntana oli suunnilleen länsilounaasta itäkoilliseen (65-85°) ja seitsemässä haudassa se oli pohjoislänsiluoteesta etelä-itäkaakkoon (115-125°). Vain kaksi lapsivainajaa oli haudattu pää idässä: toinen haudattuna samassa arkussa naisvainajan kanssa siten, että lapsen pää oli aikuisen käsivarrella ja jalat tämän pään vieressä (hauta 37), toinen ilmeisesti samalla kertaa edellisten kanssa isomman arkun viereen omassa pienessä arkuksaan haudattu lapsi (hauta 40). - Yleensä vainajat oli asetettu arkuun sellälleen kädet tavallisesti rinnan tai vatsan päälle taivutettuina. Muutamissa parhaiten säilyneissä luurangoissa voitiin todeta sormien olleen ristittyinä.

3. Kammiohaudat

Kaivausalueella oli kolmen hirsistä rakennetun hautakammion jäännöksiä: kaksi niistä, haudat 7 ja 32, olivat keskikäytävän kohdalla olleen kiveyksen osittain rikkomia, kolmas, hauta 100, jäi suurimmaksi osaksi kaivausalueen ulkopuolelle. Nämä useamman vainajan hautaamiseen tarkoitettut suku- tai perhehaudat olivat suorakulmaisia maapohjaisia hirsikehiä, länsi-itä-suunnassa 2,4 - 2,5 m pitkiä. Kokonaisleveyttä ei hautojen katkelmallisuuden takia saatu mitatuksi; hauta 7 oli vähintään 2,1 m leveä. Kehien hirret tai haljispuolikkaat olivat pehmeiksi maatuneet ja menettäneet alkuperäisen muotonsa. Haudan 7 nurkista saattoi kuitenkin nähdä, että niissä oli yksinkertaiset koirankaulasalvokset. Tämän kammiohaudan seinämän korkeus oli kokoonpainuneena n. 50 cm, mutta hauta 32:ssa, joka oli vielä pitemmälle lahonnut, se oli vain vajaat 20 cm; yhtä pahoin kasaan painunut oli myös haudan 100 hirsikehä.

Haudan 7 hirsikehän tasalta ei löytynyt hautauksia, mutta kylläkin muutamia rippeitä, jotka kielivät, että tässä oli ollut ruumis/ruumiita. Tällaisia viitteitä antoivat suhteellisen runsaat katetuohen palaset, hiukset ja tekstiilinjäännökset sekä tummansinisistä lasihelmistä koostuneen helminauhan katkelmat. Ilmeisesti kammioon viimeksi haudatut vainajat oli siirretty muualle, ehkä siinä vaiheessa kun alue oli tullut uuden kirkon rakennustyömaaksi. - Kun kammiokehän alue oli kaivettu pohjaan saakka kävi ilmi, että kammion kohdalle oli kaivettu syvälle pohjamaahan ulottuva kuoppa, johon oli sikiin sokin kätkeyty usean vainajan luita ja niiden mukana tekstiili- yms. jäännöksiä. Nähtävästi hautakammion käyttöaikana oli tapana tehdä näin tilaa uusille hautauksille.

Haudassa 32 oli hirsikehän tasossa päällekkäin ainakin kahden - todennäköisesti useammankin - arkun ja vainajan jäännökset pahoin maatuneina, mikä vaikeutti kokonaiskuvan hahmottamista. Hautaukset oli peitetty tuohilevyillä, joiden alla oli paksusti kuusenhavuja; vainajien luut olivat havujen lomassa. Myös tämän kammion alta paljastui kuoppa, johon oli kerätty useiden vainajien luita.

Hautakammion 100 tutkitussa itäosassa oli havaittavissa neljän arkun jalkapää. Ylinnä oli muutamia laudanjäännöksiä sekä tuohikate, joka näytti ulottuvan koko kammion yli. Sen alla oli kaksi arkkua (luetteloitu 100A ja 100B), jotka lepäsivät alempien arkkujen (100C ja 100D) kansien yli poikittain sijoitetun välilankun varassa.

VI. LÖYTÖAINEISTO

1. Hautojen löydöt

Hautoista löytyneiden luiden säilymisaste vaihteli suuresti: muutamista haudoista saatiin talteen lähes kokonainen luuranko, toisista koskemattominakin säilyneistä haudoista vain pehmeitä luunrippeitä; 15 haudasta tai haudankatkelmasta ei saatu talteen luita ensinkään. Näistä "tyhjiä" haudoista oli arkun koosta päätellen ainakin 9 lapsenhautoja. Kaiken kaikkiaan nyt tutkituissa 131:ssä kaivausalueen ja v:n 1932 kellarin pohjan haudassa on erotettavissa jäännöksiä ainakin 141 henkilön hautaamisesta. Näistä 132:lle on annettavissa edes jonkinasteinen määräite. Täysikasvuisia - aikuisia ja nuoria - oli 95, joista on voitu määrittää 26 naista ja 31 miestä. Lapsia oli 37; heistä 19 on ollut aivan pieniä, alle kaksivuotiaita.

Vain harvoista haudoista on löydetty muuta kuin vainajaa verhonneiden tekstiilien ja niitä kiinnittäneiden nuppineulojen rippeitä; suurimmasta osasta hautoja ei edes niitä.

<i>löytöaineisto</i>	<i>hautoja / arkkuja</i>
vain nauvoja	77
vain nauvoja ja muita arkun osia	3
tekstiiliä ja/tai nuppineuloja	36
tekstiiliä ja muuta aineistoa	14
(metallikorist. tekstiiliä muuta aineistoa	10)
	2
yhteensä	132

Tavallisimmin tekstiilijäännöksiä löytyi pään ja jalkaterien alueelta: jonkinlaisten päähineiden, myssyjen tms. jäännöksiä ja sukkiensa tai muiden jalkaverhojen rippeitä. Metallilankakoristeisista tekstiileistä puolet oli peräisin lasten haudoista. Metallij- ja silkkilangoista sekä kankaista valmistetut hiuskoristeet ja tekokukat löytyivät niinkään enimmäkseen lasten haudoista. Varsinaisia koruja tavattiin kovin vähän: kaksi pronssisormusta haudasta 46 ja yksi sormus kammiohauta 32:n alaisesta luukätköstä sekä lasihelmiä edellämaitun hauta 7:n tummien helmien lisäksi haudasta 42. Haudasta 42 löytyi peräti 53 lasihelmeä - neljää lajia - hajalle maatuneen kallon alueelta. Helmien sijainnin perusteella näyttää ilmeiseltä, että ne ovat olleet osana jonkinlaista päänkoristetta tai hiuslaitetta.

<i>Hautojen löydöt</i>	<i>kpl / hautoja</i>
helmiä	76 / 2
sormuksia	3 / 2
rahoja	3 / 1
vyö solkineen	1 / 1
hihnoja solkineen	2 / 1
puukko tuppineen	1 / 1
tuluspiit ja rikkiä	1 / 1
tuohirasia	1 / 1
liitupiippuja	3 / 3
nappi, metallia	1 / 1
metallikpl, litteä kiekko	1 / 1
nuppineuloja	>50 / 17
tekstiiliä	/ 47
nahkaesineiden paloja	3 / 3
punasavikeramiikkaa, paloja	3 / 3
taso-/ikkunalasia, paloja	7 / 5
nuoraa, pätkiä	2 / 2

Jos vainajan varustaminen koristelluin tekstiilein ja koruin oli suhteellisen harvinaista, oli vielä poikkeuksellisempaa panna hautaan varsinaisia käyttöesineitä; tällaisia hautauksia tässä aineistossa oli vain kolme. Yksi mies ja yksi nainen (haudat 8 ja 20) olivat saaneet hautaan mukaan piippunsa, kun taas yksi miesvainaja (hauta 10) oli varustettu matkalle tuonpuoleiseen paitsi piippuneen myös pieni (tupakka?)rasia, puukko ja tulusneuvot vaskisolkisessa vyössään, vaskisolkisin hihnoin kiinnitetyt säärystimet jalassaan, olipa arkuun pantu muutama kuparikolikkokin.

2. Irtolöydöt

Osa irtolöydöistäkin on peräisin rikkoutuneista haudoista, osa muuten - mm. kirkon rakennustöiden yhteydessä - maahan joutuneita. Hauta-aineistoa ovat esim. irtolöytöinä luetteloidut lasihelmet, jotka löytyivät yhdestä luusikermästä metallilankakoristeisen päähineenjännöksen kanssa. Samoin pronssisormus, jonka sisällä oli löydettyä vielä sormiluu, oli varmastikin rikkikaivetusta haudasta lähtöisin.

Täyttemaakerroksista hautojen yläpuolelta ja väleistä löytyneitä esineitä ja niiden katkelmia on otettu talteen ja luetteloitu seuraavasti:

	<i>lukum.</i>
helmiä	11
sormuksia	1
liitupiippuja ja fragm.	7
tekstiilifragmentteja	7
nahkaesineiden paloja	2
nuppineuloja	2
punasavikeramiikkaa, paloja	1
pullolasia, paloja	7
taso-/ikkunalasia, paloja	91 (poistettu n. 50 palaa)
muuta lasia (mm. lampunlasia)	37
koristehelan pala, sek.metallia	1
arkunkahvoja, rautaa	11
muuta rautaes. ja katkelmia	13
nauloja	192 (poistettu n. 350 kpl)
karhun kulmahammas	1
kotilonkuorta, pala	1
painolastiä	1

Hautojen välisestä ja niiden yläpuolisesta maasta kerättiin talteen koko joukko irtoluita, joita ei ole yksityiskohtaisesti luetteloitu. Kallojen ja kallonosien määrän perusteella arvioiden luita on vähintään 30 vainajasta. Luonnollisesti osa tästä luuaineistosta on peräisin edellä käsitellyistä rikkoutuneista haudoista.

Irtolöytöinä on pidettävä myös suurta määrää yhdessä kasassa löytyneitä luita. Aivan 1932 rakennetun kellarinseinän vieressä kirkon keskikäytävän kohdalla n. 1,5x2,5 m laajalla alueella alkoi n. 2 m:n syvyydessä tulla esiin taaja luukeskittymä, jossa oli etupäässä kalloja, raajojen suuria luita sekä lantion luita. Tämä noin 1 metrin syvyinen luukuoppa sisälsi kallojen summittaisen lukumäärän perusteella arvioiden yli sadan (115-130) vainajan luita. Luiden joukossa oli myös uudehkon näköistä aineistoa, esim. fajanssikalvikupin palasia, joita ei voi pitää kuluvaan vuosisataa vanhempina. Selvästikin v:n 1932 kellarinrakentajat olivat kätkenneet tähän kellarin kaivamisen yhteydessä esiin tulleet silmiinpistävimmit ihmisluut.

VII. HAVAINTOJA KIRKON RAKENNUSHISTORIASTA

Kaivauksissa paljastui joukko ilmiöitä, jotka eivät liity niinkään paikan hautausmaahan kuin kirkkorakennuksen vaiheisiin.

Lattianalaisen ylimmän täytemaakerroksen poiston yhteydessä tuli näkyviin n. 40 cm:n syvyydellä muutamia melko kookkaita ja suhteellisen tasalakisia kiviä, jotka sijaitsivat n. 3 m:n päässä toisistaan parissa epämääräisessä rivissä (kartta 5; neg. 34491). Kyseessä saattoi olla v. 1932 tehtyä betonilattiaa edeltäneen puulattian niskahirsien aluskivet.

Täytemaakerroksessa havaittiin verraten yhtenäinen ja laajasti lähes koko kaivausalueen - 1930-luvun alussa kaiveltuja kellarinseinustaa ja huoltokanaalien vierustoja lukuunottamatta - peittänyt palokerros, jonka pinta tuli esiin kirkon keskikupolin puoleisella laidalla jo 60-70 cm:n syvyydessä viettäen kellarin puoleista laitaa kohti 90-100 cm:n syvyyteen (kartat 13 ja 15; neg. 34287). Ympäristöään tummemman harmaana ja tuhkamaisesti pölisevänä erottuva palomaa sisälsi hiilenmuruja sekä kuumuudessa vääntyilleitä ikkunalasin siruja ja rautanauvoja. Kerroksen paksuus vaihteli vajaan 5 cm:stä n. 10 cm:iin, paikoin 20 cm:iin asti.

Muutamissa paikoissa edellisen kaltainen palojätteiden sekainen maa ulottui huomattavan syvälle hautausmaakerrokseen muodostaen selvästi erottuvia kuoppia, jotka harmaan palomaan lisäksi sisälsivät erikokoisia kiviä, joukossa kookkaitakin lohkoja kappaleita. Nämä kuopat oli kaivettu kovaan pohjasilttiin asti. Yhdessä näistä kuopista (N=30,7-31,6 E=55-56) oli n. 80 cm pitkä pätkä vankahkoa (\varnothing n. 20 cm) pystypaalua, toisessa (N=31-31,5 E=51,5-52,2) selvä jälki paalusta (kartat 6 ja 12; neg. 34375, 34427). Vastaavilla kohdilla kirkon seinään nähden kaivausalueen eteläpuoliskossa sijainneet kaksi samanlaisia kuoppaa (isompi N=22,8-24 E=55,2-56,5, pienempi N=23,4-24,1 E=50,9-51,6) tulkittiin myös paalunsijoiksi, vaikkei niissä selviä paalunjälkiä löytynytäkään. Sen sijaan kolmas hautausmaalla rikkonut palojätettä sisältänyt kuoppa (N=21,2-22,3 E=56,7-57,9), joka sisälsi muutamien pienten kivien lisäksi vain yhden suuren kivenlohkareen (esim. neg. 34403), oli ilmeisesti kaivettu tämän lohkarin upottamista varten.

Palokerros on luonnollisesti tulkittavissa vuoden 1822 palon jäljiksi. Palokerroksen läpi kaivetut paalukuopat lienevät palon jälkeisen jälleenrakentamisen, esim. kirkon katon holvauksen vaatimien rakennustelineiden jälkiä.

Kaivausalueen keskellä, kirkon keskikäytävän kohdalla, oli edellä selostetun palokerroksen alla kookkaista kivistä koostuva n. 3,5 m leveä kiveys, joka oli aikoinaan kaivettu hautausmaakerroksen läpi koskemattomaan pohjamaahan saakka, n. 3 m syvyyteen nykyisen lattian alapinnasta mitaten (kartat 6, 9, 13, 17; mm. neg. 34368, 34402-03, 34560, 34576). Kivikeskittymä ulottui jokseenkin tasaleveänä lähelle v:n 1932 kellarin seinää; 2-3 m:n päässä seinästä kiveyksen pohjoisreuna kääntyi suorakulmaisesti koilliseen, sakaristoa kohti. Kiveystä kaivausten loppuvaiheessa purettaessa havaittiin, että sen reunat koostuivat suhteellisen tiiviisti ladotuista luontaisista ja lohkotuista kivistä. Reunaladelmi-

en väliin jääneessä kapeimmillaan lähes 2 m leveässä keskiosassa kivet olivat harvemmassa ja niiden väleissä oli löysää täytemaata ja vähäisiä onkaloitakin. Koko kiveystä peittänyt v:n 1822 palokerros osoittaa, että se on rakennettu jo ennen vuotta 1822. Tällaista lukuisia hautoja rikkonutta (ja ilmeisesti vielä useampia kokonaan tuhonnutta) kivettyä kaivantoa on tuskin tehty aikaisemmin kuin 1770-luvun kirkonrakentamisen yhteydessä ja tuskinpa taas uuden valmistuneen kirkon lattian allekaan; kiveys liittyy 1770-luvun rakennustöihin.

Kiveyksen reunat tuovat rakenteeltaan mieleen muutamissa aiemmissä kaupunkiarkeologisissa tutkimuksissa nähdyt kylmämuurattujen rakennustenalaisten kellarien seinämien jäännökset. Kiveyksen tarkoitusta pohdittaessa on kellariselityksen lisäksi esitetty (arkkitehti Pekka Laatio) mahdollisuus, että tässä olisivat kirkon ensimmäiset perustukset. Jos kirkko olisi pystytetty näille sijoille se olisi ollut keskempänä kirkkokorttelia - nythän se on aivan sen toisessa laidassa. Jostakin syystä, esim. korttelin toisen laidan maaperäongelmien takia, kirkon paikkaa olisi jouduttu siirtämään nykyiseen kohtaansa ja hylkäämään ensin tehdyt perustukset.

Valtionarkeologi Juhani Rinne kävi keväällä 1932 Oulussa tuomiokirkon korjaustöiden aikaan. Muinaistieteelliselle toimikunnalle hän raportoi: "Lattian auki ollessa olin tilaisuudessa tarkastamaan kirkon perustuksia, jolloin totesin, että nykyinen tuomiokirkko on kaupungin sitä edellisen kirkon kivijalalla, kuitenkin niin että nykyinen kuori jää entisen kirkon kivijalan ulkopuolelle. Entisen kivijalan kuoriseinämys oli lattianiskoihin asti jäljellä ja hyvässä kunnossa sekä tulee nyt toimimaan yhtenä pannuhuoneen seinänä." Kertomuksesta ei käy ilmi kuinka laajasti pannuhuoneeksi tulevaa kellarialueita oli Rinteen paikalla käydessä jo kaivettu. Hänen havaitsemaansa kivijalkaa ei kuitenkaan jätetty pannuhuoneen seinäksi: nyt purettu seinä oli pelkkää betonia. Voitaan arvailla, että Rinne näki edellä kuvaillun kiveyksen suorakulmaisesti sakaristonpuoleista seinää kohti suuntautuvan osan kaakkoislaidan, joka vastoin hänen näkemystään purettiinkin 1932 pois pannuhuoneen betoniseinän tieltä. - Nykyisen kirkon seinien suuntaisen kiveyksen tulkitseminen entisen kirkon kivijalaksi on ilmeinen erehdys; nähtävästi Rinne ei ollut paneutunut Oulun 1600-1700-lukujen kartta-aineistoon.

Kaivausalueen pohjois- ja länsinurkissa, siis ristikirkon ristihaarojen sisäkulmauksissa, havaittiin, että perusmuuria vahvistamassa oli seinälinjasta kirkon sisään ulkonevat, perusmuurin tavoin ja siihen liittyen isoista kivistä muuratut nurkka-anturat (kartat 6-8, 12, 16; neg. 34435-36, 34556, 34572-73). Näistä pohjoisempi lähti vähitellen ulkonemaan heti lattian alta ("0-tasosta") alkaen työntyen 1 m:n syvyydessä n. 80 cm seinälinjasta ja alimpien kivien tasalla 1,6-2,6 m:n syvyydessä 1,8 m seinälinjasta. Eteläisempi sen sijaan ulkoni seinästä 1 m:n syvyydessä vaakasuorana tasana koko 1 m:n ulottuvuuteensa. Kaivausalueen etelänurkassa - samalla kirkon kuorisakaralan lounaisseinällä kuin eteläisempi nurkka-antura - oli 1,9 m:n syvyydestä alkaen samanlainen tasalakinen perusmuurin ulkonema, ikään kuin aloitetun väliseinän pätkä, joka työntyi 1,7 m leveänä 1,5 m seinälinjasta sisäänpäin (neg. 34571, 34574). Kaikkien näiden ulkonemien pohjimmaisit kivet olivat perusmuurin alimpien osien

tasalla. - Tämänkertaisen kellarin laajentamisen tieltä keskellä lounaisseinää ollut uloke purettiin pois, mutta eteläinen nurkka-antura kokonaan ja pohjoisenkin suurimmaksi osaksi jätettiin paikoilleen.

Sakaristonpuoleisessa perusmuurissa oli nähtävissä (neg. 34434), että sakariston oviaukko on joskus ollut lähes puolitoista kertaa niin leveä kuin nykyään ja aukon alareuna on sijainnut n. 60 cm nykyistä alempana. Aukkoa on pienennetty tiilillä ja ympäristöstä poikkeavan pienillä kivillä muuraten: ensin aukko nykyiseen leveyteensä kaventaen ja sitten - tiilistä ja muuraustavasta päätellen eri kerralla - alareunaa nykyiselle tasolle nostaan.

Kirkko on perustettu suoraan kovalle, tiiviille silttipohjalle. Siihen on kaivettu ilmeisesti maanpinnan yleismuotoa noudattaen tasapohjaiset perustuskaivannot. Sakaristonpuoleisen seinän kohdalla tämä kaivanto näytti ulottuneen runsaan puolen metrin syvyyteen kovan siltin keskimääräisestä yläpinnasta mitaten. Maanpinnan/pohjamaan muoto näkyy myös perusmuurin korkeudessa (neg. 34434): saarnastuolin alla (E=53) muurin alimpien kivien alapinta on n. 2,6 m:n syvyydessä (= n. 7,0 m mpy) mutta runsaan metrin päässä sakariston oven kaakkoispuolella (E=58) jo n. 3,1 m:n syvyydessä (= n. 6,6 m mpy).

Perusmuuri on rakennettu jonkin verran ylöspäin ohenevaksi, mikä näkyy perustusten sisäpinnoissa parina 10-15 cm:n levyisenä olakkeena (neg. 34554). Perusmuurin poikkileikkausta voitiin tarkastella v:n 1932 kellarin kohdalle sakaristonpuoleiseen seinään puhkaistusta uudesta aukosta (neg. 34543). Perustusten sisä- ja ulkopinta näyttävät muodostuvan suurista yhteenmuuratuista harmaakivistä, joiden väliin jää pienempien kivien ja hiekan täyttämä kerros. Pohjimmaisten kivien tasalla perusmuurin paksuus on 235-245 cm, 120 cm:n korkeudella 200 cm ja n. 165 cm:n korkeudelta alkaen 160 cm.

VIII. TUTKIMUSTULOKSIA

Noin 140 m² laajan kellarinlaajennuksen alueella tutkittiin 129 hautaa ja haudankatkelmaa ja v. 1932 rakennetun kellarin pohjalla pari haudanjäännöstä. Valtaosa haudoista oli yksittäisiä arkkuhautauksia; kaivausalueelle osui vain kolme hirsikammiohaudaa. Kammiohaudat ja joku yksittäisistäkin haudoista sisälsi useamman kuin yhden vainajan jäännöksiä. Kaiken kaikkiaan tutkituissa 131 haudassa on erotettavissa jälkiä ainakin 141 henkilön hautaamisesta. Näistä 132:lle on annettavissa edes jonkinasteinen määräite. Täysikasvuisia - aikuisia ja nuoria - oli 95, joista on voitu määrittää 26 naista ja 31 miestä. Lapsia oli 37; heistä 19 on ollut aivan pieniä, alle kaksivuotiaita. - Löydetyn runsaan luuaineiston sisältämästä väestöhistoriallisesta informaatiosta on edellä vain päälimmäisiä tuloksia referoitu; tämä aihepiiri tarjoaa mahdollisuudet erityistutkimuksiin. Täytemaakerroksista ja kirkon ulkopuolisista kaivannoista löytyneen suuren luumäärän käsittely on vielä maaliskuussa 1997 kesken.

Kaivetussa aineistossa ei ollut kirkkohautoja: kaikki kaivausalueella tavatut haudat on hautaussuunnan ja stratigrafisten havaintojen perusteella epäilyksittä tulkittavissa kaupungin vanhan puukirkon kirkkotarhaan kaivetuiksi; ilmei-

sesti v:n 1804 rovastintarkastuskertomuksessa mainitut kirkkohaudat ovat olleet kuoriosan alla lähellä alttarin aluetta ja tulleet kaivetuiksi pois jo v:n 1932 kellarinrakennustöissä. Kaivauksissa saatiin dokumentoiduksi edustava otos "tavallisista" kirkkomaan haudoista jollaisia maassamme on tutkittu huomattavasti niukemmin kuin kirkkojen alle tehtyjä hautoja.

Tutkitulle alueelle ei ole haudattu kivikirkon rakennustöiden aloittamisen - v:n 1770 - jälkeen: nuorimmat haudat lienevät siis 1760-luvun lopulta. Vanhimpien hautojen ajoitus jää avoimeksi; 1600-luvun alkupuolta varhaisempia ne tuskin ovat. Päällekkäisille tai osittainkin päällekkäisille hautauksille saadaan suhteellinen ikäjärjestys, mutta absoluuttisia ajoituskiinneohtia on hyvin vähän. Hautojen niukat esinelöydöt tuovat vain hiukan lisävalaistusta niiden ikäasemaan.

Kaivauksissa ei havaittu jälkiä 1600-luvun alkupuolen kadusta tai kirkkotarhan aidasta, joiden kohdalle kaivausalueen eteläosan arvioitiin osuvan. - Hautaukset ovat ulottuneet nykyisen kirkon kaakkoispään tasalle, mutta eivät idemmäksi, koska kirkon ulkopuolelle nyt tehdyistä viemäri- yms. kaivannoista ei löytynyt luita eikä muutakaan hautauksiin viittaavaa kaakkoispään linjan itä/koillispuolelta. Tämä havainto on odotusten mukainen, sillä 1600-luvun loppupuolen ja 1700-luvun katulinjaus näyttää sivuavan nykyisen kirkon kaakkoispäätä.

Vuoden 1822 palon jäljet näkyivät lattianalaisessa täytemaassa palokerroksena, joka palonjälkeisissä jälleenrakennustöissä oli paikoin levinnyt syvemmällekin hautausmaakerrokseen asti. Nauvoja ja lasinpalasia lukuunottamatta jälkiä kirkon aikaisemmista rakenteista tai sisustusosista löydettiin äärimmäisen niukasti.

Haudoista otetuista näytteistä tehdyt kasvijäänneanalyysit on kattavasti käsitelty erillisenä liitteenä olevassa Terttu Lempiäisen tutkimusraportissa.

Kaivausten aikana dokumentoitiin myös ennestään tuntemattomia kirkon perustusten rakenteellisia yksityiskohtia, mm. nurkka-anturoita ja aikoinaan kesken rakentamisen täytetyn mahdollisen kivetyn kellarin - tahi hylättyjen seinänperustusten - jäännöksiä. Arkistolähteet, jotka mahdollisesti valaisisivat tätäkin yksityiskohtaa kirkon rakentamisen vaiheissa, ovat kaivamatta.

Oulussa, 24.3.1997

Aimo Kehusmaa

Oulun tuomiokirkko 1996. HAUDAT

hauta	eheys	ehyen pit.	luita	nauloja	tekstiil	muita löyt.	näytt.	M/N/L	huom.
1	>2/3		X	1				N	
2	<1/3		V	8		x		N	kahva kilpineen (2kpl?), arkunjalan katk.
3	1/2		V	15			T	M	(arkussa poikitt. pohjarima, ulkop.)
4	1/2		X	10				N	
5A	>2/3		X	17		x		M	lasinpala
5B	1/2		X	8				L	
6	1/2		X	18		x	T	N	pala punasavikeramiikkaa
7	1/2	[240]	X	123	X	X	x	N?, ?	Kammiohauta, 2-3 yks.; helmiä, tekstiiliä, ym.
8	1/2		X	33	x	X	T	M	(sek. 2-3 yks.) liitupiippu, pronssinappi, tekstiiliä
9	>2/3		X	12				A	
10	>2/3		X	5	x	X		M	puukko, hihnoja, solkia, rahoja?, liitupiippu, tekstiilejä
11	>2/3	170	X	25		x		M?	nahkahihnan pala
12	1/2		X	10		x		A	2 kahvaa
13	>2/3		V	17	x	x		N	n-neula
14	1/2		X	25				A	(tuohikate)
15	1/2		X	27	x			M?	
16	1/2		X	16	x		x	N?	
17	1/2		I	1				A	
18	>2/3	169	X	40	x	x	T	N?	n-neula
19	>2/3	56	-	12				L	
20	>2/3	174	X	54	x	X		N	liitupiippu, tekstiiliä
21	1/2		V	6	x			L	
22	1/2		X	22			T	N	
23A	>2/3	42	V	5	X	x		L	met.korist. tekstiilejä, n-neuloja
23B	>2/3	82	X	yht. 28	X	x	T x	L	met.korist. tekstiilejä, n-neuloja
24	>2/3		X	12				N	
25	>2/3	170	X	33				A	
26	>2/3	60	-	14				L	
27	>2/3		X	16	x	x		L	n-neuloja
28	>2/3		V	12	x			M?	

Oulun tuomiokirkko 1996. HAUDAT

hauta	eheys	ehyen pit.	luita	nauloja	tekstiil	muita löyt.	näytt.	M/N/L	huom.
29	1/2		V	13	x	X		L	pyöreä kup.es. (raha?), tekstiiliä
30	1/2	[140]	X	9	X	X	x	L	tukkalaite met.korist. tekstiiliä ym.
31	1/2		V	15				A	
32	1/2 ?	[250]	X	29	X	X	T x	M,N,2L	Kammiohauta 4-5 yks.; pr.sormus, met.korist.tekstiiliä
33	1/2		X	8	x		T	N?	
34	1/2		X	17				A	
35	1/2		X	12	x	x		M	n-neula
36	1/2		X	2				N	
37	>2/3	165	2 X !	26	X	X	T	N + L	kaksoishautaus; met.korist. tekstiiliä, n-neuloja
38	>2/3	170	V	16			x	M	
39	<1/3		V	9	x			A	
40	>2/3	58	X	10				L	(pää idässä)
41	1/2		X	13				M	
42	>2/3	163	X	22	x	X	T x	N	lasihelmiä, n-neuloja
43	<1/3		X	15				N	
44	<1/3		I	13				A	
45	<1/3		V	3				A	
46	>2/3		X	7	x	X		A	2 sormusta, tekstiiliä, n-neuloja
47	1/2		X	17	x	x	T	M?	n-neuloja
48	>2/3	76	V	4				L	
49	<1/3		V	16				A	
50	>2/3	60	-	14				L	
51	>2/3	167	X	20	x		T x	N?	
52	>2/3		X	25	x			M?	
53	>2/3	172	X	40			T	A	(arkussa poikitt. pohjarimat, ulkop.)
54	1/2		-	6				L	
55	>2/3	104	X	18	x		T	L	(arkussa poikitt. pohjarimat)
56	>2/3	80	X	3	X	X	T	L	metlankakor. nahkakov. pääkoriste, tekstiiliä, n-neula
57	>2/3	160	X	30				L	
58	>2/3	74	I	21	x		T	L	(arkussa poikitt. pohjarima, ulkop.)

Oulun tuomiokirkko 1996. HAUDAT

hauta	eheys	ehyen pit.	luita	nauloja	tekstiil	muita löyt.	näytt.	M/N/L	huom.
59	>2/3	[164]	X	19			T	M	
60	>2/3	181	X	21				M	(arkussa poikitt. pohjarima, ulkop.)
61	>2/3	80	-	17	x			L	
62	1/2		I	12			x		(pala kalkkikiveä)
63	>2/3	150	X	8			T	N	
64	>2/3	[38]	-	4	X			L	met.lankakorist. tekstiiliä
65	<1/3		-	4	x		T		
66	<1/3		V	11	x	x	T x	M	turkista?
67	>2/3	87	I	10			T	L	
68	1/2		V	3				A	
69	<1/3		X	12			T	L	
70	>2/3		V	14		x	T	N	n-neula
71	<1/3	[160]	I	6			T	A	
72	>2/3	190	X	37				M	
73	>2/3		V	12	x	x	T	N	köyttä
74	<1/3		V	3			x		(tuohikate)
75	<1/3		I	4				A	
76	>2/3	170	X	44			T	M	
77	>2/3	155	X	17	x		x	N?	(tuohikate)
78	<1/3		V	6				M?	
79	1/2		X	3			T	N	
80	<1/3		I	4	X	X		L	metkorist. tekstiiliä (tekokukkaa)
81	>2/3	175	X	67	x		T x	M + N	(sek. 2 yks.) vuotaa
82	1/2		I	16				A	
83	<1/3		I	7	x		T	L?	
84	<1/3		-	2	x				
85	<1/3		I	5				M?	
86	<1/3		-	3	x				
87	<1/3		I	11				L	
88	1/2		X	16				M	

Oulun tuomiokirkko 1996. HAUDAT

hauta	eheys	ehyen pit.	luita	nauloja	tekstiil	muita löyt.	näytt.	M/N/L	huom.
89	<1/3		-	4			T		
90	>2/3	162	X	39		x	T	M	n-neula, (arkussa poikitt. pohjarimat, ulkop.)
91	>2/3	63	I	9	x			L	
92	1/2		I	15				A	
93	<1/3		I	1				A	
94	<1/3		V	13	x			M?	
95	>2/3	157	I	15				A	
96	<1/3		I	2				A	
97	<1/3		I	8				A	
98	>2/3	47	-	10				L	
99	>2/3	190	V	19		x		M?	nahkaa
100	<1/3			21	X	x			Kammiohauta (A-C); met.korist. tekstiiliä, punasavikeram.
100A			I	9			T	A	
100B			I	4			T	A	
100C			I	12			x	A	
100D			I	3		X		A	kahva kilpineen
101	1/2		I	9				A	
102	<1/3		-	7				A	
103	>2/3	175	V	14	x			M	
104	>2/3		I	14	x			A	
105	>2/3	75	I	20			T	L	
106	>2/3	61	I	1				L	
107	<1/3		I	6			T	A	
108	>2/3		V	8				M	
109	>2/3	50	-	5				L	
110	>2/3	185	V	13				M	
111	>2/3	65	-	9				L	
112	<1/3		I	10			x	A	(kuivunut sieni)
113	>2/3	165	I	9				A	
114	1/2		I	15				N	(arkussa poikitt. pohjarima, ulkop.)

Oulun tuomiokirkko 1996. HAUDAT

hauta	eheys	ehyen pit.	luita	nauloja	tekstiil	muita löyt.	näytt.	M/N/L	huom.
115	>2/3	87	I	14	x		x	L	
116	1/2		I	20				A	
117	1/2		V	14				A	
118	<1/3		-	3					
119	<1/3		V	4				A	
120	>2/3	180	X	31	x		T x	M?	
121	>2/3	178	V	25	x			M	
122	>2/3	85	I	7				L	
123	>2/3		I	8				L	(arkussa poikitt. pohjarima, ulkop.)
124	<1/3		I	2				A	
125	<1/3		V	12				N?	
126	<1/3		V	1				M?	
127	<1/3		-	9					
k A	<1/3		V	11	X			L	tekstiiliä
k B	<1/3		I						
									eheys: >2/3 = >70% haudan alasta jäljellä 1/2 = n. 40-70% " - " - <1/3 = <40% " - " -
									luita: X = paljon tai kohtalaisesti V = jonkin verran tai vähänlaisesti I = niukasti - = ei lainkaan
									näytt: T = tutk. kasvijäänennäyte, Turun yliop. kasvimuseo x = muu materiaalinäyte, Pohjois-Pohjanmaan museo
									M/N/L: M = mies, N = nainen, L = lapsi, A = täysikasvuinen

OULUN TUOMIOKIRKON KAIVAUKSET 1996

KUVALUETTELO, MUSTAVALKOISET NEGATIIVIT

N:ot 34283-34476 kuvaaja Mika Friman
34477-34576 kuvaaja Aimo Kehusmaa

Pohjois-Pohjanmaan museo

N:o	Pv	Klo	Suunta	
34283	16.7.	14.40	SE/S	Laaja työkuva konekaivuun alkuvaiheessa
34284	16.7.	14.50	NE	Ajoluiskan eteläreunaa, palojätteiden kerros, E=57
34285	16.7.	14.51	N	Ajoluiskan eteläreunaa, palojätteiden kerros, E=54
34286	16.7.	14.53	NE	Ajoluiskan eteläreunaa, palojätteiden kerros, E=50-53
34287	16.7.	14.58	NE	Ajoluiskan eteläreunaa, palojätteiden kerros, E=50-57
34288	16.7.	14.59	NE	Työkuva konekaivuusta
34289	16.7.	19.00	NE	Haudan 7 ylimpiä osia, E=56 N=24 Z=1,40
34290	16.7.	19.01	NE	Haudan 8 ylimpiä osia, E=53 N=24 Z=1,40
34291	16.7.	19.02	NE	Haudan 100 kulmausta, E=51 N=24 Z=1,50
34292	16.7.	21.00	W	Kaivausalueen itälaidan kiveystä, E=58 N=26-30 Z=1,50
34293	16.7.	21.01	NW	Kaivausalueen itälaidan kiveystä, E=58 N=28-32 Z=1,50
34294	17.7.	14.20	W	Hauta 3
34295	17.7.	14.21	E	Hauta 3, E=53-54 N=31-32 Z=1,50
34296	17.7.	14.22	E	Hauta 3, E=53-54 N=31-32 Z=1,50
34297	17.7.	20.00	W	Kaivausalueen itäosan kiveystä, E=58 N=26-30, ylempi Z=1,22
34298	17.7.	20.01	N	Sama maantasosta
34299	17.7.	21.10	W	3 kiveä ajoluiskassa ennen poistoa, oikeanpuoleinen pinnaltaan palanut, E=55-57 N=26-28 Z=0,78 (ylin kivenpinta)
34300	18.7.	17.10	W	Hauta 5:n eteläpuolelta haudan jäänteitä, E=59 N=25 Z=1,80
34301	18.7.	18.00	SE	Luukuoppa kellarin seinän viereltä, luiden talteenottoa, E=59 N=28 Z=2,33
34302	18.7.	21.30	NE	Luukuoppa, luiden talteenottoa
34303	18.7.	21.31	NE/E	Luukuoppa, luiden talteenottoa
34304	22.7.	11.05	W	Työkuva kone/lapiokaivuusta
34305	22.7.	12.50	W/NW	Hautauksen jälkiä, oik. hauta 7, mitat risteää E=56 N=24, Z=1,50-1,70
34306	22.7.	12.52	N	Samat hautaukset, mitat risteää E=56 N=24, Z=1,50-1,70
34307	23.7.	7.40	NE	Työkuva hautojen 8 ja 9 puhdistamisesta, E=53-55 N=25 Z=1,70
34308	23.7.	7.50	NE	Kammiohaudan 7 eteläseinämää, Z=1,50-1,70

N:o	Pv	Klo	Suunta	
34309	23.7.	8.00	NE	Helminauhan kappale haudan 7 sisäpuoli, eteläseinusta, Z=1,58
34310	23.7.	8.00	NE	Helminauhan kappale haudan 7 sisäpuoli, eteläseinusta, Z=1,58
34311	23.7.	9.10	W/NW	Haudat 7 (Z=1,55-1,73) ja 9
34312	23.7.	9.10	NW	Haudat 7 (Z=1,55-1,73) ja 9
34313	23.7.	10.25	SW	Liitupiippu paikallaan haudassa 8
34314	23.7.	13.05	N	Edessä hauta 8, takana hauta 9, vasemmalla alla hauta 11
34315	23.7.	13.46	N	Haudan 7 sisällä tuohikatteen palanen
34316	23.7.	14.01	S	Haudan 7 sisällä tuohikatteen palanen
34317	24.7.	12.20	NW	Hauta 8, nuolen kärjen edessä pronssinappi
34318	24.7.	12.25	S	Koskemattoman pohjamaan alue E=52-54 N=30-33 Z=1,60-1,70
34319	24.7.	15.10	W	Haudat 7, 12, 13 & 14
34320	24.7.	15.11	W	Haudat 12, 13 & 14
34321	24.7.	15.12	W	Haudat (vas:lta) 12, 13, 14, 7, 9
34322	24.7.	15.20	SE	Haudat 9, 11 (edessä), 7, 14, 13 & 12 (taaempänä)
34323	24.7.	15.10	SE	Haudat 7, 12, 13 & 14
34324	24.7.	15.22	NE/E	Haudat 15, 16 & 17
34325	25.7.	8.40	SW	Haudat (vas:lta) 15, 16 & 17
34326	25.7.	10.20	NW	Hauta 18
34327	25.7.	11.20	W/SW	Hauta 6, pää, muu osa kaiv. jo 18.7.
34328	25.7.	12.30	NE	Hauta 18, jalkapää
34329	25.7.	12.35	NE	Hauta 18, nuppineula ja kädet
34330	25.7.	12.40	W	Hauta 18, vas. hauta 19:n ääriviivat
34331	25.7.	14.20	SW	Hauta 19
34332	25.7.	15.25	W	Hauta 20
34333	25.7.	15.30	NW	Hauta 10, puukko ja muut varusteet
34334	25.7.	15.32	NW	Hauta 10, kaulusosa
34335	25.7.	15.35	NW	Hauta 10, sen alla vas. hautaa 28
34336	26.7.	8.50	SW/W	Hauta 27
34337	26.7.	8.55	NW	Hauta 26:n pintakuvio
34338	26.7.	9.55	W/NW	Hauta 22
34339	26.7.	10.55	S/SW	Hauta 24
34340	26.7.	12.30	SW	Hauta 25
34341	26.7.	12.35	NW	Haudat 23 A & B
34342	26.7.	12.40	W	Hauta 28 vasemmalla ja hauta 10 poistettuna oikealla
34343	26.7.	15.15	W	Hauta 29
34344	29.7.	8.50	N	Hauta 11
34345	29.7.	10.50	N	Hauta 31
34346	29.7.	13.10	N	Hauta 33
34347	29.7.	13.35	W/NW	Kiveys E=57-59 N=29-33 Z=n.1,90
34348	29.7.	13.37	W/NW	Sama edessä, takana ajoluisikan sivun kiveystä
34349	29.7.	14.40	E	Hauta 30
34350	29.7.	14.45	E/NE	Haudan 30 pääläen hiuskoruja
34351	29.7.	15.20	E	Hauta A, vanha kellari
34352	29.7.	15.25	SE	Vanha kellari, hauta A keskellä

N:o	Pv	Klo	Suunta	
34353	30.7.	7.55	N	Hauta 34
34354	30.7.	10.50	W	Hauta 35
34355	30.7.	10.55	W	Sarkkinen tavoittelemassa perustusten alareunaa, E=52-54 N=20-21
34356	30.7.	11.00	W	Hauta 36
34357	30.7.	13.42	SE	Hauta 39
34358	30.7.	15.07	NW/N	Hauta 41
34359	31.7.	7.50	SW	Haudat 37 ja 40
34360	31.7.	7.54	SW	Hauta 37, länsipää
34361	31.7.	7.58	NW	Hauta 40
34362	31.7.	9.50	W	Hauta 38
34363	31.7.	11.05	S	Hauta 44 (vain arkun päädyt)
34364	31.7.	11.10	SE	Hauta 42, lasihelmet pään alueella
34365	31.7.	11.15	W/NW	Hauta 43
34366	31.7.	12.30	NW	Hauta 32
34367	31.7.	12.35	SE	Hauta 42
34368	31.7.	13.20	~E	Työ- ja yleiskuva lintuperspektiivistä
34369	31.7.	14.35	W	Hauta 42, jalkojen tekstiili ja nuppineula
34370	31.7.	15.28	W	Hauta 45 ja 46
34371	1.8.	8.20	N	Hauta 47
34372	1.8.	12.30	N	Hauta 50 ja viereisten hautojen 72 (oik.) ja 117 (vas.) viirut
34373	1.8.	12.35	N	Hauta 48
34374	1.8.	12.40	N	Hauta 49
34375	1.8.	12.45	SW	Pystypaalu pohjoisella kaiv.alueella, N=n.31, E=55-56
34376	1.8.	13.20	W/NW	Hautaviirut E=56-59 N=22-26 Z~2,15; mm. haudat 53 (vas.) ja 51
34377	1.8.	17.10	N	Hauta 54
34378	2.8.	8.00	W	Hauta 51
34379	2.8.	8.05	W	Hauta 52
34380	2.8.	8.10	W	Hauta 53
34381	2.8.	8.54	W	Hauta 55; edessä haudan 53 pääty, vas. hautaa 59
34382	2.8.	12.55	W	Hauta 56
34383	2.8.	13.05	SE	Hauta 56, hiusnutturin pidike
34384	2.8.	13.56	W	Hauta 59 (ja myös hauta 62?)
34385	2.8.	14.35	W	Hauta 60
34386	5.8.	7.45	SW	Hauta 61 sekä haudan 69 kallo
34387-34389	5.8.	8.10	S	Luiskan purkua kaivinkoneella
34390	5.8.	8.20	W	Hauta 57
34391	5.8.	8.30	N	Hauta 64
34392	5.8.	8.40	N	Hauta 58
34393	5.8.	11.00	S	Hauta 65
34394	5.8.	11.10	W	Hauta 63
34395	5.8.	12.45	W	Hauta 69
34396	5.8.	12.50	W	Hauta 68
34397	5.8.	12.55	S	Hauta 66
34398	5.8.	13.00	N	Hauta 67 ja kaivetun hauta 20:n sija
34399	5.8.	15.00	W	Hauta 70
34400	5.8.	15.30	W	Hauta 71, vas. haudan 88 laitalautaa
34401-34402	6.8.	7.20	W	Keskilaivan kiveystä

N:o	Pv	Klo	Suunta	
34403-34405	6.8.	7.40	E	Kuvia kiveyksestä lintuperspektiivistä
34406	6.8.	8.12	SW	Hauta 72
34407	6.8.	8.30	E	Kiveystä ajoluiskan purun jälkeen
34408	6.8.	8.40	SE	Kiveys, sakastin puoli
34409	6.8.	9.30	S	Hauta 73 (oikealla alta näkyy hauta 77)
34410	6.8.	9.40	S	Hauta 74
34411	6.8.	10.15	W	Hauta 76
34412	6.8.	10.35	SW	Hauta 75
34413	6.8.	12.25	SW	Hauta 77
34414	6.8	13.20	W	Hauta 80
34415	6.8	13.30	W	Hauta 79
34416	6.8	15.20	W	Hauta 83
34417	6.8	15.25	W	Hauta 87
34418	6.8	16.40	W	Hauta 88
34419	6.8	16.43	W	Haudat 86, 85 & 84 (ylin-alin)
34420-34423	6.8	16.50		Haudan 32 lounaisnurkan luukätkö ja siitä kaivettuja luita
34424	6.8.	17.20	W/NW	Hauta 81
34425	6.8	17.22	W/NW	Hauta 81
34426	7.8	8.00	SW	Hauta 82
34427	7.8	8.45	N	Paalukuoppa ? E=52 N=31,5 Z=2,71 (pohjalla)
34428	7.8	9.30	SW	Hauta 89
34429	7.8	9.35	W	Hauta 92
34430	7.8	9.40	W	Hauta 94
34431	7.8	9.55	N	Hauta 93
34432	7.8	11.03	S	Hauta 91, keskivartalon rusettikoriste
34433	7.8	11.00	S	Hauta 91
34434	7.8	11.35	N	Sakastinpuoleisen seinän perusmuuria
34435	7.8	11.40	NW	Saarnastuolin alla oleva nurkka-antura
34436	7.8	11.45	W	Saarnastuolin alla oleva nurkka-antura
34437	7.8	13.50	S/SW	Hauta 96
34438	7.8	14.35	W	Hauta 95
34439	7.8	14.50	W	Hauta 90
34440	7.8	15.00	W	Hauta 97
34441	7.8	16.01	W	Hauta 98
34442	7.8	17.15	W	Hauta 99
34443	8.8	8.31	W	Hauta 102
34444	8.8	8.44	SW	Hauta 101
34445	8.8	9.55	W	Hauta 104
34446	8.8	10.50	W	Haudat 100 A & B
34447	8.8	10.55	SW	Haudat 100 A & B
34448	8.8	11.00	W	Hauta 103
34449	8.8	11.05	W	Hauta 105
34450	8.8	12.45	W	Hauta 106, ylh. oik. haudan 110 viirut
34451	8.8	13.25	W	Hauta 107
34452	8.8.	13.30	E	Hauta 108
34453	8.8.	13.35	W	Haudat 100 C & D
34454	8.8.	15.33	W	Hauta 110
34455	8.8.	15.30	W	Hauta 113
34456	8.8.	15.40	NW/W	Hauta 109
34457	8.8.	15.45	W	Hauta 111

N:o	Pv	Klo	Suunta	
34458	8.8.	16.50	N	Hauta 112
34459	8.8.	17.10	SW	Hauta 114
34460	8.8.	17.15	W	Hauta 115, vas. haudan 120 viiru
34461	8.8.	17.20	W	Hauta 116
34462	8.8.	17.30	SW	Hauta 113, pohjan poikkilauta
34463	9.8	8.45	N	Hauta 117
34364	9.8	8.50	N	Hauta 118
34465	9.8	10.00	N	Hauta 119
34466	9.8	10.05	W	Hauta 120, vas. osa hautaa 121
34467	9.8	10.50	W	Hauta 122
34468	9.8	11.15	N	Hauta 123
34469	9.8.	11.25	W	Hauta 121
34470	9.8.	12.21	N	Sakastin ulkopuolen ajoluiskan seinämän hauta
34471	9.8.	12.26	W	Hauta 124
34472	9.8.	13.16	W	Hauta 125
34473	9.8.	13.25	NW	Hauta 126
34474	9.8.	13.50	N	Hauta 127
34475	9.8.	14.30	W/SW	Tyhjäksi kaivettu viimeinen nurkka
34476	9.8.	14.45	SW	Ryhmäkuva työryhmästä Matti Puuperä, Bobcat ja arkeologit
34477-34478	8.7.		W	Sakariston luiskan kaivu alkamassa
34479-34481	8.7.		N,NW	Sakastin luiskassa paljastunut luusikermä
34482-34483	8.7.			Luiskassa paljastuneita luita ja tekstiiliä
34484-34487	8.7.		NE	Hautauksen jäännöksiä luiskan seinämässä
34488-34490	8.7.		NW	Kolmen kuvan panoraama sakastin ovenedustan perustuksista ja luiskan seinämästä
34491	12.7.		NE	Kirkkosalin kaivausalueen SE-laitaa mahd. lattianiskojen aluskivineen. Z= n. 40
34492	12.7.		S	Sama kuin edellinen
34493-34494	16.7.			Työkuvia konekaivuusta kirkkosalissa sakastin oven edustalla
34495	17.7.		NW	Haudan 100 hirsikehikon ylimpiä jälkiä
34496	17.7.		NW	Hautojen 1 (mitan alla vas.), 7 (ed. oik.), 9 (kesk.oik.) ja 100 (takanurkassa) ylimpiä jälkiä
34497	17.7.		NW	Hautojen 1 (osa alh. vas), 9 ja 100 ylimpiä jälkiä
34498-34499	17.7.		N	Haudan 7 etelälaidan ylin lankku
34500-34501	17.7.		N,NW	Haudan 100 itälaidan ylintä lankkua sekä haudan ulkop. täytemaan luita
34502-34503	17.7.		W	Hauta 1
34504	17.7.		S	Hauta 1
34505-34507	18.7.		NW	Palokerroksen alta keskikäytävän kohdalta paljastuneen kiveyksen laitaa; N=26-30, E=58
34508	18.7.		N	Sama kiveys
34509-34510	18.7.		W	Hauta 4
34511	18.7.		N	Työkuva, Patrik Franzén kaivamassa hautoja 5 A & B

N:o	Pv	Klo	Suunta	
34512	18.7.		N	Haudat 5 A ja B, pohjoispuolisen mitan alla hauta 6
34513	18.7.		W	Sama kuin edellinen
34514-34515	25.7.		W,N	Hauta 18
34516-34517	25.7.		W	Hauta 6, pää (muu osa haudasta kaivettu aikaisemmin)
34518-34521	25.7.		N/NW	Kirkon sisänurkan perustukset (nurkka- antura) saarnastuolin kohdalla
34522-34525	25.7.			Työkuvia
34526-34528	30.7.		W/SW	Kirkon eteläisen sisänurkan nurkka- anturaa
34529-34530	30.7.		NE	Sakariston oviaukko ja jälkiä aiemmasta aukotuksesta perusmuurissa
34531	30.7.		NW	Hauta 7, yksityiskohta kammion SE-nurkan salvoksesta
34532	30.7.		WNW	Hauta 7
34533	30.7.		NW	Työkuva, M.Sarkkinen ja K.Forsman kaivamassa hautaa 37
34534	30.7.		NNW	Hauta 7
34535-34536	30.7.		N	Hauta 7, yksityiskohta kammion SE-nurkan salvoksesta
34537-34541	2.8.		W , E	Vanhaan (1932) kellariin kuoriosan NE- perusmuuriin puhkaistun aukon leikkauskuvia
34542-34545	2.8.		W , E	Perusmuurin leikkauskuvia kellariin tehdyn aukon pielistä
34546	2.8.	11.35		Haudan 56 päänkoriste, metallilankanauha nahkakovikkeineen
34547-34549	7.8.		NE	Perusmuuria sakastinpuoleisella seinällä (kolmen kuvan panoraama)
34550	7.8.		NE	Perusmuuria sakastin oven kohdalla
34551-34552	7.8.		NW	Nurkka-anturaa saarnastuolin alla
34553-34554	7.8.		ENE, ESE	Sakastinpuoleista perusmuuria
34555	7.8.		N	Sakastinpuoleinen perusmuuri
34556-34557	7.8.		N	Perusmuuria nurkka-anturoineen saarnastuolin/sakastin puol.
34558-34559	7.8.		W, NW	Työkuvia kaivausalueen eteläpuoliskosta
34560-34561	7.8.		NW	Keskikäytävän kohdalla olleen kiveyksen SW-reunaa sekä NW-leikkaus
34562-34563	7.8.		NW	Kiveyksen NE-reunan leikkaus kaivausalueen NW-seinässä
34564-34568	8.8.	10.20	SW	Työkuvia kaivausten loppuvaiheista
34569	8.8.	10.35	SE	Sama lintuperspektiivistä
34570	8.8.		NE	Haudat 100 C&D, työkuva
34571	13.8.		SW	SW-seinän perusmuurin sisäpuolinen anturauloke
34572	13.8.		W	Eteläisen sisänurkan nurkka-anturaa
34573-34574	13.8.		SW	SW-seinän perusmuuria anturaulokkeineen (2 kuvan panoraama)
34575	13.8.		SW	SW-seinän perusmuurin anturauloke
34576	13.8.		NW	Keskikäytävän kiveyksen leikkaus kaiv.alueen NW-seinämässä

OULUN TUOMIOKIRKON KAIVAUKSET 1996

KUALUETTELO, DIAT

Kuvaaja Mika Friman

Pohjois-Pohjanmaan museo

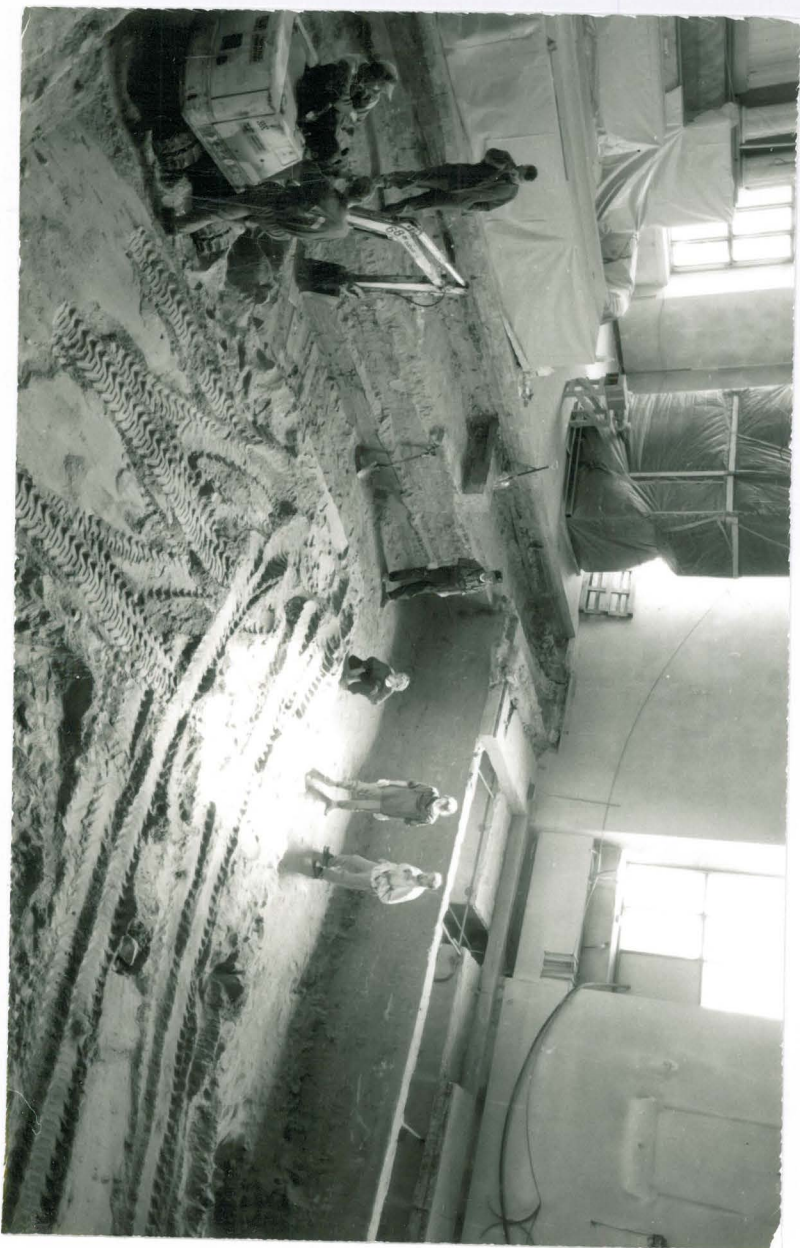
N:o

5791-5793	Työkuvia kaivausten alkuvaiheesta 16.7.; palokerros
5794-5796	Hautojen 7, 8, 100 ylimpiä osia
5797-5798	Kiveystä kaiv.alueen itäosassa
5799-5801	Hauta 3
5802-5803	Kiveystä kaiv.alueen itäosassa
5804	Keskikäytävän kiveyksen ylimpiä kiviä
5805-5811	Haudat 5-6 sekä työkuvia niiden ääreltä
5812-5813	Haudan jäänteitä haudan 5 eteläpuolella
5814-5819	Luukuoppa kellarin seinän vieressä
5820-5822	Työkuvia konekaivuusta
5823	Näkymä kupolin rakennustelineille
5824-5826	Hauta 7 ym.
5827	Tyokuva hautojen 8 ja 9 ääreltä
5828-5832	Hauta 7, yksityiskohtia ja löytöjä
5833-5834	Kaistale pohjamaata näkyvissä E=53-54, N=23-25
5835	Helminauhan kappale, hauta 7
5836-5843	Haudat 7-9,11, myös yksityiskohtia ja työkuvia
5844-5845	Prof. Milton Nuñez tutustumassa kaivauksiin 23.7.
5846-5847	Hauta 7, yksityiskohtia
5848	Hauta 8, pronssinappi
5849-5851	Työkuvia mm. haudoilta 12-14
5852-5853	Koskematonta pohjamaata E=52-54, N=30-33
5854-5892	Yleis- ja yksityiskohtakuvia haudoista 6-33 (24.-29.7.)
5893-5894	Keskikäytävän kiveystä koillisulokkeineen
5895-5897	Työkuvia 29.7.
5898-5899	Hauta 30
5900-5901	Kellarin (1932) hauta A
5902-5918	Yleis- ja yksityiskohtakuvia haudoista 7, 32-44
5919-5923	Työ- ja yleiskuvia lintuperspektiivistä kupolin telineiltä 31.7.
5924-5929	Yleis- ja yksityiskohtakuvia haudoista 42-49
5930	Pystypaalu pohjoisenpuol. kaiv.alueella E=55-56, N=n.31
5931	Hautojen (mm. 51, 53) ääriviivoja etel. kaiv.alueella 1.8.
5932-5942	Yleis- ja yksityiskohtakuvia haudoista 51-61
5943	Tyokuva ajoluiskan konekaivusta 5.8.
5944-5948	Haudat 57-58, 63-65
5949-5950	Yleiskuvia kaivausalueelta 5.8.
5951-5956	Haudat 66-71
5957	Kellarin sakastinpuol. ulkomuuriin tehty uusi oviaukko
5958-5963	Keskikäytävän kiveystä
5964	Hauta 72
5965-5967	Keskikäytävän kiveystä
5968-5978	Haudat 73-77, 79-80, 83-88

5979-5981	Haudan 32 lounaisnurkan luukätkö
5982-5985	Haudat 81-82, 84-86
5986	Mahd. paalukuoppa E=52, N=31,5
5987-5992	Haudat 89, 91-94
5993-5995	Sakaristonpuoleista perusmuuria nurkka-anturoineen
5996-5997	Keskikäytävän kiveyksen leikkaus kaivausalueen länsiseinämässä
5998-5999	Työkuvia 7.8.
6000-6029	Haudat 90, 95-120
6030-6031	Työkuvia kaivauksen loppuvaiheesta: "Nurkkaan ahdistetut"
6032-6034	Haudat 121-123
6035	Hauta sakastin ulkop. ajoluiskan seinämässä
6036-6040	Haudat 124-127
6041-6042	Kaivausten loppunäkymiä
6043	Sakastin ulkop. ajoluiska
6044	Sakaristonpuoleista perusmuuria
6045	Kaivausalueen länsiseinämää kaivausten päätyttyä

neg. 34283, 34287

Valok. Mika Friman 16.7.1996

neg. 34283 Mökura konekairuun alkuvaiheessa

neg. 34287 Ajoluiskan eteläreunaa, palojätteiden
kerros E=50-57

OULU. TUOMIOKIRKON KAIVAUKSET KESÄLLÄ 1996

negat 34502, 34513

Valok. ~~Mika Erman~~ 17-18.7.1996
Aimo Kehusmaa

negat 34502 Hauta 1 17.7.1996

Negat 34513 Hautalat 5 a ja b
polybispuolisen mitan alla hauta b
18.7.1996

negat 34311, 34317

valok. Mika Friman 23-24.7.1996

negn 34311 Hautat 7 (z=1,55-1,73) ja 9
23.7.1996

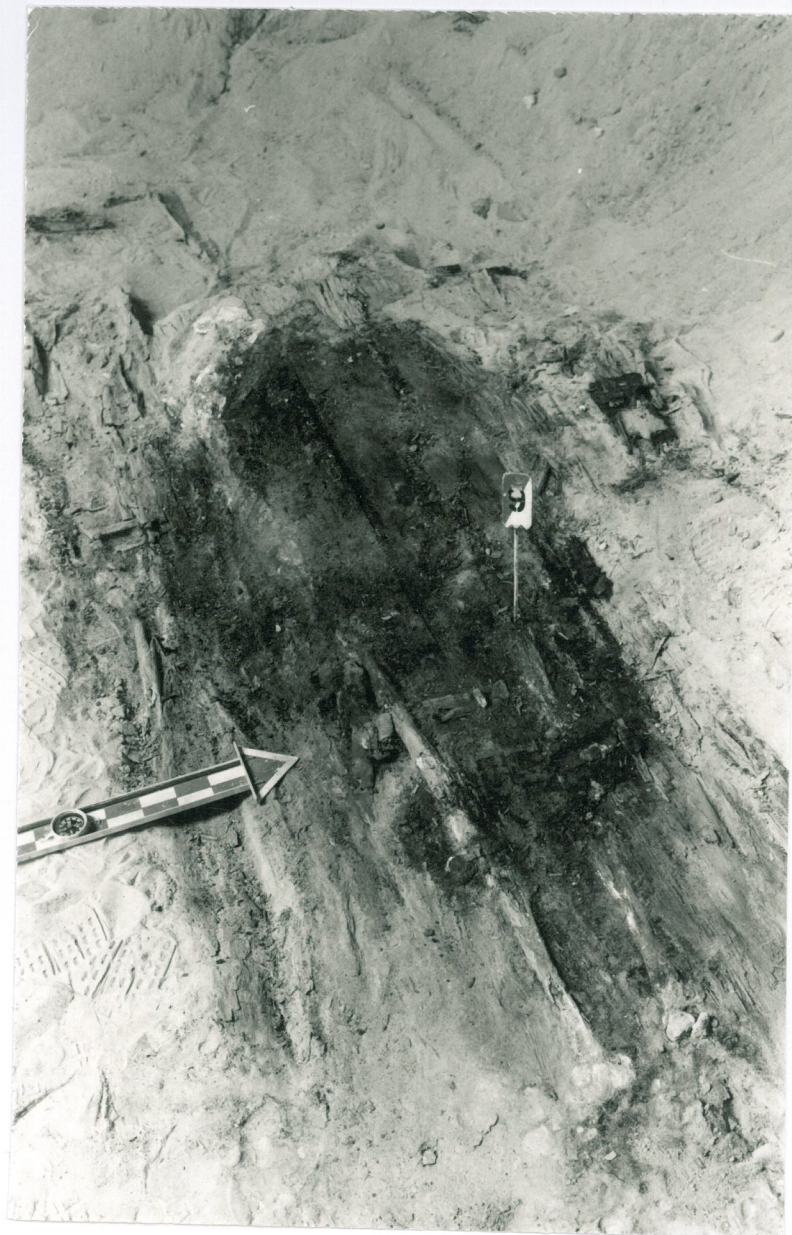
negn 34317 Hauta 8, nuolen kärjen
edessä pronssinappi
24.7.1996

nega 34322, 34335

Valok. Mika Friman 24-25.7.1996

nega 34322 haudat 9, 11 (edessä), 7, 14, 13 ja 12
24.7.1996

nega 34335 hauta 10, sen alla vas. hautaa 28
25.7.1996

OULU, TUOMIOKIRKON KAIVAUKSET KESÄLLÄ 1996

negat 34325, 34330

Valok. Mika Friman 25.7.1996

negat 34325 haudat (vas.) 15, 16, 17

negat 34330 hauta 18, vas. hauta 19:n
ääriviivat

OULU. TUOMIOKIRKON KAIVAUKSET KESÄLLÄ 1996
negat 34328, 34341 valok. Mika Friman 25-26.7.1996

6.

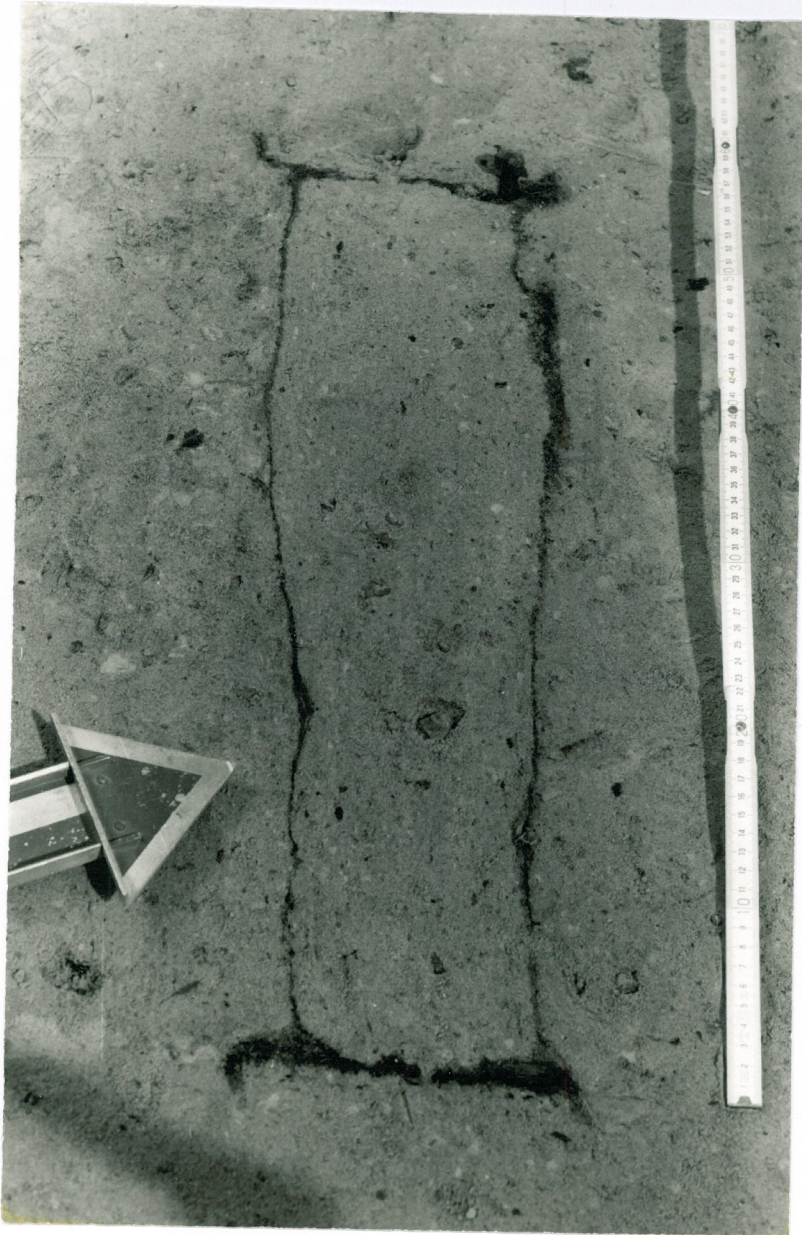
negat 34328 hantta 18, jalkapää 25.7.1996

negat 34341 haudat 23 a e B 26.7.1996

negat 34337, 34349

Valok. Mika Friman

negä 34337 hauta 26:n pintakuvio
26.7.1996

negä 34349 hauta 30
29.7.1996

negat 34366, 34420

Valok. Mika Friman 31.7., 6.8.

negn 34366 haudan 32
31.7.1996

negn 34420 haudan 32 lounaisnurkan
luukätkö ja siitä kaivettuja luuta
6.8.1996

negat 34359, 34367

Valok. Mika Friman 31.7.1996

nega 34359 haudat 37, 40

nega 34367 hauta 42

nega 34372 hauta 50 ja viereisten hautojen 72 (oik.)
ja 117 (vas.) viirut

nega 34376 hautaviirut E=56-59 N=22-26 Z~2,15
mm. haudat 53 (vas) ja 51

nega 34378 hauta 51

nega 34380 hauta 53

neg. 34392, 34398

valok. Mika Friman 5.8.96

neg. 34392 hauta 58

neg. 34398 hauta 67 ja kaivetun hauta 20:n sija

nega 34413 hauta 77
6.8.1996

nega 34439 hauta 90
7.8.1996

negat 34441, 34447

Valok. Mika Friman 7-8.8.96

nega 34441 hauta 98
7.8.1996

nega 34447 haudat 100 A & B
8.8.1996

negat 34449, 34455

Valok. Mika Friman 8.8.1996

nega 34449 hauta 105

nega 34455 hauta 113

negat 34492, 34303

Valok. Mika Friman ~~12.7.~~, 18.7.96
Aimo Kehusmaa 12.7.

nega 34492 kirkkosalin kaivausalueen SE-laitaa
mahd. lattianiskojen alushirvineen
12.7.1996

nega 34303 Luukwoppa, luiden talteenottoa
18.7.1996

negat 34375, 34427

Valok. Mika Friman 1.8., 7.8.1996

nega 34375 pystypaalu pohjoisella kaivausalueella,
N=n.31, E=55-56 1.8.1996

nega 34427 paalukuoppa? E=52 N=31,5 Z=2,71
7.8.1996 (pohjalla)

negat 34508, 34368

Valok. Mika Friman ~~18.7.~~ 31.7.96
Aimo Kehusmaa 18.7.

nega 34508 Palokerroksen alta keskikäytävän
kohdalta paljastuneen kiveyksen laittaa;
N = 26-30 F = 58 18.7.1996

nega 34368 työkuva
31.7.96

nega 34403, 34402

Valok. Mika Friman 6.8.1996

nega 34403 keskilaitan kiveystä

nega 34402 keskilaitan kiveystä

negat 34560, 34562

Valok. ~~Mika Friman~~ 7.8.96
Aimo Kehusmaa

negat 34560 keskikäytävän kohdalla olellaan
kiveyksen SW-reunaa sekä NW-leikkaus

negat 34562 kiveyksen NE-reunan leikkaus
kaivansalueen NW-seinässä

negn 3457b

Valok. ~~Mika Friman~~ 13.8.96
Aimo Kehusmaa

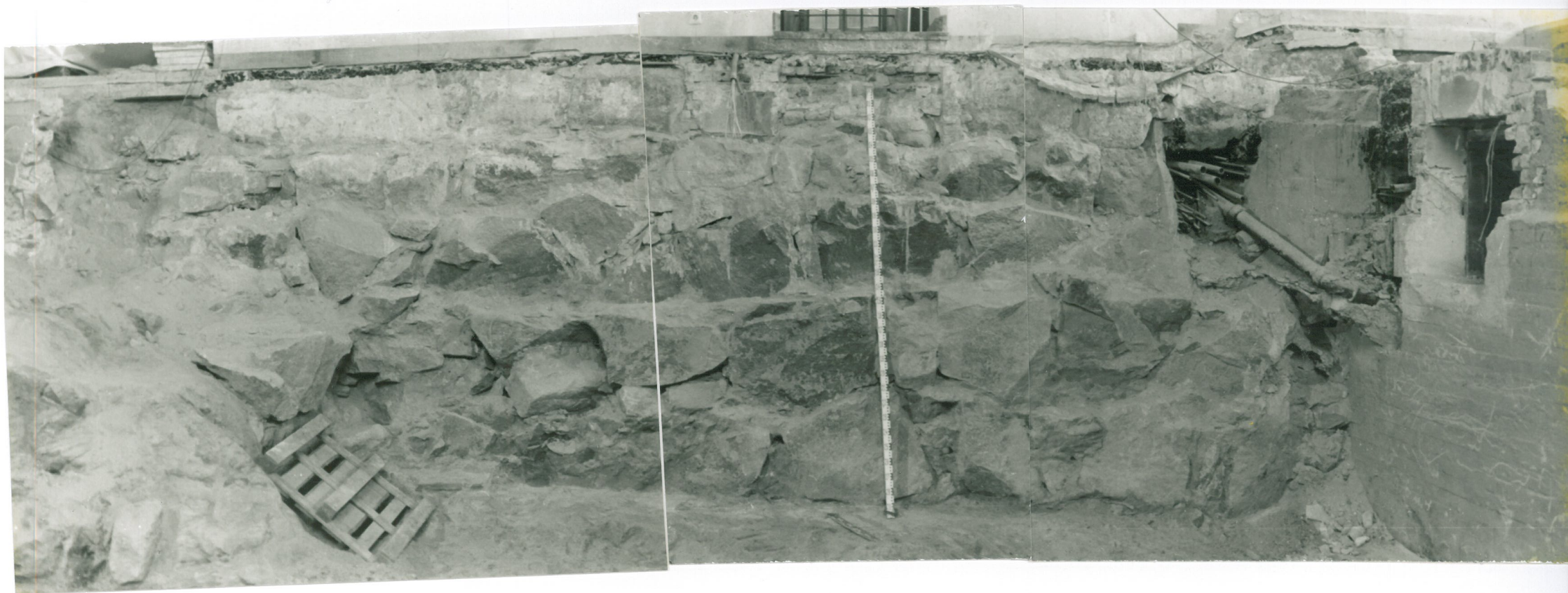
kesäikäytävän kiveyksen leikkaus kaivausalueen NW-seinämässä

UUD. TUOMIOKIRKON KAIVAUKSET KESÄLLÄ 1996

22.

egat 34547-34549

Valok. ~~Mika Friman~~ 7.8.1996
Aimo Kehusmaa

negat 34556, 34554

Valok. ~~Mika Friman~~ 7.8.96
Aimo Kehusmaa

negat 34556 Perusmuuria nurkka-anturoineen saarnastuolin/sakastin puolella

negat 34554 sakastin puoleista perusmuuria

negat 34435-34436

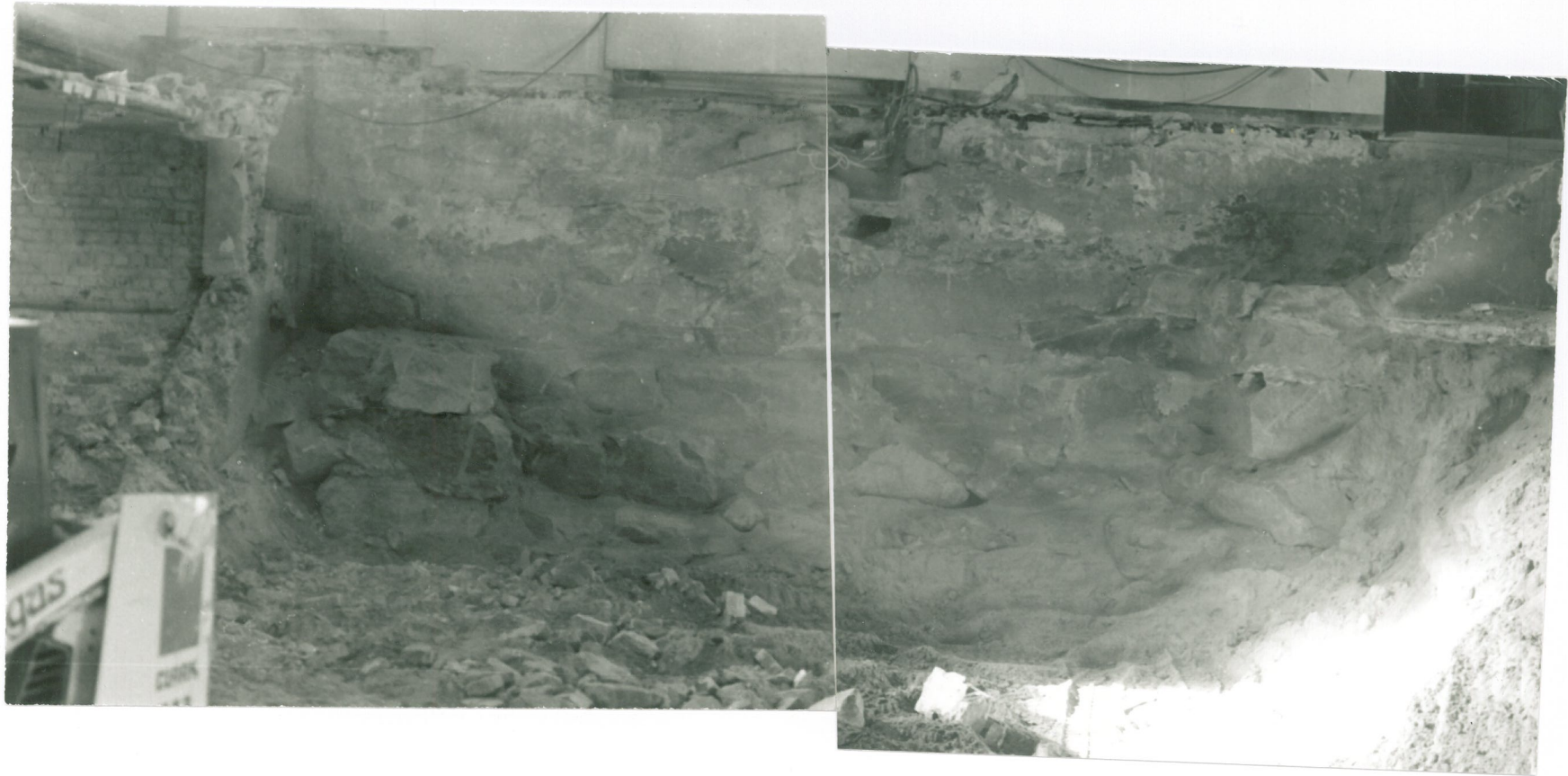
Valok. Mika Friman 7.8.96

Saarnastuolin alla oleva nurkka-antura

neg. 34573-34574

Valok. ~~Mika Friman~~ 13.8.96
Aimo Kehusmaa

SW-seinän perusmuuria anturaulokkeineen

neg. 34571-34572

Valok. ~~Mika Friman~~ 13.8.96
Aimo Kehusmaa

neg. 34572 Eteläisen sisänurkan nurkka-anturaa

neg. 34571 SW-seinän perusmuurin sisäpuolinen anturauloke

negat 34434, 34543

Valok. Mika Friman ~~2.8.~~, 7.8.96
Aimo Kehusmaa 2.8.96

nega 34434 Sakastinpuoleisen seinän perusmuuria
7.8.1996

nega 34543 perusmuurin leikkaus
kellariin tehdyn aukon pielestä
2.8.1996

1996

PPM 12161

OULUN TUOMIOKIRKKO

PPM 12161

Oulun tuomiokirkon peruskorjaus- ja muutostöiden yhteydessä kesällä 1996 tehdyissä kaivauksissa talteenotetut maalöydöt. Ks. Aimo Kehusmaan kaivauskertomus Pohjois-Pohjanmaan museon arkistossa.

Diar. 10.12.1996

1. Rautanauvoja, 2 kpl.
Haudasta 1.
2. Arkun kahva koristekilpineen, rautaa. Kahva pyöreää varrasta, jossa profiloitu spiraalikuviokoristeinen paksunnos keskellä kädensijaa; puhkonaisessa kilvessä viisi aukkoa ja koristekuhmuja. Kahvan leveys 15,8 cm, ulottuvuus 8 cm, vartaan paksuus 8-19 mm; kilpi 18x9 cm, paksuus 1,5-2 mm.
3. Arkun jalan(?) katkelma, puuta. Noin neljäsosa pyöreähköstä sorvatusta jalasta, ulkopinnassa jälkiä mustasta maalista tms:sta. Katkelman koko 4x4x4,5 cm.
4. Rautanauvoja, 8 kpl.
N:ot 2-4 haudasta 2.
5. Rautanauvoja ja katkelmia, 15 kpl.
Haudasta 3.
6. Rautanauvoja ja katkelmia, 10 kpl.
Haudasta 4.
7. Tasolasia, 1 pala.
8. Rautanauvoja ja katkelmia, 17 kpl.
N:ot 7-8 haudasta 5A.
9. Rautanauvoja ja katkelmia, 8 kpl.
Haudasta 5B.
10. Punasavikeramiikkaa, kylkipala. Sisäpinta lasitettu, keltaista koristelua.
11. Tuohenkäpry.
12. Rautanauvoja ja katkelmia, 18 kpl.
N:ot 10-12 haudasta 6.
13. Helminauhan katkelma, langassa 4 kpl lasihelmiä, pyöreähköjä, tummansinisiä - lähes mustia; helmien halk. n. 9 mm.
Löytöpaikka haudan 7 lounaisosassa, N= 25, E= 56,7, Z= 158.
14. Lasihelmiä, samoja kuin ed., 11 kpl, muutamien reiässä lankaa jäljellä. Löydetty hajallaan haudan 7 lounaisosassa, N= 25-25,5, E= 56,8-57, Z=158-160.
15. Harmaata metallia - tinaa tai lyijyä - epämäär. kokkare.
16. Tasolasia, 2 palaa.
17. Tuohilevyjä ja -käpryjä.
N:ot 15-17 haudan 7 täyttemaan yläosista, Z< 180.

18. Punasavikeramiikkaa, kylkipala. Sisäpinta lasitettu, jälkiä keltaisesta koristelusta. Löydetty haudan 7 kammiokehää purettaessa.
19. Tekstiilin jäännös, ohuehkoa villalankaa pienenä sykerönä.
20. Höyhen- tai untuvapehmustetta, levynä.
21. Hiuksia, vaalean punaruskeita, useana sykerönä. N:ot 19-21 löyd. alueelta N= 56,1-56,5, E= 25,2-25,6, Z= 154-158.
22. Tekstiiliä, valm. mahd. neulakinnastekniikalla, paksua villalankaa; pari palaa. Z= 168.
23. Karvaa?, hiuksia?, vaalean kellanruskeaa, tiivis sykkyrä. Z= n. 180.
24. Tekstiiliä, villalaneuletta. Haudan 7 länsilaidalta, Z= n. 190.
25. Tekstiiliä, valm. neulakinnastekniikalla, paksua villalankaa. Löyd. haudan 7 lounaisnurkasta kammion alimpien kehähirsien tasolta, Z= n. 195.
26. Rautanauloja ja katkelmia, 25 kpl, Z< 180
27. Rautanauloja ja katkelmia, 46 kpl, Z= 180-200
28. Rautanauloja ja katkelmia, 31 kpl, löyd. haudan 7 kammiokehältä sitä purettaessa, Z= n. 150-200.
29. Pähineiden tai hiuslaitteiden osia: nauhojen ym. tekstiilien kappaleita, joissa paikoin useita kerroksia kangasta sekä metallilankakoristelua, nuppineuloja ja kaarevien kankaalla päällystettyjen metallilankojen pätkiä. Löydetty kallojen yhteydessä.
30. Pieniä lasihelmiä (kirjontahelmiä), mustia, 8 kpl. Löytyivät edellisten päälaitteiden mukana.
31. Nahkaesineen jäännökset, ryppyisinä kappaleina.
- 31a. Näyte, epämääräisiä kokkareita pienkaltaista ainetta - pikeä, pihkaa, hartsia?
32. Rautanauloja ja katkelmia, 23 kpl.
N:ot 29-32 haudan 7 alle kaivetusta kuopasta luiden joukosta, Z= 235-299.
N:ot 13-32 haudasta 7.
33. Liitupiippu, koppa keskikokoinen, kantanuppi leveähkö. Löytyi haudan 8 ylempien reisiluiden välistä: N= 54,4, E= 24,15, Z= 160.
34. Metallinappi, kuparisekoitetta, pyöreä, kupera; koveralla alapuolella kiinnityssilmukka. Napin alapinnassa kiinni paksuhkoa karvakangasta. Halkaisija 3 cm. Löytyi haudan 8 arkun etelälaidan päältä, Z= 170.
35. Tasolasia, vihertävää, reunoja nyrhitty; 1 pala.
36. Tekstiiliä, villaneuletta; pari palasta. Löytyi haudan 8 etelälaidalta jalan luiden yhteydessä.
37. Tekstiiliä, pieni pala villakangasta, löytyi haudan 8 maita seulottaessa.
38. Rautanauloja ja katkelmia 33 kpl.
N:ot 33-38 haudasta 8.
39. Rautanauloja ja katkelmia 12 kpl.
Haudasta 9.
40. Liitupiippu, koppa keskikokoinen, kantanuppi matala, leveähkö. Löytyi vainajan vasemman reiden vierestä.

41. Kuparirahoja, 3 kpl yhteenkorrodoituneina, rahat samankokoisia, halk. 22 mm. Löytyi vainajan vasemman säären vierestä läheltä nilkkaa.
42. Puukko ja tuppi. Olivat vyöllä, vainajan oikealla kupeella.
43. Tuluspiitä 2 kpl ja pala rikkiä; löytyivät puukon viereltä.
44. Vyönjäännökset: solki kulmikas, kuparisekoitemetallia; hihna kangasta.
45. Sääriside, nahkaa; kaarevakehäinen solki kuparisekoitemetallia; oli oikean säären ympärillä vähän polven alapuolella.
46. Sääriside, kangasta; solki samanlainen kuin ed.; vasemman säären ympärillä.
47. Tekstiiliä; sukkien tai säärystimien jäännöksiä säärisiteiden yhteydestä.
48. Tekstiiliä; paksuhkoa villakangasta monin kerroin taitettu kappale; kaulus?; löytyi kaulan kohdalta maatuneen kallon alapuolelta.
49. Rasia, sylinterimäinen, sarvea, korkeus 3,5 cm, kansi- ja pohjapalat puuta, soikeat, Ø 26-33 mm, kannessa reikä, jossa puutulppa. Löytyi rikkoutuneena puukon vierestä.
50. Nappula, puuta, soikea, tasakupera, reikä keskellä, Ø 15-17 mm. Löytyi puukon lähietäältä.
51. Rautaesineen pala; pieni raudanpala, jossa kiinni tekstiiliä; löytyi kauluksen alapuolelta.
52. Rautanauvoja, osassa puunjäänteitä, 5 kpl.
53. Näytteet arkun kansilaudasta, johon tarttunut karkeaa villakangasta, siinä näkyy säärisiteen soljen painama jälki; sekä pohjalaudasta, jossa ruostetta puukonterästä ja kuparisuolojen vihreää ilmeisesti tupen helasta.
N:ot 40-53 haudasta 10.
54. Nahkahihnan pätkä, jossa solmu. Löytyi vainajan vasemman säären vierestä.
55. Tuohenkäpry.
56. Rautanauvoja ja katkelmia, 25 kpl.
N:ot 54-56 haudasta 11.
57. Arkunkahvapari, rautaa. Molemmissa kahvoissa molemmat sinkilät paikoillaan. Kahvat ovat pyöreää, kohti kädensijan keskustaa paksunevaa varrasta. Kahvan leveys 14 cm, ulottuvuus 8 cm, vartaan paksuus 10-18 mm.
58. Tuohilevy.
59. Rautanauvoja ja katkelmia, 10 kpl.
N:ot 57-59 haudasta 12.
60. Tekstiilijäännöksiä: pienet palaset villakangasta ja neulottua villatekstiiliä, jotka kiinni toisissaan nuppineulalla. Löydetty jalkateränluiden yhteydestä.
61. Rautanauvoja ja katkelmia, 17 kpl.
N:ot 60-61 haudasta 13.

PPM 12161

OULUN TUOMIOKIRKKO

PPM 12161

62. Rautanauvoja ja katkelmia, 25 kpl.
Haudasta 14.

63. Tekstiiliä, villakangasta; pari palaa.

64. Rautanauvoja ja katkelmia, 27 kpl.
N:ot 63-64 haudasta 15.

65. Tekstiiliä, villakangasta; muutamia pieniä paloja.

66. Tekstiiliä, huovutettua villakangasta; pieni pala.

67. Näytekappale, jossa puuta, vihreää kuparisek.metallin jälkiä sekä pieniä kylki(?)luita.

N:ot 65-67 löyd. yhdessä vainajan ylävartalon kohdalta, vasemmalta (pohj.) puolelta.

68. Rautanauvoja ja katkelmia, 16 kpl.
N:ot 65-68 haudasta 16.

69. Rautanauula.
Haudasta 17.

70. Tekstiiliä, kangasta; muutamia paloja. Löyd. haudan jalkopäästä, päätylautaa vasten pystyssä.

71. Nuppineula, kuparisekoitemetallia. Löytyi selkänikaman päältä alaselän kohdalta.

72. Rautanauvoja ja katkelmia, 40 kpl.
N:ot 70-72 haudasta 18.

73. Rautanauvoja ja katkelmia, 12 kpl.
Haudasta 19.

74. Liitupiippu, koppa keskikokoinen, kantanuppi matalahko, leveähkö. Löytyi vainajan vasemmalta puolelta lantion kohdalta.

75. Tekstiiliä, pienet palat villakangasta ja neulottua villatekstiiliä, jotka kiinni toisissaan nuppineulalla.

N:ot 74-75 löyd. haudan jalkopäästä.

76. Tuohilevy, vainajan jalkojen päältä.

77. Rautanauvoja ja katkelmia, 54 kpl.
N:ot 74-77 haudasta 20.

78. Tekstiiliä, villakangasta; muutamia paloja, joissakin saumaa. Löytyi arkunjäännöksen jalkopäästä.

79. Rautanauvoja ja katkelmia, 6 kpl.
N:ot 78-79 haudasta 21.

80. Rautanauvoja ja katkelmia, 22 kpl.
Haudasta 22.

1996

PPM 12161

OULUN TUOMIOKIRKKO

PPM 12161

81. Päähineen jäännökset, silkkiä, nuppineuloin kiinnitetty.
82. Kapalovyö, metallilankakoristeista nauhaa.
83. Kangastossut, silkkiä, metallilankakoristeisin nauhoin.
84. Rautanauvoja, 5 kpl
N:ot 81-84 haudasta 23A.
85. Tekstiiliä, ohutta kangasta, muutamia paloja, joissa nuppineuloja. Yksi pala neuloin kiinni hiuksissa, joiden alla kalloluun kappale. Vainajan päältaelta.
86. Nuppineula, kuparisekoitemetallia; jalkojen kohdalta, haudan pohjoislaidalta.
87. Tekstiiliä, villaneuletta, hyvin pieni pala.
88. Kuitunäyte (hiuksia?, turkiskarvaa?).
89. Näytekappale: arkun kansilautaa, jossa kiinni metallikorist. tekstiiliä, nuppineula, käden(?) luita; otettu arkun keskivaiheilta, pohjoislaidalta.
90. Rautanauvoja, 6 kpl
N:ot 85-90 haudasta 23B.
91. Tasolasia, vihertävää, pala.
92. Rautanauvoja ja katkelmia, 26 kpl.
N:ot 91-92 hautojen 23A ja B alueelta.
93. Rautanauvoja ja katkelmia, 12 kpl.
Haudasta 24.
94. Rautanauvoja ja katkelmia, 33 kpl.
Haudasta 25.
95. Rautanauvoja ja katkelmia, 14 kpl.
Haudasta 26.
96. Tekstiiliä, tiivistä kangasta, useina paloina. Löyd. vainajan päältaelta ja pään alta.
97. Nuppineula, kuparisekoitemetallia. Löyd. vainajan käsien kohdalta.
98. Rautanauvoja ja katkelmia, 16 kpl.
N:ot 96-98 haudasta 27.
99. Tekstiiliä, pieni pala. Löyd. kallon vasemmalta puolelta.
100. Rautanauvoja ja katkelmia, 12 kpl.
N:ot 99-100 haudasta 28.
101. Kuparilevy, litteä, pyöreähkö; ei nähtävissä leimoja tms. Suurin halk. 37 mm, paks. 2 mm. Löyd. vainajan pään vierestä.
102. Koristetupsu tms., paksuhkoa punertavaa ja vaaleanruskeaa lankaa, johon on parilla nuppineulalla kiinnitetty kahdenlaisesta kapeasta nauhasta (toinen hopeabrokadia) tehty rusetti; vihreää jälkeä myös kuparisuoloista.
103. Rautanauvoja ja katkelmia, 13 kpl.
N:ot 101-103 haudasta 29.

PPM 12161

OULUN TUOMIOKIRKKO

PPM 12161

104. Hiuskoriste, metallilankaa ym.; oli kiinni kallossa.
105. Koristepallero, kuparisekoitemetallilankasykkyrä, 2 kpl. Halkaisija 7 mm. Ilmeisesti peräisin ed. koristeesta.
106. Näytekappale: arkun kansilautaa, jossa kiinni metallilankakoristeista tekstiiliä ja sen alla vainajan luuta. Otettu rinnan kohdalta.
107. Näytekappale: Metallilankakoristetta, joka kiinni vainajan oikean käden kyynär- ja varttinäluissa.
108. Rautanauvoja ja katkelmia, 9 kpl.
N:ot 104-108 haudasta 30.
109. Rautanauvoja ja katkelmia, 15 kpl.
Haudasta 31.
110. Tekstiiliä, hienoa silkkikangasta, jossa kiinni nuppineuloja; palasina. Löyd. haudan luoteisosasta, Z= 177.
111. Koristelaitteen jäännöksiä: silkkikangasta ja lankaa sekä kuparisekoitemetallilankaa, joista tehty lehtiä ja kukkaoksia; useita pieniä katkelmia. Löyd. haudan luoteisosasta, Z= 181-187.
112. Näyte tiiviistä orgaanisen aineen kerroksesta, jossa kuusenhavuja ja ilm. sammalta. Z= 219.
113. Tasolasia, vihertävää, 2 palaa.
114. Rautanauvoja ja katkelmia, 29 kpl.
115. Koristelaitteen jäännöksiä: kangasta ja lankaa sekä kuparisekoitemetallilankaa, joista tehty lehtiä ja kukkaoksia.
116. Sormus, kuparisekoitemetallia; sormiluussa.
117. Tekstiiliä, jossa kiinni luuta, kuusenhavuja ym. orgaanista ainesta, pari palaa.
118. Tuohilevyjä ja -käpryjä.
N:ot 115-118 löydetty haudan alle kaivetusta kuopasta luiden joukosta, Z= 230-270.
N:ot 110-118 haudasta 32.
119. Tekstiiliä, villakangasta, pienehkö sykkyrä. Löyd. jalkojen luota.
120. Rautanauvoja ja katkelmia, 8 kpl.
N:ot 119-120 haudasta 33.
121. Rautanauvoja ja katkelmia, 17 kpl.
Haudasta 34.
122. Tekstiiliä, kangasta, pieni pala, jossa nuppineula, kuparisekoitemetallia; löytyivät arkun pohjoislaidalta reisiluun kohdalta.
123. Rautanauvoja ja katkelmia, 12 kpl.
N:ot 122-123 haudasta 35.
124. Rautanauvoja, 2 kpl.
Haudasta 36.

125. Hiuskoriste, kangasta ja metallilankaa, joista tehty mm. tekokukkia; palasia, joissa kiinni hiuksia ja arkunjäänteitä.

126. Tekstiiliä, kangasta, kolme palaa, joista yksi nuppineuloin kiinni tuohikappaleessa. Löytyivät vainajan rinnalta, 10. ja 11. nikaman kohdalta.

127. Rautanauvoja ja katkelmia, 26 kpl.

N:ot 125-127 haudasta 37.

128. Näyte, kasvikuitua tms. (mahd. mm. jäkälää?).

129. Rautanauvoja ja katkelmia, 16 kpl.

N:ot 128-129 haudasta 38.

130. Tekstiiliä, villakangasta, muutamia palasia. Löyd. varvasluiden yhteydestä.

131. Rautanauvoja ja katkelmia, 9 kpl.

N:ot 130-131 haudasta 39.

132. Rautanauvoja ja katkelmia, 10 kpl.

Haudasta 40.

133. Rautanauvoja ja katkelmia, 13 kpl.

Haudasta 41.

134. Lasihelmiä, pyöreähköjä, sileäpintaisia, kirkasta tai sinertävää lasia; 26 kpl. Suurin halkaisija 9-12 mm.

135. Lasihelmiä, epäsäännöllisiä kymmentahokkaita, läpikuultavan vaaleanruskeita (meripihkanvärisiä); 14 kpl. Suurin halkaisija 9-12 mm.

136. Lasihelmiä, pyöreähköjä, nypyläpintaisia ("vadelmankaltaisia"), kirkasta lasia; 11 kpl. Suurin halkaisija 9-12,5 mm.

137. Lasihelmiä, pyöreähköjä, pinnassa kiertyvät kohoharjat, tummansinistä lasia; 2 kpl. Suurin halk. 10 mm.

N:ot 134-137, yht. 53 helmeä, peräisin vainajan pään alueelta löytyneestä hiuskoristeesta, josta myös seuraava n:o

138. Näytekappale, jossa arkun pohjalautaa, johon kiinnittyneenä tummaa orgaanista ainesta, hiuksia, villalankoja, vihreäksi hapettuneita metallipunosnauhan ja nuppineulan jäänteitä sekä muutamia edellisistä lasihelmistä.

139. Nuppineula, kuparisekoitemetallia. Löyd. vainajan sormien päältä.

140. Tekstiiliä, villakangasta; palasina; nuppineuloin tehtyä poimutusta. Löyd. jalkopäästä, varvasluiden yhteydestä.

141. Rautanauvoja ja katkelmia, 22 kpl.

N:ot 134-141 haudasta 42.

142. Rautanauvoja ja katkelmia, 15 kpl.

Haudasta 43.

143. Rautanauvoja ja katkelmia, 13 kpl.

Haudasta 44.

PPM 12161

OULUN TUOMIOKIRKKO

PPM 12161

144. Rautanauvoja, 3 kpl.

Haudasta 45.

145. Sormus, kuparisekoitemetallia, sileä. Vainajan vasemmasta kädestä. Sormuksen sisällä tekstiilijäänös ja sormiluu.

146. Sormus, kuparisekoitemetallia, sileä. Vainajan oikeasta kädestä. Sormuksen sisällä sormiluu (ja tekstiilinrippeitä?)

147. Tekstiiliä, karkeaa villakangasta, palasina. Vainajan keskivartalon tienoilta.

148. Rautanauvoja ja katkelmia, 7 kpl.

N:ot 145-148 haudasta 46.

149. Tekstiiliä, tummaa (mustaa?) villakangasta, palasina, joista yhdessä nuppineula. Jalkopäästä, jalkaterän luiden yhteydestä.

150. Rautanauvoja ja katkelmia, 17 kpl.

N:ot 149-150 haudasta 47.

151. Rautanauvoja ja katkelmia, 4 kpl.

Haudasta 48.

152. Rautanauvoja ja katkelmia, 16 kpl.

Haudasta 49.

153. Rautanauvoja ja katkelmia, 14 kpl.

Haudasta 50.

154. Tekstiiliä, ?kangasta, palasina. Löytyi varpaiden luiden yhteydessä.

155. Näyte, höyheniä. Otettu arkun etelälaidalta, sääriluun tasalta.

156. Rautanauvoja ja katkelmia, 20 kpl.

N:ot 154-156 haudasta 51.

157. Tekstiiliä, kapeaa nauhaa; pieniä paloja.

158. Rautanauvoja ja katkelmia, 25 kpl.

N:ot 157-158 haudasta 52.

159. Rautanauvoja ja katkelmia, 40 kpl.

Haudasta 53.

160. Rautanauvoja ja katkelmia, 6 kpl.

Haudasta 54.

161. Tekstiiliä, villakangasta, kaistale, jonka toinen laita rypyttetty. Löytyi lapsivainajan kallon alta.

162. Rautanauvoja ja katkelmia, 18 kpl.

N:ot 161-162 haudasta 55.

163. Päänkoriste: nahkatötterön ympärille kiedottu pari kierrosta brokadinauhaa. Löytyi lapsivainajan pääläen kohdalta. Talteenotetussa kappaleessa kiinni hiuksia, tekstiiliä ja arkun pohjalautaa.

164. Nuppineula, kuparisekoitemetallia. Oli kiinni hiuksissa ja kallossa.

165. Rautanauvoja, 3 kpl.

N:ot 163-165 haudasta 56.

166. Rautanauvoja ja katkelmia, 30 kpl.

Haudasta 57.

167. Tekstiiliä: jäännös myssystä, joka tehty kahdesta villakangaspalasta: toinen ohuehkoa palttinaa, toinen harvahkoa nelivartista toimikasta; ilm. pääläen kohdalta rypyttetty kokoon. Löytyi lapsivainajan pään kohdalta.

168. Tekstiiliä, pieni nuppineulan yhteensitoma useakerroksinen pala silkki(?)kangasta. Mahd. osa ed. myssystä; löytyi pään alueelta.

169. Rautanauvoja ja katkelmia, 21 kpl.

N:ot 167-169 haudasta 58.

170. Rautanauvoja ja katkelmia, 19 kpl.

Haudasta 59.

171. Rautanauvoja ja katkelmia, 21 kpl.

Haudasta 60.

172. Villalankaa, kolme pätkää.

173. Rautanauvoja ja katkelmia, 17 kpl.

N:ot 172-173 haudasta 61.

174. Kivi, kivenmukula kalkkikiveä(?). Löytyi hautakuopan jalkopäästä, arkun ulkopuolelta.

175. Rautanauvoja ja katkelmia, 12 kpl.

N:ot 174-175 haudasta 62.

176. Rautanauvoja ja katkelmia, 8 kpl.

Haudasta 63.

177. Pähineen(?) jäännös: pala paksuhkoa, punertavaa huopa(?)kangasta, jossa vaaleasta villalangasta ja kuparisekoitemetallilangoista tehty koristekukka tms. Löytyi lapsivainajan haudan ylä/länsipään läheltä.

178. Rautanauvoja ja katkelmia, 4 kpl.

N:ot 177-178 haudasta 64.

179. Tekstiiliä, rippeitä karkeahkosta villavaatteesta.

180. Rautanauvoja ja katkelmia, 4 kpl.

N:ot 179-180 haudasta 65.

PPM 12161

OULUN TUOMIOKIRKKO

PPM 12161

181. Tekstiiliä ja turkista; näytepalasia, joissa yhteentarttuneina arkunlautaa, kahta erilaista villakangasta, turkista ym. orgaanista ainesta.

182. Taljanjäännöksiä ja tekstiiliä; näytepalasia, joissa arkun kannen- ja pohjanjäännösten välissä turkistaljaa, tekstiiliä ja muuta orgaanista ainesta.

183. Rautanauvoja ja katkelmia, 11 kpl.

N:ot 181-183 haudasta 66.

184. Rautanauvoja ja katkelmia 10 kpl.

Haudasta 67.

185. Rautanauvoja ja katkelmia, 3 kpl.

Haudasta 68.

186. Rautanauvoja ja katkelmia, 12 kpl.

Haudasta 69.

187. Nuppineula, kuparisekoitemetallia. Löytyi selkänikaman päältä läheltä lantiota.

188. Rautanauvoja ja katkelmia, 14 kpl.

N:ot 187-188 haudasta 70.

189. Rautanauvoja ja katkelmia, 6 kpl.

Haudasta 71.

190. Rautanauvoja ja katkelmia, 37 kpl.

Haudasta 72.

191. Tekstiiliä, villaneuletta, pala. Löyd. haudan jalkopäästä.

192. Köydenpätkä, juuri- tai tuohiköyttä(?). Löyd. vainajan oikean olkapään kohdalta.

193. Rautanauvoja ja katkelmia, 12 kpl.

N:ot 191-193 haudasta 73.

194. Tuohilevyjä ja -käpryjä; näytteitä haudan tuohikatteesta.

195. Rautanauvoja ja katkelmia, 3 kpl.

N:ot 194-195 haudasta 74.

196. Rautanauvoja ja katkelmia, 4 kpl.

Haudasta 75.

197. Rautanauvoja ja katkelmia, 44 kpl.

Haudasta 76.

198. Tekstiiliä, karkeahkoa villakangasta, musta, moninkertainen

kauluksenkaltainen kappale. Löytyi vainajan kaulan/leuan kohdalta.

199. Tuohilevyjä ja -käpryjä; löyd. arkun kannen alta vainajan luiden päältä.

PPM 12161

OULUN TUOMIOKIRKKO

PPM 12161

200. Rautanauvoja ja katkelmia, 17 kpl.

N:ot 198-200 haudasta 77.

201. Rautanauvoja ja katkelmia, 6 kpl.

Haudasta 78.

202. Rautanauvoja, 3 kpl.

Haudasta 79.

203. Tekokukkien jäännöksiä: pari pientä talteenotettua paakkua, joissa näkyy kuparisekoitemetallilangasta tehtyjä lehdyköitä ja lankatupsuja.

204. Rautanauvoja ja katkelmia, 4 kpl.

N:ot 203-204 haudasta 80.

205. Vuotaa, nahkaa karvoineen, paloina, osassa näkyy arkunlautojen sauman painanteita, yhdessä palassa pätkä nyöriä.

206. Rautanauvoja ja katkelmia, 67 kpl.

N:ot 205-206 haudasta 81.

207. Rautanauvoja ja katkelmia, 16 kpl.

Haudasta 82.

208. Tekstiiliä, hyvin pieni pala kangasta. Löytyi kallon tienoilta.

209. Rautanauvoja ja katkelmia, 7 kpl.

N:ot 208-209 haudasta 83.

210. Tekstiiliä, palasia sekä huovutetusta että huovuttamattomasta paksuhkosta villapalttinasta ynnä pätkä villanauhaa. Löydetty pään alueelta.

211. Rautanauvoja ja katkelma, 2 kpl.

N:ot 210-211 haudasta 84.

212. Rautanauvoja ja katkelmia, 5 kpl.

Haudasta 85.

213. Tekstiiliä, villaneuletta, pala.

214. Rautanauvoja, 3 kpl.

N:ot 213-214 haudasta 86.

215. Rautanauvoja ja katkelmia, 11 kpl.

Haudasta 87.

216. Rautanauvoja ja katkelmia, 16 kpl.

Haudasta 88.

PPM 12161

OULUN TUOMIOKIRKKO

PPM 12161

217. Rautanauvoja ja katkelmia, 4 kpl.
Haudasta 89.

218. Nuppineula, kuparisekoitemetallia.

219. Rautanauvoja ja katkelmia, 39 kpl.
N:ot 218-219 haudasta 90.

220. Rusetteja, solmittu ohuesta nauhasta, 2 kpl. Toinen (ehyempi) löyd. rinnan kohdalta, toinen jalkopäästä.

221. Tekstiiliä, rippeitä silkkinauhasta ja sitä kiinnittäneestä nuppineulasta. Löyd. kallon yhteydestä, mukana hiuksia ja kallonjäännöksiä.

222. Rautanauvoja ja katkelmia, 9 kpl.
N:ot 220-222 haudasta 91.

223. Rautanauvoja ja katkelmia, 15 kpl.
Haudasta 92.

224. Rautanauva
haudasta 93.

225. Tekstiiliä, palttinasidoksista nauhaa, pieni pala useana kerroksena, joita pitää koossa ruostetahra. Löytyi rintakehän kohdalta.

226. Rautanauvoja ja katkelmia, 13 kpl.
N:ot 225-226 haudasta 94.

227. Rautanauvoja ja katkelmia, 15 kpl.
Haudasta 95.

228. Rautanauvoja, 2 kpl.
Haudasta 96.

229. Rautanauvoja ja katkelmia, 8 kpl.
Haudasta 97.

230. Rautanauvoja ja katkelmia, 10 kpl.
Haudasta 98.

231. Nahkaa, pala, ompeleen reikiä laidassa. Löytyi haudan pääpuolesta.

232. Rautanauvoja ja katkelmia, 19 kpl.
N:ot 231-232 haudasta 99.

233. Punasavikeramiikkaa, pieni kylkipala, sisäpinnassa vihreä lasitus.

234. Tekstiiliä, silkkikangasta ja metallilankakoristeista nauhaa.
N:ot 233-234 arkun 100A kannen yläpuolelta.

PPM 12161

OULUN TUOMIOKIRKKO

PPM 12161

235. Rautanauvoja ja katkelmia, 9 kpl.
Arkusta 100A.
236. Rautanauvoja ja katkelmia, 4 kpl.
Arkusta 100B.
237. Näyte: arkkulaudan paloja, joissa punaista maalia sekä irrallisia maalikkappaleita, joissa näkyy tekstiilipainannetta.
238. Rautanauvoja ja katkelmia, 12 kpl.
N:ot 237-238 arkusta 100C.
239. Arkun kahva koristekilpineen, rautaa. Kahva pyöreää varrasta, jossa profiloitu spiraalikuviokoristeinen paksunnos keskellä kädensijaa; puhkonainen kilpi rikkiruostunut, vajaa. Kahvan leveys 15,8 cm, ulottuvuus 8 cm, vartaan paksuus 7-20 mm; kilpi nykyisellään 14x7 cm. Arkun 100D jalkapäädystä.
240. Rautanauvoja ja katkelmia, 3 kpl.
Arkusta 100D.
241. Rautanauvoja ja katkelmia, 21 kpl.
Kammiohaudan 100 alueelta.
242. Rautanauvoja ja katkelmia, 9 kpl.
Haudasta 101.
243. Rautanauvoja ja katkelmia, 7 kpl.
Haudasta 102.
244. Tekstiiliä, villaneuletta pieni riipe. Löytyi haudan jalkopäästä.
245. Rautanauvoja ja katkelmia, 14 kpl.
N:ot 244-245 haudasta 103.
246. Tekstiiliä, karkeahkoa nelivartista villakangasta, paloja. Löyd. arkun pohjalaudan päältä, osassa vielä kiinnitarttuneena pohjalautaa.
247. Rautanauvoja ja katkelmia, 14 kpl.
N:ot 246-247 haudasta 104.
248. Rautanauvoja ja katkelmia, 20 kpl.
Haudasta 105.
249. Rautanauvoja
haudasta 106.
250. Rautanauvoja ja katkelmia, 6 kpl.
Haudasta 107.
251. Rautanauvoja ja katkelmia, 8 kpl.
Haudasta 108.

PPM 12161

OULUN TUOMIOKIRKKO

PPM 12161

252. Rautanauvoja ja katkelmia, 5 kpl.
Haudasta 109.

253. Rautanauvoja ja katkelmia, 13 kpl.
Haudasta 110.

254. Rautanauvoja ja katkelmia, 9 kpl.
Haudasta 111.

255. Nurmikuukusen tms. sienen itiöemä, kuivunut.

256. Rautanauvoja ja katkelmia, 10 kpl.
N:ot 255-256 haudasta 112.

257. Rautanauvoja ja katkelmia, 9 kpl.
Haudasta 113.

258. Rautanauvoja ja katkelmia, 15 kpl.
Haudasta 114.

259. Tekstiiliä, koristenauhaa, silkkiä(?), kapeahkoa; pari palaa. Löyd. olkapään tasalta, arkun oikealta (etelä)laidalta.

260. Tekstiiliä, huovutettua villakangasta(?), pala. kiinni arkun pohjalaudassa. Löyd. polvien tasalta.

261. Näyte: ryynimäistä ainesta (pieniä hyönteisten koteloita?, siementen kuoria?). Löyd. vatsan kohdalta.

262. Rautanauvoja ja katkelmia, 14 kpl.
N:ot 259-262 haudasta 115.

263. Rautanauvoja ja katkelmia, 20 kpl.
Haudasta 116.

264. Rautanauvoja ja katkelmia, 14 kpl.
Haudasta 117.

265. Rautanauvoja, 3 kpl.
Haudasta 118.

266. Rautanauvoja, 4 kpl.
Haudasta 119.

267. Tekstiiliä, karkeahkoa villakangasta liimautuneena kiinni ohueen puuviiluun(?) tms., paloina.

268. Näyte: yhteenruostunut möykky, jossa 3-4 rautanaulaa kannat vastakkaisiin suuntiin, niitä peittää hiuspalmikko(?) ja saven ja olkisilpun(?) seos, jossa paikoin

PPM 12161

OULUN TUOMIOKIRKKO

PPM 12161

rikinkeltaista ainetta. Löytyi kallon vierestä, sen oikealta puolelta.

269. Rautanauvoja ja katkelmia, 31 kpl.

N:ot 267-269 haudasta 120.

270. Tekstiiliä, huovutettua villakangasta, paloja; mukana hiuksia. Löyd. kallon vierestä.

271. Tekstiiliä, villaneuletta, paloja. Löyd. jalkopäästä.

272. Rautanauvoja ja katkelmia, 25 kpl.

N:ot 270-272 haudasta 121.

273. Rautanauvoja, 7 kpl.

Haudasta 122.

274. Rautanauvoja ja katkelmia, 8 kpl.

Haudasta 123.

275. Rautanaulan katkelmia, 2 kpl.

Haudasta 124.

276. Rautanauvoja ja katkelmia, 12 kpl.

Haudasta 125.

277. Rautanauula kahtena kappaleena.

Haudasta 126.

278. Rautanauvoja ja katkelmia, 9 kpl.

Haudasta 127.

279. Rautanauvoja ja katkelmia, 4 kpl.

Kellarin haudasta A.

280. Tekstiiliä, kuvioitua metallilankakoristeista silkkinauhaa. Oli kiinni kallon otsakappaleessa, hiusrajassa.

281. Tekstiiliä, nelivartista villakangasta, mukana hiuksia.

282. Rautanauvoja ja katkelmia, 7 kpl.

N:ot 280-282 kellarin hauta A:n tienoilta.

PPM 12161

OULUN TUOMIOKIRKKO

PPM 12161

Kaivausalueen irtolöydöt:

283. Arkunkahva, rautaa; molemmat sinkilät mukana. Kahva pyöreää, kohti kädensijan keskustaa paksunevaa varrasta. Kahvan leveys 11,7 cm, ulottuvuus 7 cm, vartaan paksuus 7-15 mm.

284. Tasolasia, vihertävää, pinta hilseilevää, 15 palaa; osa kuumuudessa vääntyilleitä.

285. Painolastipiitä, 1 kpl.

286. Rautanauvoja, monenkokoisia, 15 kpl.

N:ot 283-286 kirkkosalin kaivausalueen pintakerroksen (0-60 cm) kuorimisen yhteydessä talteen otettuja.

287. Liitupiipun varren pala.

288. Tasolasia, pala.

N:ot 287-288 alueelta N= 20-21, E= 52-60, Z< 180.

289. Arkunkahva, rautaa. Samaa mallia kuin :283, leveys 11,8 cm, ulottuvuus 7,6 cm, vartaan paksuus 8-16 mm.

290. Pullolasia, tummanvihreää; paksu pohjapala.

291. Rautanauvoja ja katkelmia, 16 kpl.

N:ot 289-291 alueelta N= 20-21, E= 52-54, Z= 185-215.

292. Arkunkahva, rautaa. Toinen sinkilä tallessa. Kahva on pyöreää, kohti kädensijan keskustaa paksunevaa varrasta, jonka ympärille on kierretty kangasta. Kahvan leveys 13,5, ulottuvuus 8 cm, vartaan paksuus 10-18 mm.

293. Arkunkahva, rautaa. Molemmat sinkilät tallessa. Kahva kuten edellisessä, mutta ilman kangasverhoilua. Leveys 14,3 cm, ulottuvuus 8 cm, vartaan paksuus 10-19 mm.

N:ot 292-293 alueelta N= 20-21,5, E= 57,5-60, Z= 180-270.

294. Arkun kahva koristekilven jäännöksineen, rautaa. Kahva pyöreää varrasta, jossa profiloitu paksunnos keskellä kädensijaa. Moneen osaan rikkoutunut koristekilpi samaa puhkonaista mallia kuin esim. n:ot :2 ja : 313. Kahvan leveys 14,8 cm, ulottuvuus 8,5 cm, vartaan paksuus 6-14 mm.

295. Pullolasia, vihreää, 2 palaa, toinen pullon suusta, toinen kylkipala.

N:ot 294-295 alueelta N= 21-22, E= 51-53, Z> 180.

296. Liitupiipun varren pala.

297. Tasolasia, 24 palaa, useimmat kuumuudessa vääntyilleitä.

298. Rautanauvoja, 27 kpl.

N:ot 296-298 alueelta N= 21-22, E= 54-59, Z= 180-210.

299. Liitupiipun kopan pala; leima: kolme kruunua, alla FF.

300. Pullolasia, vihreää, pala.

301. Tasolasia, 12 palaa, kuumuudessa vääntyilleitä.

PPM 12161

OULUN TUOMIOKIRKKO

PPM 12161

302. Rautanauvoja, 4 kpl.

N:ot 299-302 "kiven hautauksen" yhteydestä alueelta N= 21,5-22,5, E= 56,7-58, Z= 185-195.

303. Koristepunosta, metallipääll. lankaa.

Alueelta N= 22,5-25, E= 50-51,5, Z= 60-90.

304. Siderautaa, tasaleveää litteää kiskoa, jossa kaksi naulaa.

Alueelta N= 22,5-24,5, E= 50,5-51, Z= n. 150.

305. Lasihelmiä, onttoja, pinnalla helmiäispinnoite(?), 10 kpl, joista 4 vielä nauhassa, 2 rikki. Helmien halk. 7 mm.

306. Tekstiiliä, päähine(?), metallilankakorist. nauhaa, kangasta, hiuksia + puunjäänteitä

307. Koristerusetti, ohutta metallilankakorist. nauhaa, jota kiinnittämässä nuppineula.

N:ot 305-307 rikkoutuneen haudan 75 luota, N= 22,6, E= 51,3, Z= 173.

308. Liitupiipun varren pala.

N= 22,8, E= 53,2, Z= 235.

309. Tasolasia, vihertävää, 13 palaa, joista moni kuumuudessa vääntyillyt.

310. Rautanauvoja, 13 kpl.

N:ot 309-310 alueelta N= 22-24, E= 52-60, Z= 155-70.

311. Arkun kahva, rautaa; molemmat sinkilät paikoillaan. Kahva pyöreähköä, kohti kädensijan keskustaapaksunevaa varrasta. Kahvan leveys 10,3 cm, ulottuvuus 6 cm, vartaan paks. 7-14 mm.

Alueelta N= 22,7-25, E= 52-54, Z= 90-120.

312. Arkun kahva, rautaa; yksi sinkilä mukana. Kahva pyöreähköä, kohti kädensijan keskustaa paksunevaa varrasta. Leveys 14,7cm, ulottuvuus 8 cm, vartaan paksuus 9-15 mm.

N= n.23, E= n.57, Z= 100-120.

313. Arkun kahva koristekilpineen, rautaa; samanlainen kuin :2. Kahva pyöreää varrasta, jossa profiloitu paksunnos keskellä kädensijaa, siinä kaksi spiraalikuviota. Puhkonaisessa kilvessä viisi aukkoa ja koristekuhmuja. Kahvan leveys 16,3 cm, ulottuvuus 8 cm, vartaan paks. 7-20 mm; kilpi 18,5x9 cm, paks. 1,5-2 mm.

Alueelta N= 22,6-24,4, E= 57,2, Z= 110-120, johon kaivurin kauha vetänyt sen ilmeisesti haudan 2 arkusta.

314. Kenkäin, rautaa, kartiomainen, kyljeltä avoin; sisällä puuvarren jäännöksiä.

315. Tasolasia, vihertävä, nokinen, pala.

N:ot 314-315 alueelta N= 20-26, E= 52-60, Z= n.190.

PPM 12161

OULUN TUOMIOKIRKKO

PPM 12161

316. Tasolasia, 3 palaa, kuumuudessa vääntyilleitä.

317. Rautanauvoja, 4 kpl.

N:ot 316-317 "kiven hautauksen" luota alueelta N= 21-24, E= 56-58, Z= 245-285.

318. Sormus, kuparisekoitemetallia; sileä, loivan kuperapintainen, leveys 7,5 mm, sisähalkaisija 18 mm. Sormuksen sisällä oli löydettyä sormiluu.

N= 23,8, E= 54, Z= 180 (Haudan 8 etelälaidan tienoilta).

319. Rautaesineen osa: litteä rautavarras, mol. päissä suippopäiset levennykset, keskellä varrasta reikä; vääntynyt mutkille. Rautaisen ristin puolikas? Pituus (oikaistuna) 19 cm, lev. 1,2-2 cm, paks. 2-3 mm.

N= 23,5-24, E= 57,5-58, Z= n.175.

320. Nahkaa, pala; laidassa ompeleen reikiä.

N= 24,5, E= 57,5, Z= 120.

321. Rautaesineen osa: litteä rautavarras, toisessa päässä suippopäinen levennys, toinen katkennut reiän kohdalta. Pituus 11 cm, lev. 1,1-2,1 cm, paks. 2 mm.

322. Rautaesineen osa: litteä rautavarras, toisessa, kapeassa päässä naula, toinen pää katkennut reiän kohdalta. Pit. 8,5 cm, lev. 1,3-2,1 cm, paks. 2-3 mm.

323. Tasolasia, vihreää, 2 palaa.

324. Rautanauvoja ja katkelmia 18 kpl.

N:ot 321-324 alueelta N= 24-26, E= 56-58, Z= 150-175.

325. Näytekappale, jossa kahden puupinnan (= arkun kantta ja pohjaa?) välissä pari nuppineulaa ja kuparisekoitemetallista koristetta sekä pieniä kylkiluita. Kappale rikkoutunutta lapsenhautaa?

N= 24,8, E= 59, Z= 198.

326. Rautaesineen (ristin?) katkelma: 4-kulmaista rautavarrasta, jonka päät on taottu litteiksi suippopäisiksi levennyksiksi; lähellä tämän varren puoliväliä poikittain katkelma samanlaista varrasta. Pit. 15 cm, poikkivarsi 5 cm, varras 7-8x4-5 mm, päatelehdykät 2,1-2,3 cm leveät.

327. Rautanauvoja, 6 kpl.

N:ot 326-327 alueelta N= 24,5-25,2, E= 58,9-59,8, Z= 198-205, mahdollisesti samaa lapsenhautaa kuin n:o 325.

328. Arkunkahva, rautaa. Molemmat sinkilät tallessa. Kahva on pyöreää, kohti kädensijan keskustaa paksunevaa varrasta, jonka ympärille on kierretty kangasta. Kahvan leveys 13,8, ulottuvuus 7,8 cm, vartaan paksuus 11-18 mm.

N= 25,1, E= 59, Z= 165.

329. Liitupiipun koppa, keskikokoinen, kantanuppi matalahko, leveähkö.

N= 25,1, E= 59,2, Z= 180.

PPM 12161

OULUN TUOMIOKIRKKO

PPM 12161

330. Tekstiiliä, ohuehkoa villapalttinaa, palasia.

N= 26, E= 54, Z= 198, haudan 90 jalkopään pohjoispuolelta.

331. Simpukankuorta, pala.

Alueelta N= 24-27, E= 58-60, Z= 180-200.

332. Arkunkahvan koristekilven kappale, rautaa.

Alueelta N= 26-28, E= 52-54, Z= 80-90, palokerroksen yläpuolelta.

333. Esineen katkelma, A-kirjaimen muotoinen silmukka, kupari- ja rautalankaa, joiden ympärille kierretty lankaa.

334. Tasolasia, vihertävää, hilseilevää, 8 kpl.

335. Rautanauvoja, erilaisia, 20 kpl.

N:ot 333-335 alueelta N= 26-28, E= 54-56, Z= 90-100, palokerros.

336. Tasolasia, vihertävää, pala.

337. Lasia, sinistä, sulanut kappale.

N:ot 336-337 alueelta N= 26-28, E= 54-56, Z= > 90, palokerroksen alta.

338. Hammas, ilmeisesti karhun kulmahammas.

339. Fajanssia, mol. puolin tummansininen lasitus, pala.

340. Punasavikeramiikkaa, sisäpinnalla kellertävä lasitus, kylkipala.

341. Lasiesineen pala, paksua kirkasta lasia.

342. Pullolasia, vihreää, pohjapala pienestä pullosta.

343. Tasolasia, vihertävää, 10 palaa, osa kuumuudessa vääntyillyt.

344. Rautanauvoja, erilaisia, 24 kpl.

N:ot 338-344 alueelta N= 26-28, E= 56-58, Z= 100-120, palokerros.

345. Koristekilven kappale, kuparisekoitemetallia, tulessa turmeltunut. Nähtävissä laidan nauharuusuke- ja laakeriseppele-aiheista plastista koristetta.

346. Kynntilänpidin, rautaa. Putkeksi käännetty rautalevy, josta ulkonee kiinnityspiikki. Halkaisija 2,5 cm, pituus piikkeineen 9,5 cm.

347. Putkenpätkä, rautaa. Ulkopinnalla kierteet (tai kierteiltä näyttävää urakoristelua?). Halkaisija 2,2 cm, pituus 2,3 cm.

348. Tasolasia, vihertävää, pala.

349. Rautanauvoja, erilaisia, 24 kpl.

N:ot 345-349 alueelta N= 28-30, E= 56-58, Z= 110-120, palokerros.

350. Pullolasia, tummanruskeaa, pohjapala paksusta pullosta.

351. Rautanauvoja ja katkelmia, 11 kpl.

N:ot 350-351 alueelta N= 26-28, E= 56-58, Z= n.115, palokerroksen alta.

352. Rautahelan katkelma, ohutta levyä, kaareva, neljä naulanreikä.

353. Rautanauvoja, 10 kpl.

N:ot 352-353 alueelta N= 26-28, E= 58-60, Z= 155-180.

PPM 12161

OULUN TUOMIOKIRKKO

PPM 12161

354. Nahkaa, pala kaksinkertaista kengän pohjaa, ompeleen reikiä laidoilla.

Alueelta N= 27-29, E= 58-60, Z= 60-120.

355. Kahvikupin palasia, valkoista fajanssia, 5 kpl; uutta (= 1930-luvulta)

356. Fajanssia, molemmin puolin tummansininen lasitus, pala.

357. Lasinpala, kirkasta, kaarevaa öljylampunlasia, pala.

358. Lukkopesä, rautaa; ilm. oven lukko. Mitat 11,5x10,5x2,2 cm.

358a. Näytekappaleita, joissa yhteentarttuneina lankaa ja tekstiiliä, nuppineuloja, metallilankakierukoita ja yksi musta pieni kirjontahelmi sekä kallonluita ja hiuksia.

359. Arkun kahva, rautaa; jäännöksiä molemmista sinkilöistä. Pyöreää, kohti kädensijan keskustaa paksunevaa varrasta. Leveys 12 cm, ulottuvuus 7 cm, vartaan paksuus 8-15 mm.

N:ot 355-359 alueelta N= 27-28,2, E= 59-60, Z= 210-290, luukuoppa.

360 Liitupiipun varren pala.

361. Pullolasia, vihreää, paksua, kylkipala.

N:ot 360-361 alueelta N= 28-30, E= 54-56, Z= 90-100, palokerros.

362. Arkun kahva, rautaa; toinen sinkilä tallessa. Pyöreää, kohti kädensijan keskustaa paksunevaa varrasta. Leveys 11,5 cm, ulottuvuus 7,5 cm, vartaan paksuus 8-15 mm.

Alueelta N= 28-30, E= 58-60, Z= 120-150.

363. Veitsen terä, rautaa; "hedelmäveitsestä"; vähän ruodontynkää mukana. Terän pituus 8 cm, lev. 1,3 cm.

Alueelta N= 28-30, E= 58-60, Z= 185-200.

364. Liitupiipun varren pala, pienehkö korkeahko kantanuppi mukana.

N= 30,8, E= 50,5, Z= 150-160.

365. Tekstiiliä, palttinasidoksista villa?kangasta, pala.

N= 31,5, E= 53, Z= 145, luiden joukosta.

366. Lasia, kirkasta, kaarevia palasia lampunlasia, nokisia; 33 palaa ainakin kahdesta lampunlasista.

367. Tekstiiliä, huopaa tms., 3 palaa.

N:ot 366-367 kohdasta N= 31,5, E= 58, Z= 150.

368. Arkunkahvan koristekilpi, rautaa; katkelmallinen.

369. Tekstiiliä, nelivartista villakangasta, pala.

N:ot 368-369 alueelta N= 30-32, E= 56-58, Z= 90-120.

370. Tekstiiliä, metallilankakierteistä silkki?nauhaa, leveys 8 mm, 25 cm pitkä pala.

Alueelta N= 30-32, E= 58-60, Z= 120-150.

371. Puntarin pää ja osa vartta, rautaa; stanssattu kruunausmerkintä 1907, alla 55. Oli 1932 rakennetussa kellarissa siderautana ovensuuhun rakennetun betonisen hiekkalaarin ja tiiliseinän välissä.

372. Leka, rautaa; päät käytössä levinneet; laastin peittämä; puuvarresta pätkä jäljellä. Löytyi 1932 rakennetusta kellarista välittömästi lattian alta, kaakkoisseinustan keskivaiheilta perusmuurin vierestä.

Löydöt kirkon ulkopuolelta:

373. Tekstiiliä, päähineen(?) jäännökset

374. Metallilankakoristeita, tukkalaitteesta

375. Rautanauvoja ja katkelmia, 9 kpl.

N:ot 373-375 sakastin oven edustalle kaivetun luiskan alueelta, haudan/hautojen jäännöksistä (merk. luusikermä 1), jotka olivat lähinnä sakastin seinää.

376. Metallilankakoristeiden jäännöksiä, osa kiinni nahan(?)palasissa.

377. Nahkaesineen pala.

N:ot 376-377 sakastin edustan luiskasta luiden (merk. luusikermä 2) joukosta, löydöissä mukana kuparisuolojen värjäämiä sormien/varpaiden luita.

378. Puristelasia, kirkasta, reunapala kohokuviokoristeisesta kulmikkaasta astiasta.

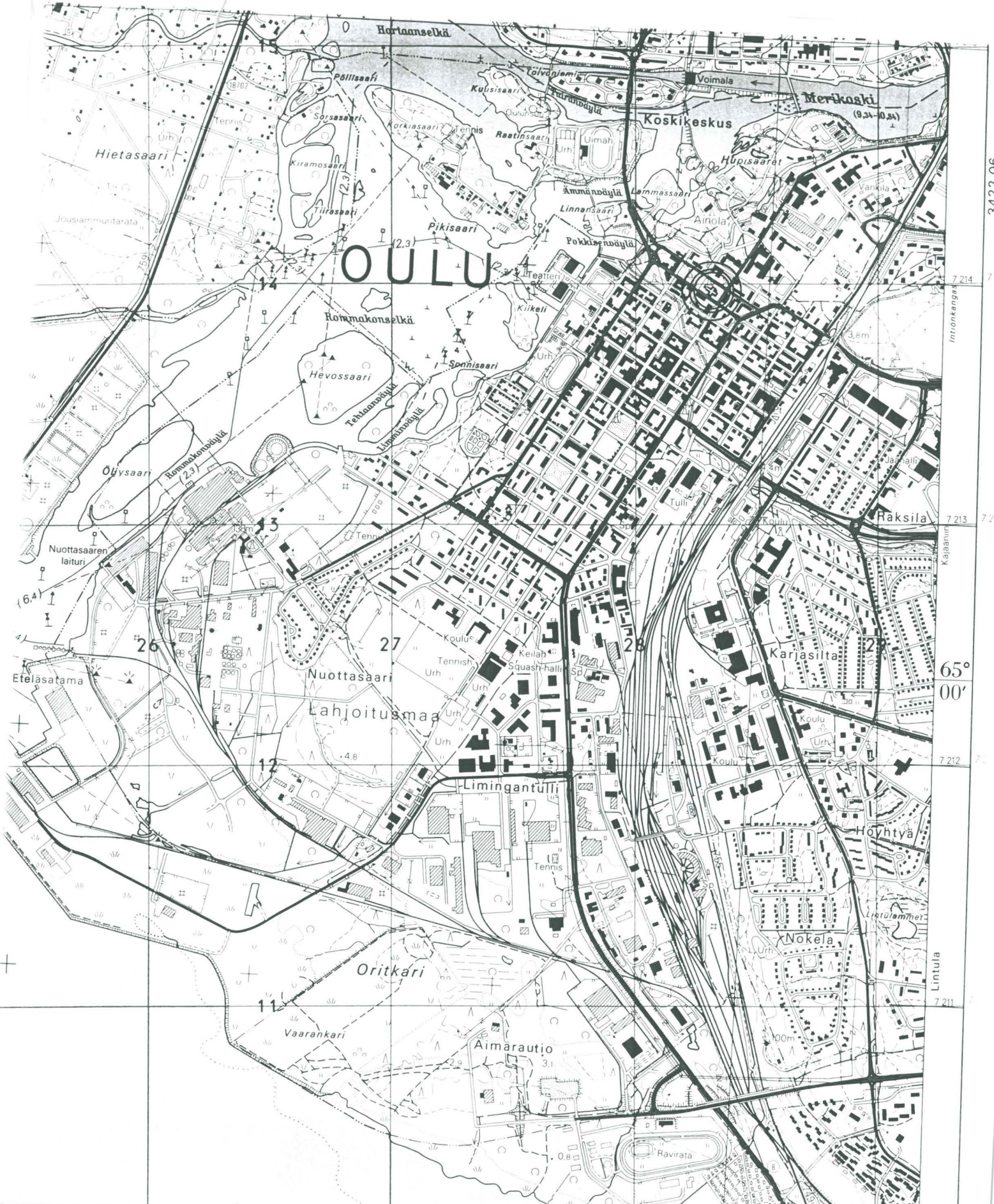
379. Tekstiiliä, nauhaa, jossa nuppineulan jäännöksiä.

380. Rautanauvoja ja katkelmia, 8 kpl.

N:ot 378-380 sakastin edustan luiskasta luiden (merk. luusikermä 3) yhteydestä.

381. Metallikiekko, rautaa. Pyöreän kolikkoa muistuttavan esineen reunassa on pieni reikä. Esineen halkaisija 4,2 cm, paksuus n. 2 mm.

Löytyi kirkon kaakkoispäädyn editse kulkevan sorakäytävän kohdalta, läheltä kuoriosan itänurkkaa, työmaaparakkiiin kaivetun matalan viemärikaivannon maista.

Intronkangas

Kajaanin

Lintula

7 210

7 211

7 212

7 213

7 214

65°

00'

3,8m

4m

6,4

12

13

17

26

27

28

29

3,1

0,8

0,9

1,2

1,3

1,4

1,5

1,6

1,7

1,8

1,9

2,0

2,1

2,2

2,3

2,4

2,5

2,6

2,7

2,8

2,9

3,0

3,1

3,2

3,3

3,4

3,5

3,6

3,7

3,8

3,9

4,0

4,1

4,2

4,3

4,4

4,5

4,6

4,7

4,8

4,9

5,0

5,1

5,2

5,3

5,4

5,5

5,6

5,7

5,8

5,9

6,0

6,1

6,2

6,3

6,4

6,5

6,6

6,7

6,8

6,9

7,0

7,1

7,2

7,3

7,4

7,5

7,6

7,7

7,8

7,9

8,0

8,1

8,2

8,3

8,4

8,5

8,6

8,7

8,8

8,9

9,0

9,1

9,2

9,3

9,4

9,5

9,6

9,7

9,8

9,9

10,0

10,1

10,2

10,3

10,4

10,5

10,6

10,7

10,8

10,9

11,0

11,1

11,2

11,3

11,4

11,5

11,6

11,7

11,8

11,9

12,0

12,1

12,2

12,3

12,4

12,5

12,6

12,7

12,8

12,9

13,0

13,1

13,2

13,3

13,4

13,5

13,6

13,7

13,8

13,9

14,0

14,1

14,2

14,3

14,4

14,5

14,6

14,7

14,8

14,9

15,0

15,1

15,2

15,3

15,4

15,5

15,6

15,7

15,8

15,9

16,0

16,1

16,2

16,3

16,4

16,5

16,6

16,7

16,8

16,9

17,0

17,1

17,2

17,3

17,4

17,5

17,6

17,7

17,8

17,9

18,0

18,1

18,2

18,3

18,4

18,5

18,6

18,7

18,8

18,9

19,0

19,1

19,2

19,3

19,4

19,5

19,6

19,7

19,8

19,9

20,0

20,1

20,2

20,3

20,4

20,5

20,6

20,7

20,8

20,9

21,0

21,1

21,2

21,3

21,4

21,5

21,6

21,7

21,8

21,9

22,0

22,1

22,2

22,3

22,4

22,5

22,6

22,7

22,8

22,9

23,0

23,1

23,2

23,3

23,4

23,5

23,6

23,7

23,8

23,9

24,0

24,1

24,2

24,3

24,4

24,5

24,6

24,7

24,8

24,9

25,0

25,1

25,2

25,3

25,4

25,5

25,6

25,7

25,8

25,9

26,0

26,1

26,2

26,3

26,4

26,5

26,6

26,7

26,8

26,9

27,0

27,1

27,2

27,3

27,4

27,5

27,6

27,7

27,8

27,9

28,0

28,1

28,2

28,3

28,4

28,5

28,6

28,7

28,8

28,9

29,0

29,1

29,2

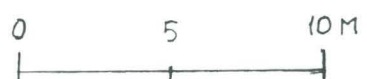
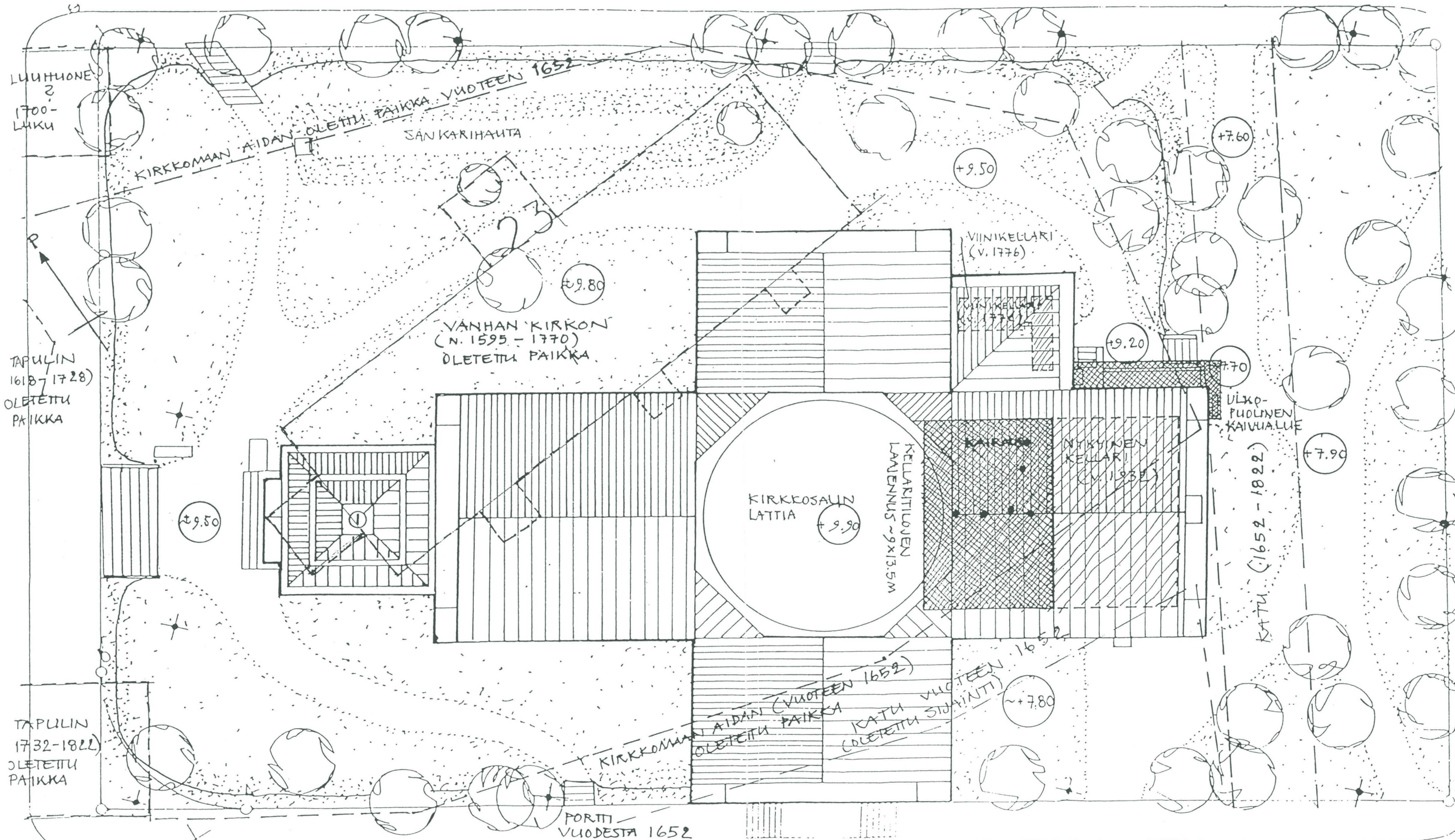
29,3

29,4

29,5

29,6

29,7

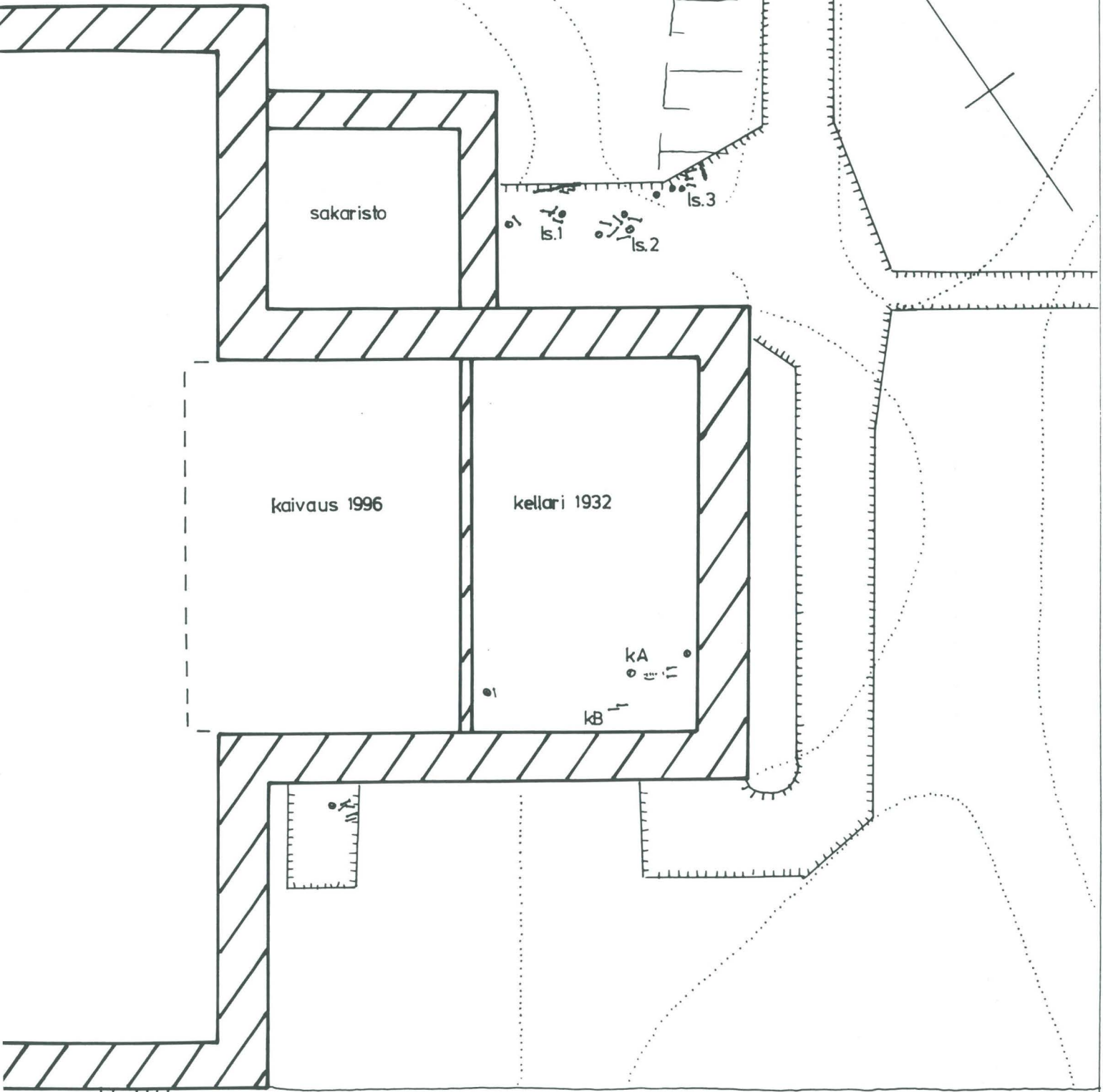

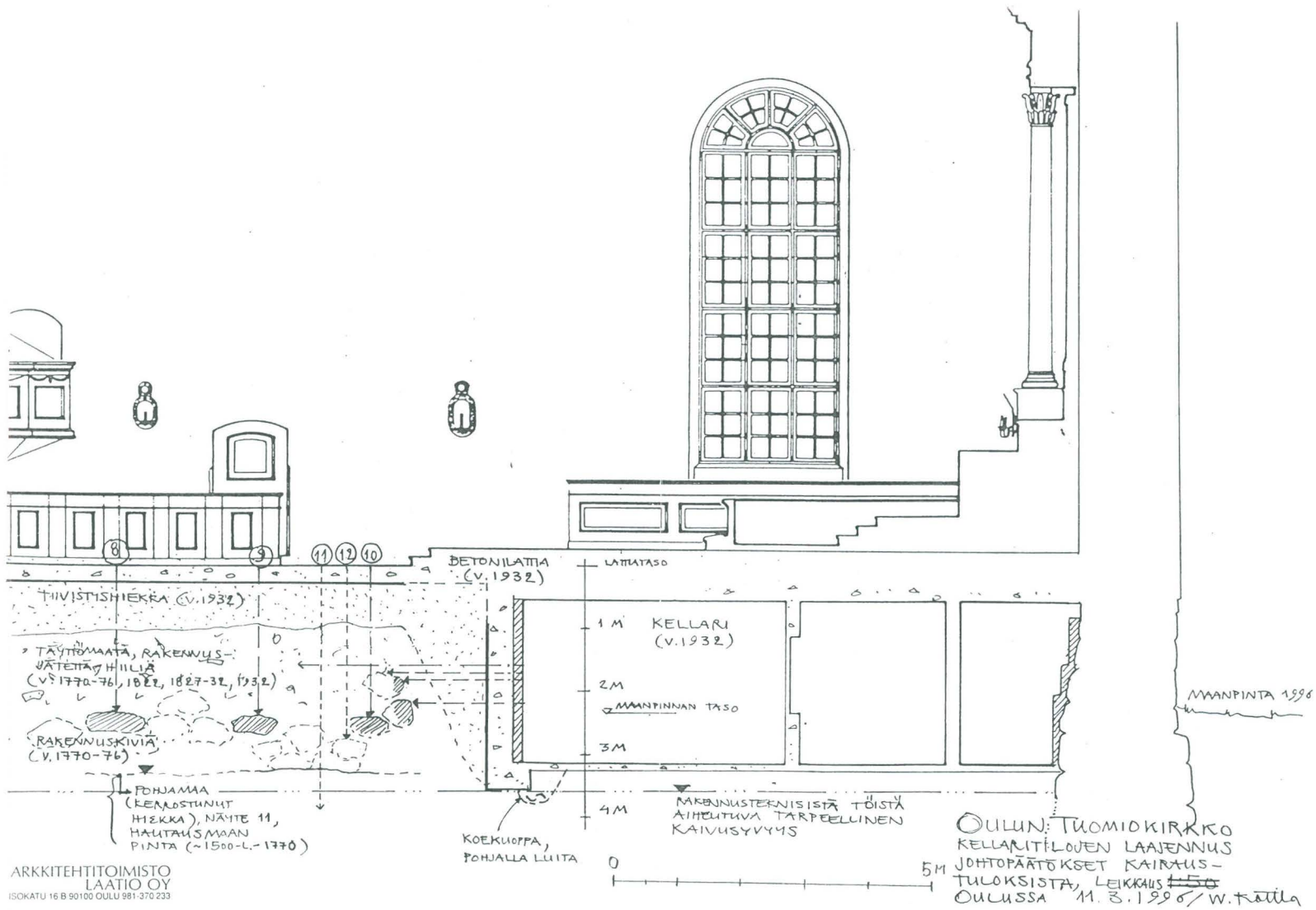
A.Kehusmaa 1996

Yleiskartta kaiv.alueen ulkop. löydöistä

1:200 5m

- ulkop. kaivannot
- luulöytöjä
- puujänteitä

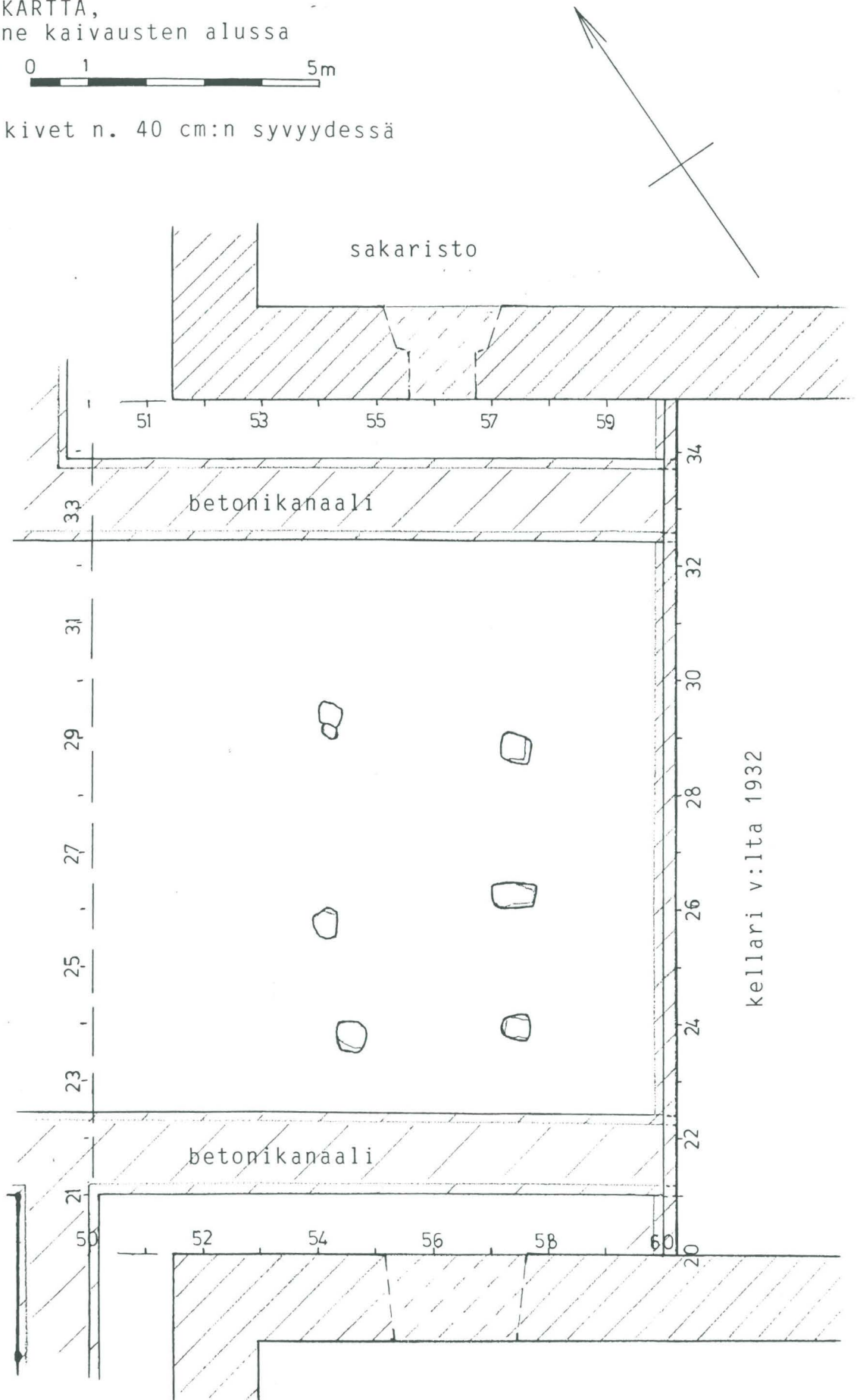
OULUN TUOMIOKIRKKO

A. Kehusmaa 1996

YLEISKARTTA,
tilanne kaivausten alussa

1:100 0 1 5m

 kivet n. 40 cm:n syvyydessä

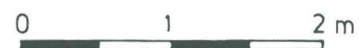
OULUN TUOMIOKIRKKO

A.Kehusmaa 1996

Hautakartta 1 1:50

Haudat 1-10, 12-34, 36-41, 45, 48, 54, 55, 74, 75, 78,
80-83, 87, 97, 100 A ja 100 B

Piirt. P.Stenfors

Kartta 6

 kaivausalueita rajaava kiinteä rakenne

 kivi

 haudausmaata rikottu

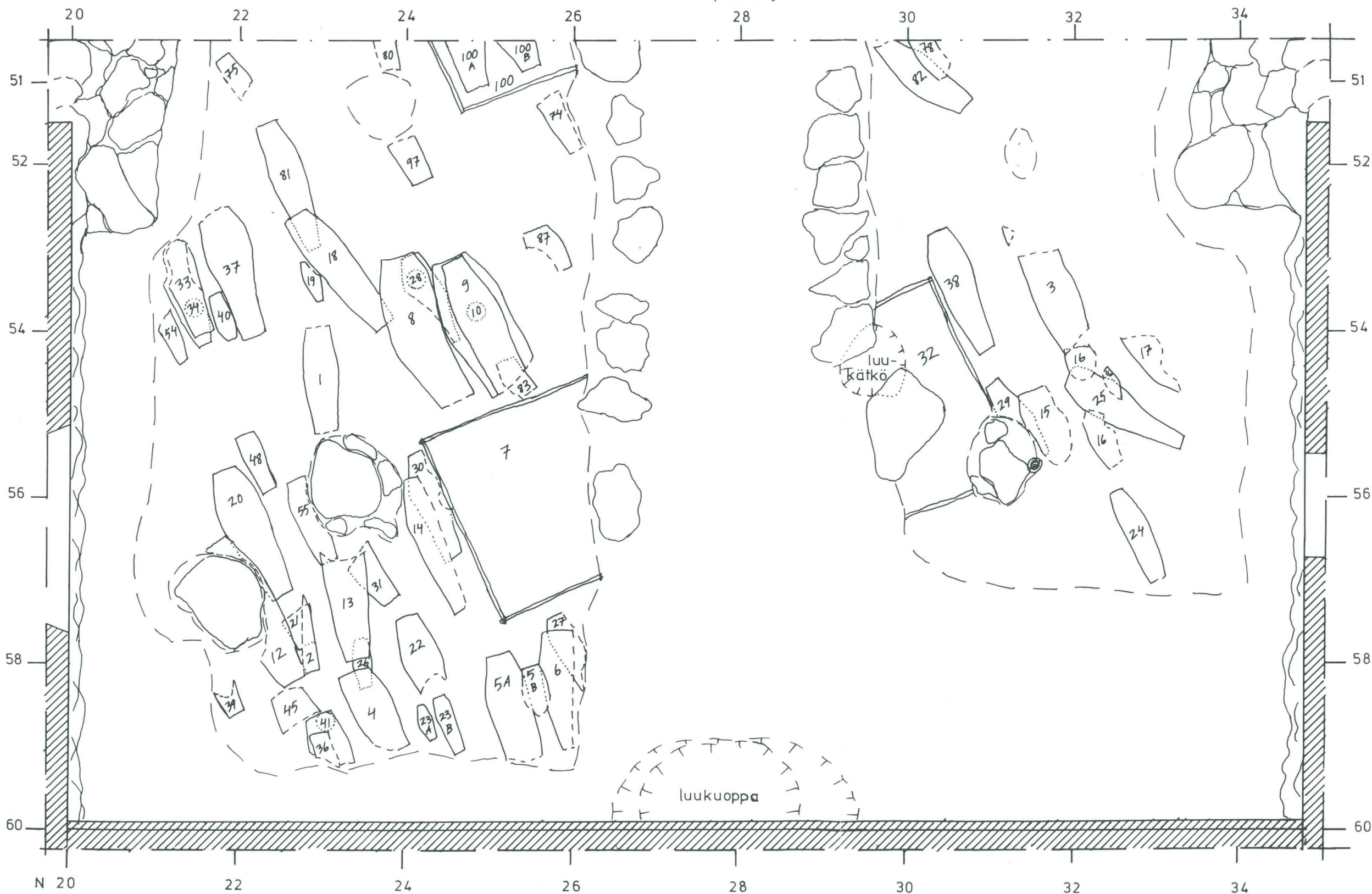
 paalun jänne

 2 ehjä hauta ja haudan numero

 - - - - - hautaa rikottu

 ··········· alemman haudan ehjä reuna

 3 alemman haudan numero

OULUN TUOMIOKIRKKO

A. Kehusmaa 1996

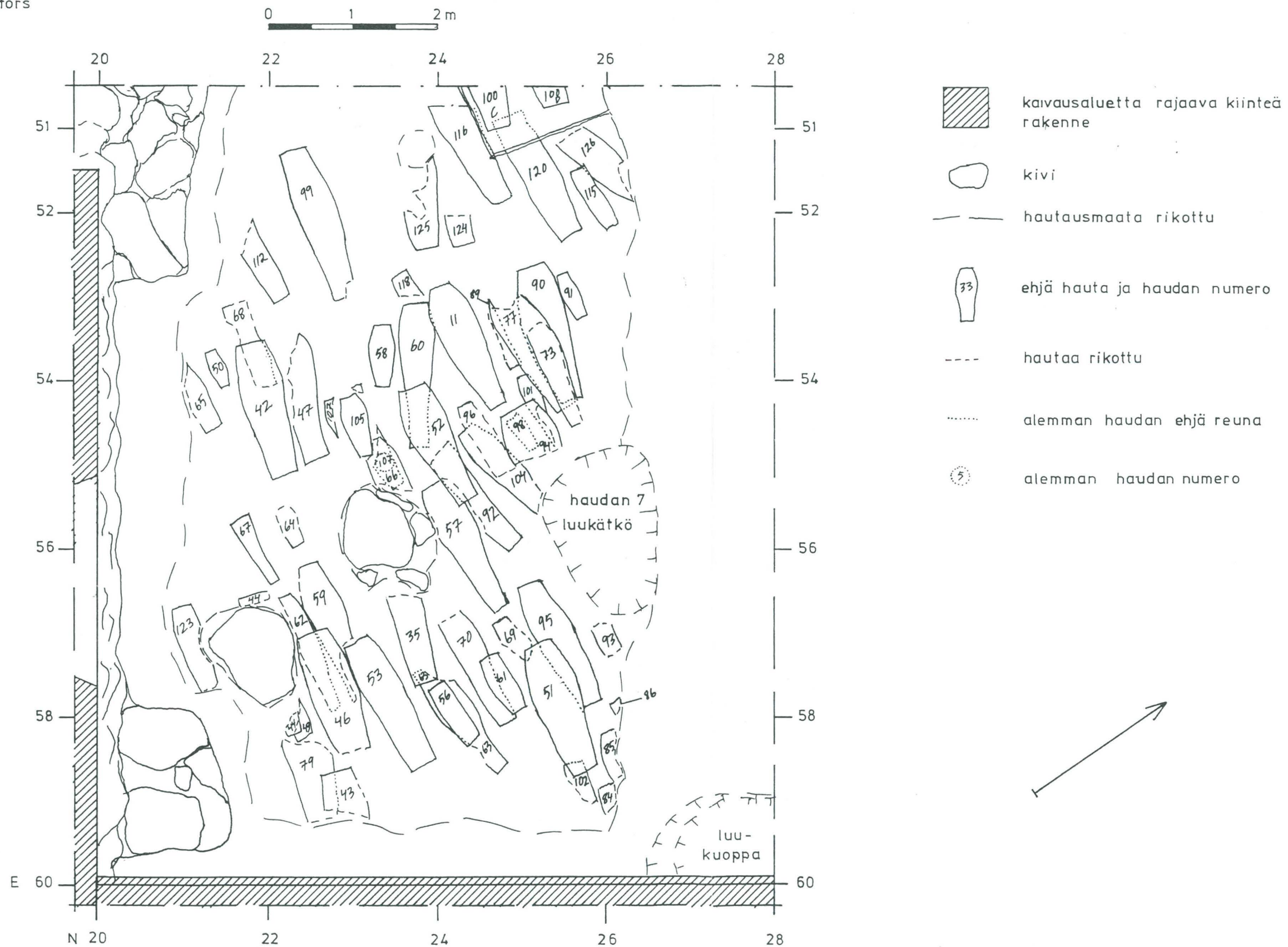
Hautakartta 2 1:50

Haudat 11,35,42-44,46,47,49-53,56-70,73,77,79,

84-86,89-96,98-100 C ja 100 D,101,102,104,105,107,112,115,116,118,120 ja 123-126

Piirt. P.Stenfors

Kartta 7

OULUN TUOMIOKIRKKO
A.Kehusmaa 1996

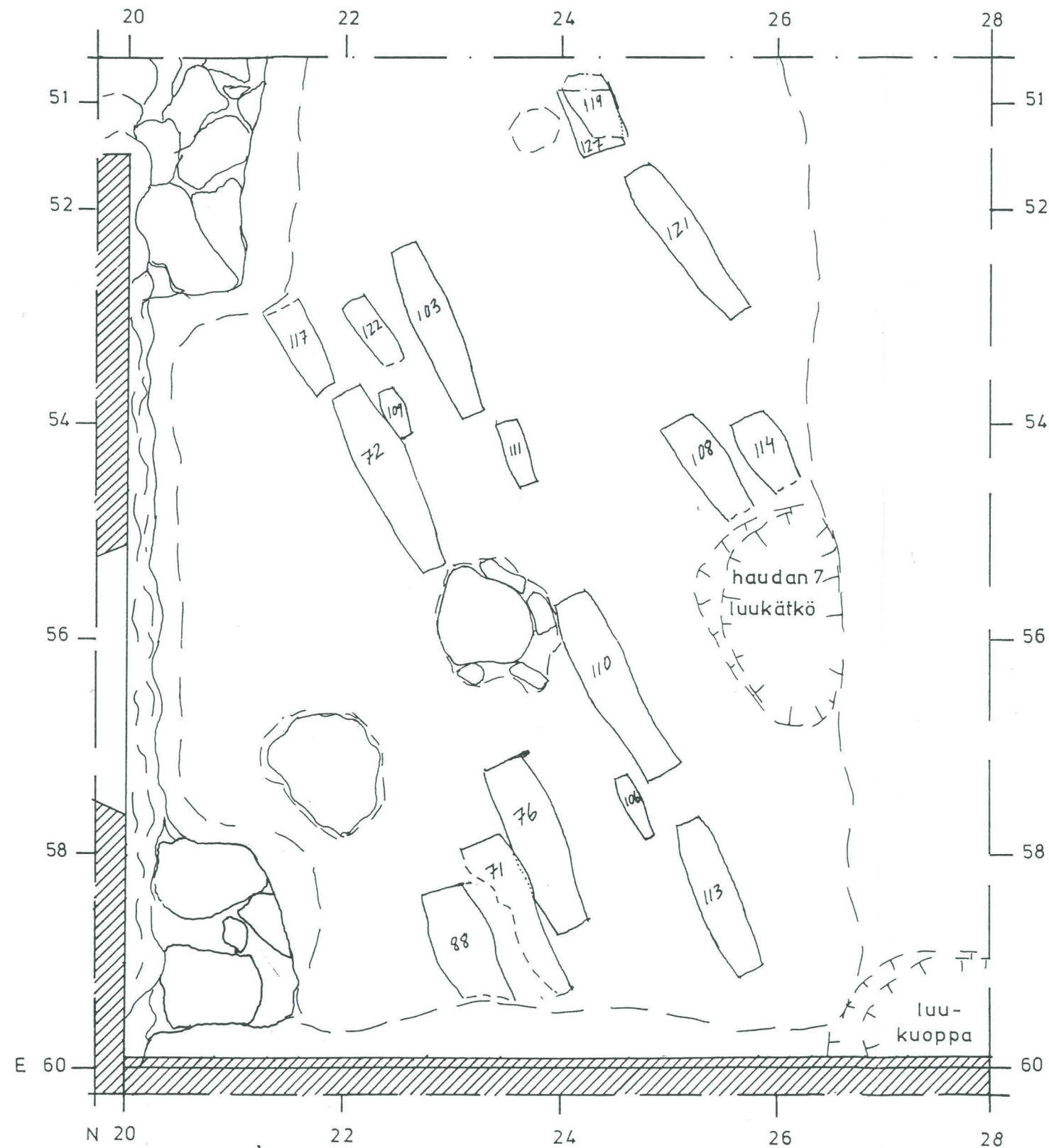
Kartta 8

Hautakartta 3 1:50

Haudat 71,72,76,88,103,106,108-111,113,114,117,119,
121,122 ja 127

Piirt. P.Stenfors

0 1 2m

- kaivausalueetta rajaava kiinteä rakenne
- kivi
- hautausmaata rikottu
- ehjä hauta ja haudan numero
- hautaa rikottu
- alemman haudan ehjä reuna

OULUN TUOMIOKIRKKO

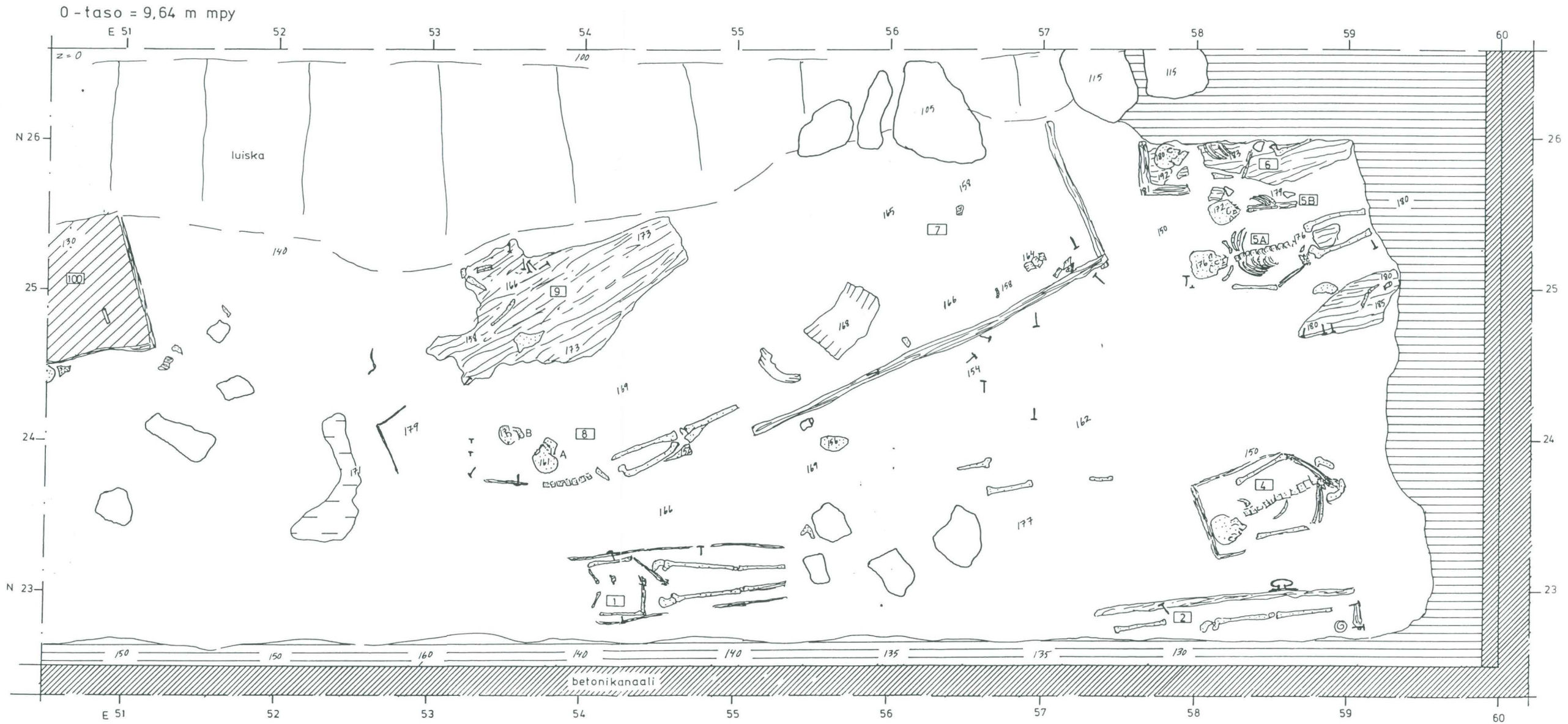
A. Kehusmaa 1996

Tasokartta 1 ~~1-20~~
Haudat 1, 2, 4-9 ja 100

Piirt. P. Stenfors

0 1 2 m

- kaivausalueita rajaava kiinteä rakenne
- rakennustöiden yhteydessä sekoittunut maa
- kivi
- vaaleampi sekoittunut maa
- hautojen välinen sek. maa
- haudan numero
- puun jäänne
- luu
- tekstiilin jäänne
- tuohi
- helminauhan katkelma
- rautaesine
- liitupiipun pesä
- rautanaula
- " ,kärki ylöspäin
- " ,kärki alaspäin
- arkun hela ja kahva
- arkun sorvattu jalka
- pohjamaa

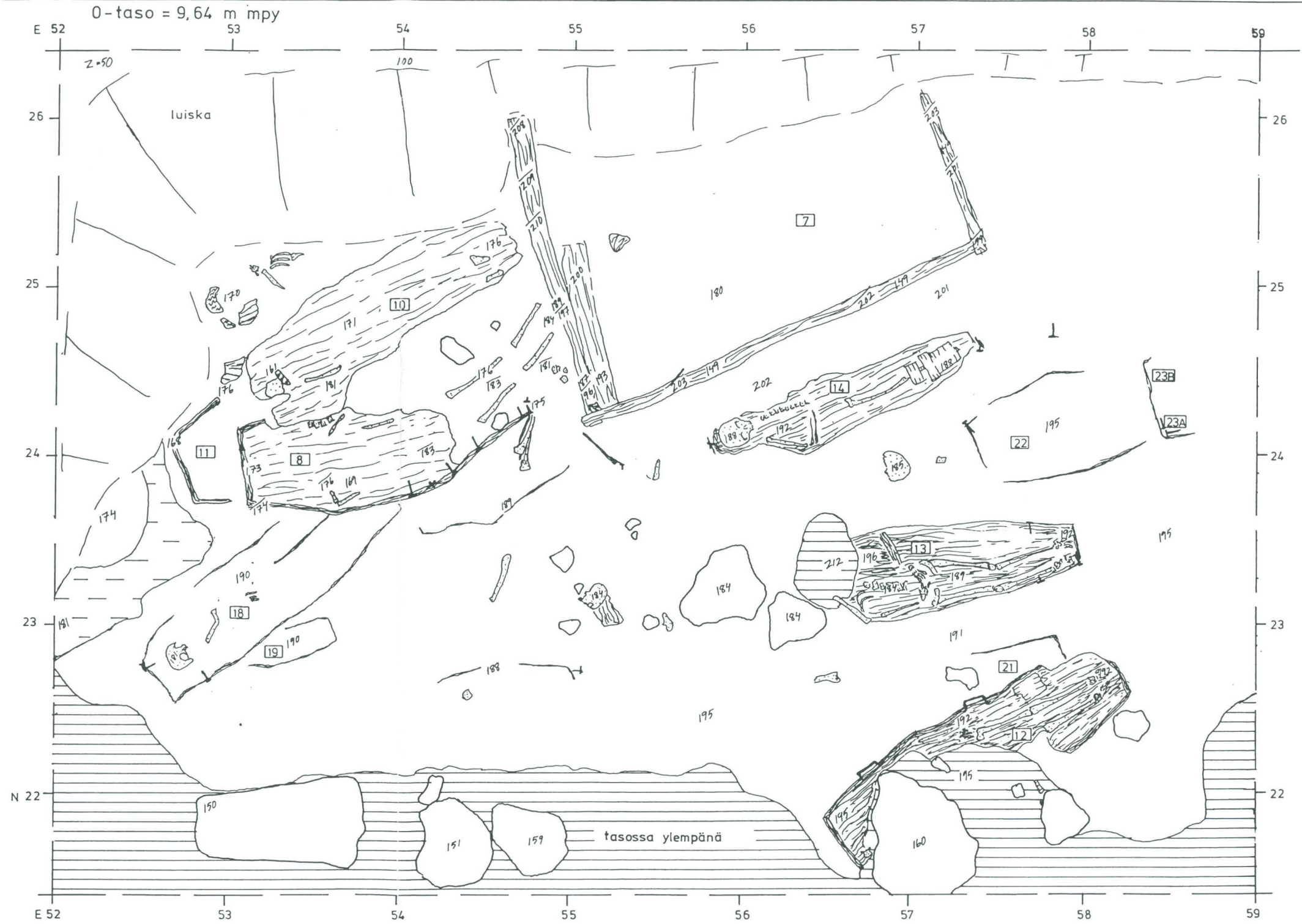

OULUN TUOMIOKIRKKO
A.Kehusmaa 1996

Tasokartta 2 ~~1-20~~
Haudat 7,8,10-14,18,19 ja 21-23
Piirt. P.Stenfors

- rakennustöiden yhteydessä sekoittunut maa
- kivi
- hautojen välinen sek. maa
- haudan numero
- puun jäänne
- luu
- tekstiilin jäänne
- tuohi
- pronssinappi
- rautanaula
- „kärki ylöspäin
- „kärki alaspäin
- arkun kahva
- pohjamaa

OULUN TUOMIOKIRKKO

A. Kehusmaa 1996

Kartta 11

Tasokartta 3 1:20

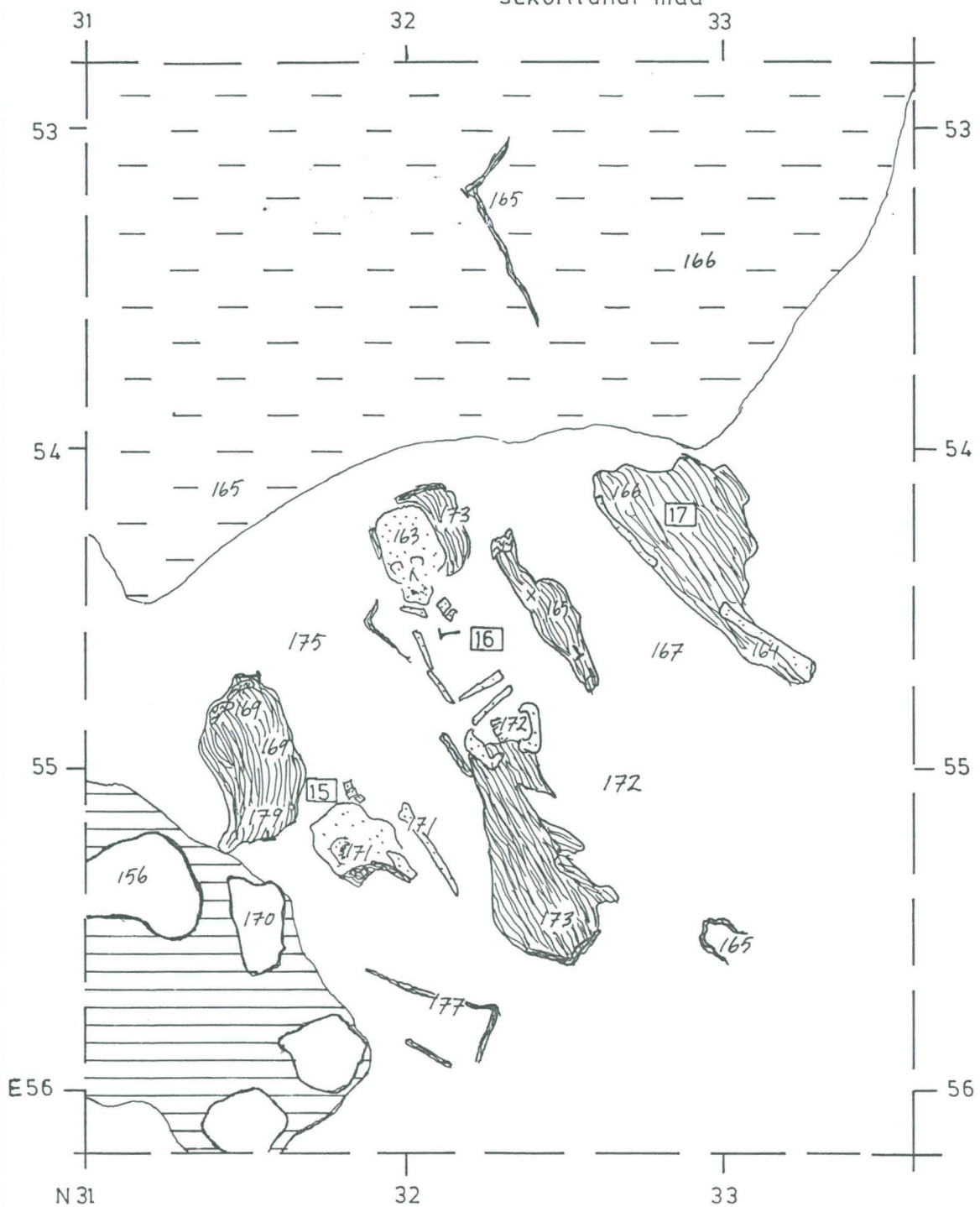
Haudat 15-17

Piirt. P. Stenfors

0-taso = 9,64 m mpy

luu	rautanaula	hautojen välinen sek. maa
puun jäänne	rautanaula, kärki ylöspäin	pohjamaa
tekstiilin jäänne	kivi	haudan numero
X pronssia	rakennustöiden yht. sekoittunut maa	

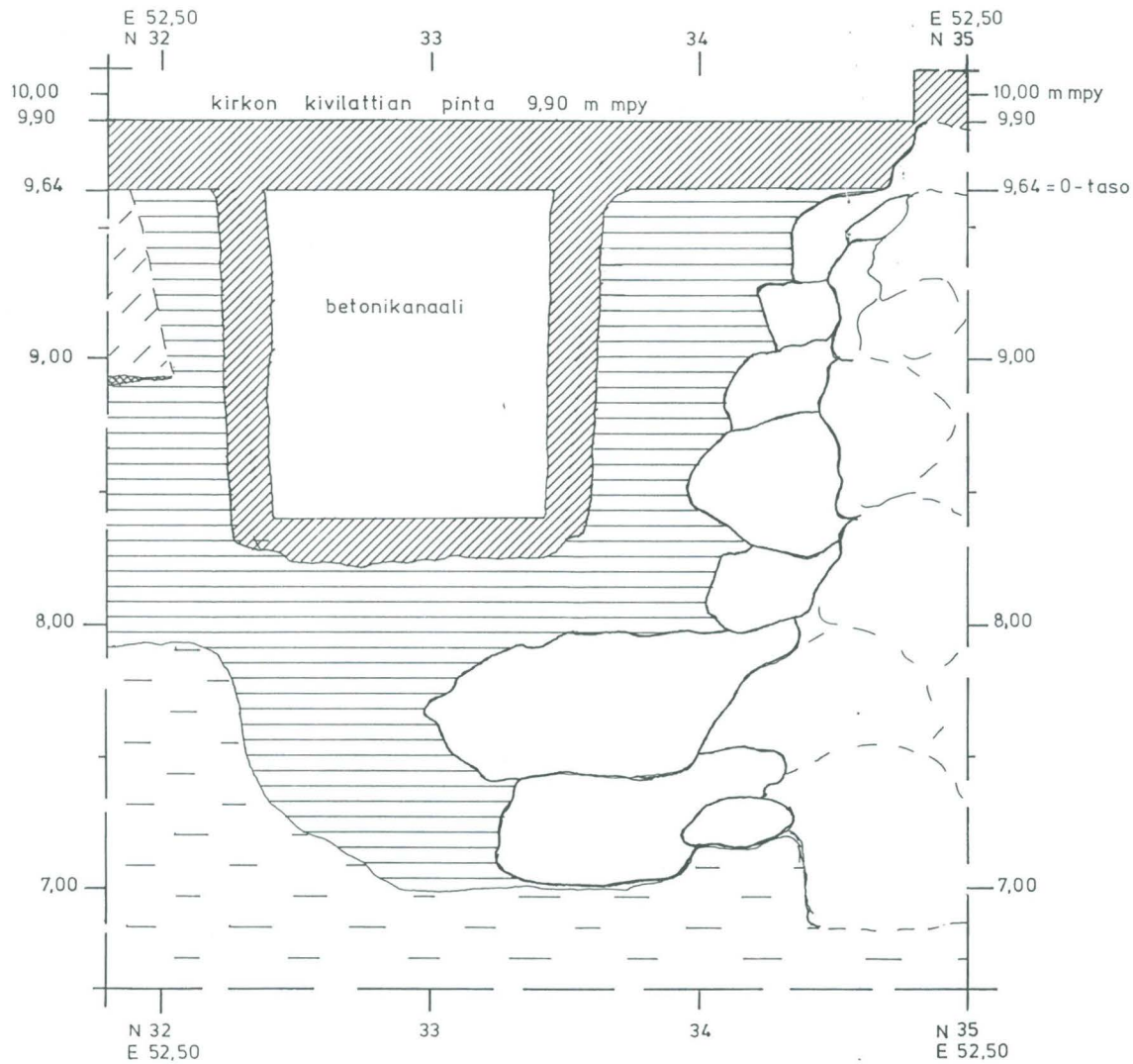
OULUN TUOMIOKIRKKO

A.Kehusmaa 1996

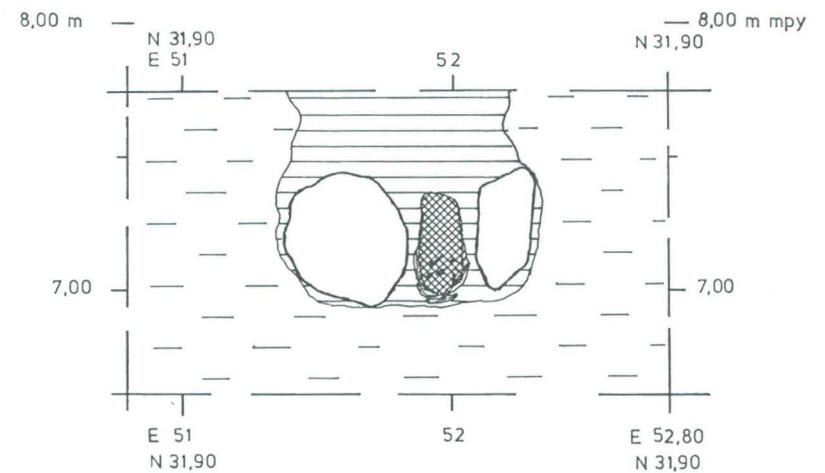
Profiilikartta 1 ~~4-20~~

Kirkon perustusten nurkka-antura ja paalunsija
kaivausalueen luoteiskulmassa

Piirt. P.Stenfors

- kaivausalueetta rajaava kiinteä rakenne
- kivi
- täytemaa
- palokerros
- hiili
- puun jänne
- rakennustöiden yhteydessä sekoittunut maa
- pohjamaa

OULUN TUOMIOKIRKKO

A.Kehusmaa 1996

Profillikartta 2- ~~420~~

Keskikäytävän kiveys

Piirt. P.Stenfors

Kartta 13

 kirkon kivilattia

 rakennustöiden yhteydessä
sekoittunut maa

 pohjamaa

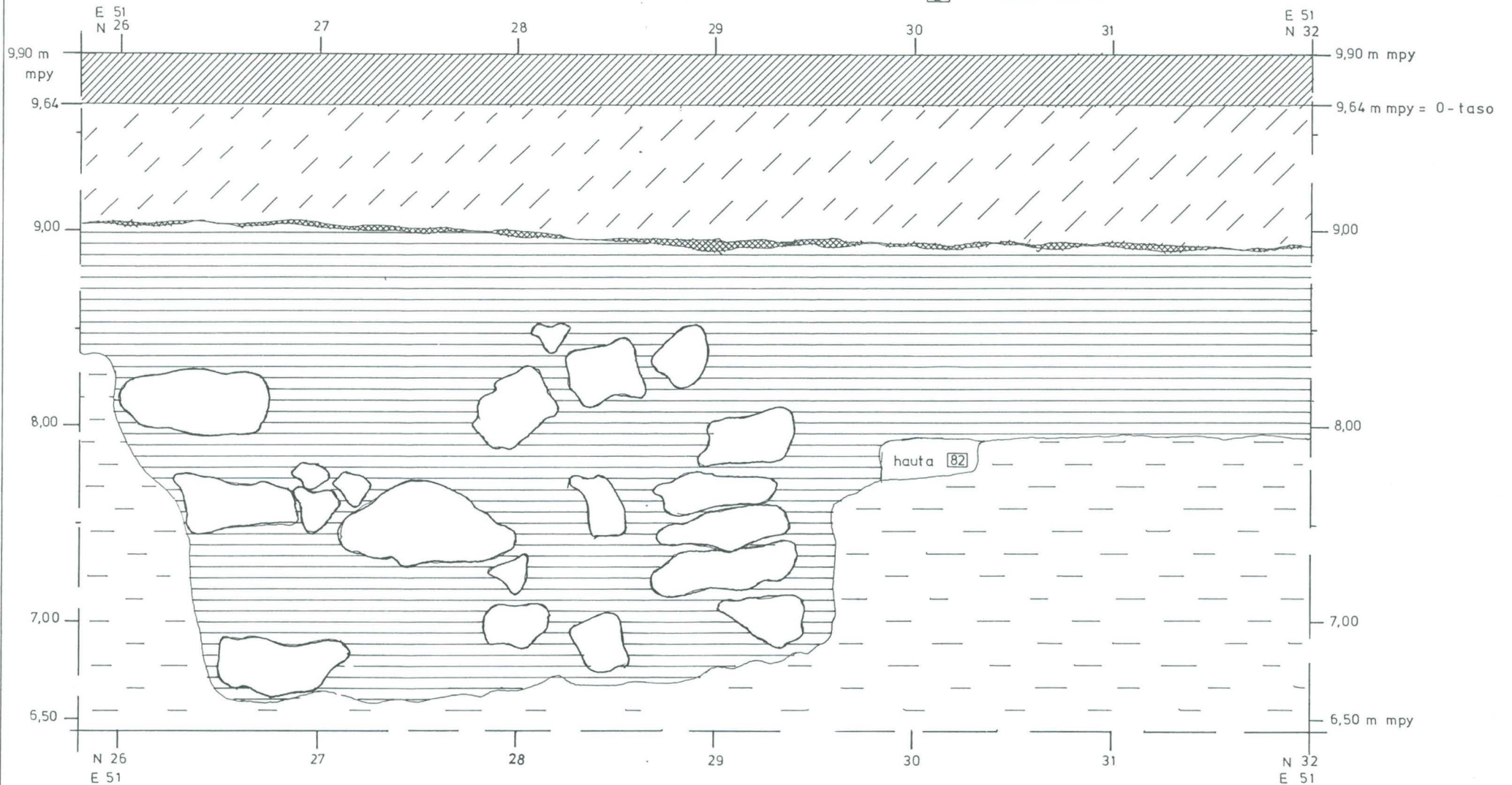
 täytemaa

 kivi

 hautojen välinen sek. maa

 palokerros

 haudan numero

OULUN TUOMIOKIRKKO

A.Kehusmaa 1996

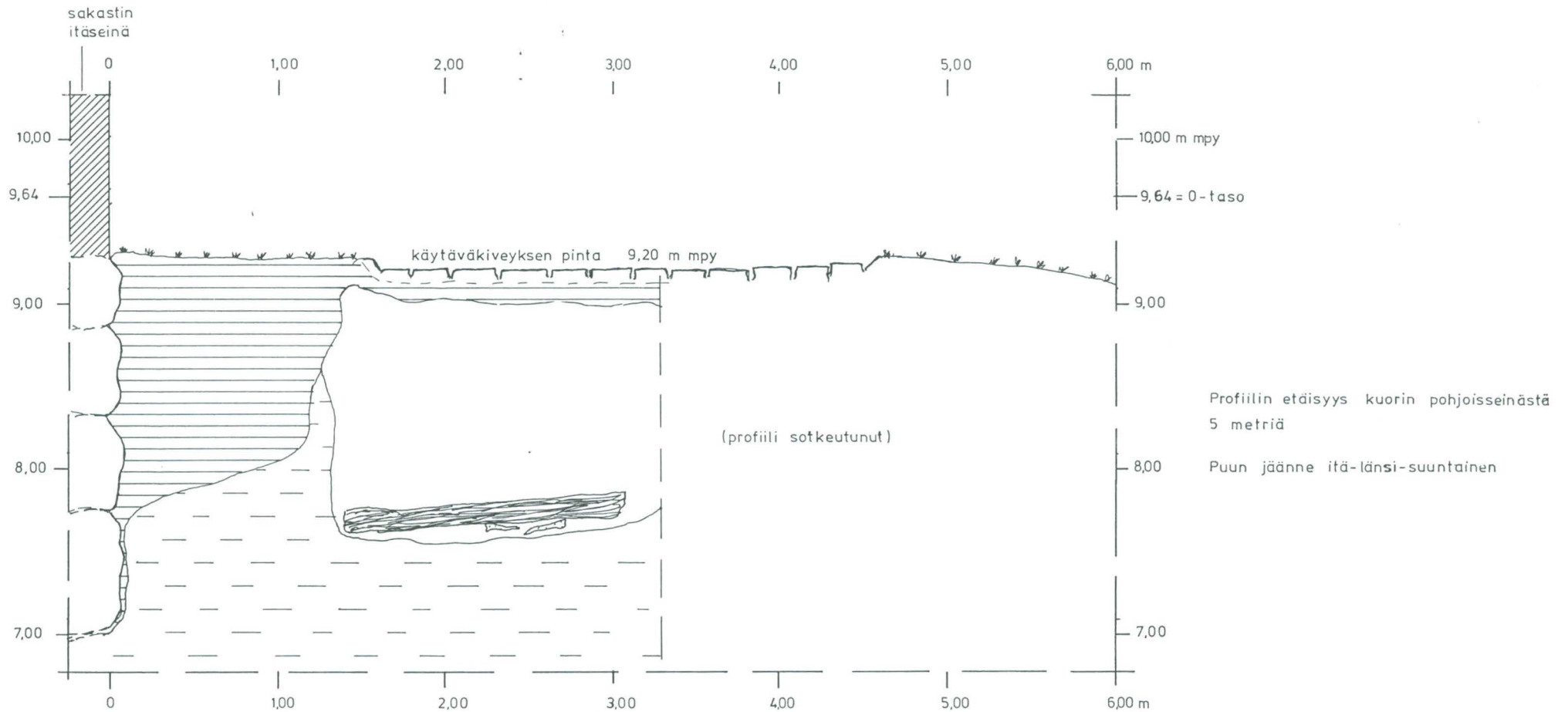
Profiilikartta 3 ~~4-25~~

Luiskakaivanto kirkon ulkopuolella kuorin ja sakastin kulmassa

Piirt. P.Stenfors

Kartta 14

	kirkon seinä		hautojen välinen sekoittunut maa
	nurmen pinta		puun jäänne
	kivi		luu
	rakennustöiden yhteydessä sekoittunut maa		pohjamaa

OULUN TUOMIOKIRKKO

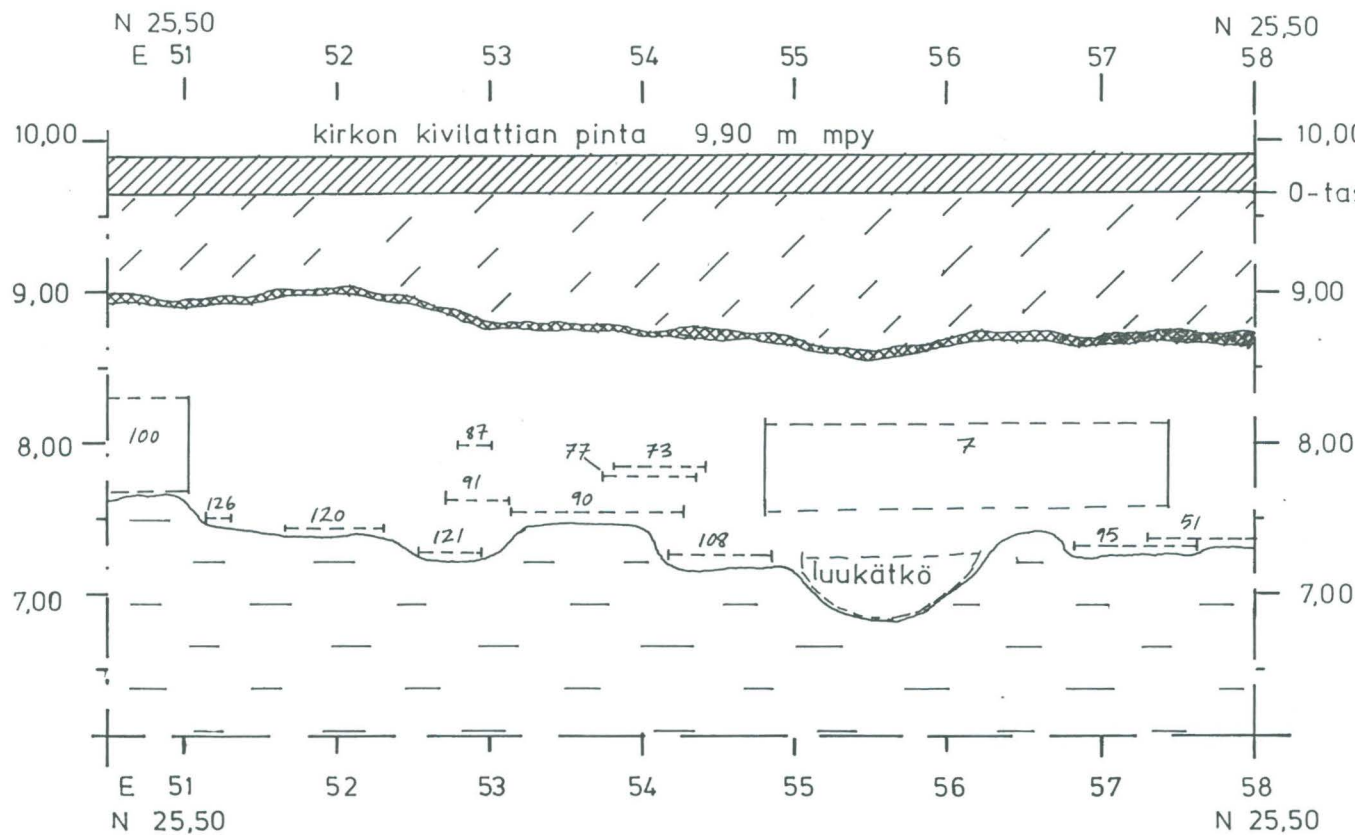
A.Kehusmaa 1996

Profiilikartta 4 1:50

N = 25,50, E=50,50 - 58,00

Piirt. P.Stenfors

Kartta 15

kirkon kivilattia

täytemaa

palokerros

hiili

hautojen välinen
sekoittunut maa

hauta ja haudan numero

pohjamaa

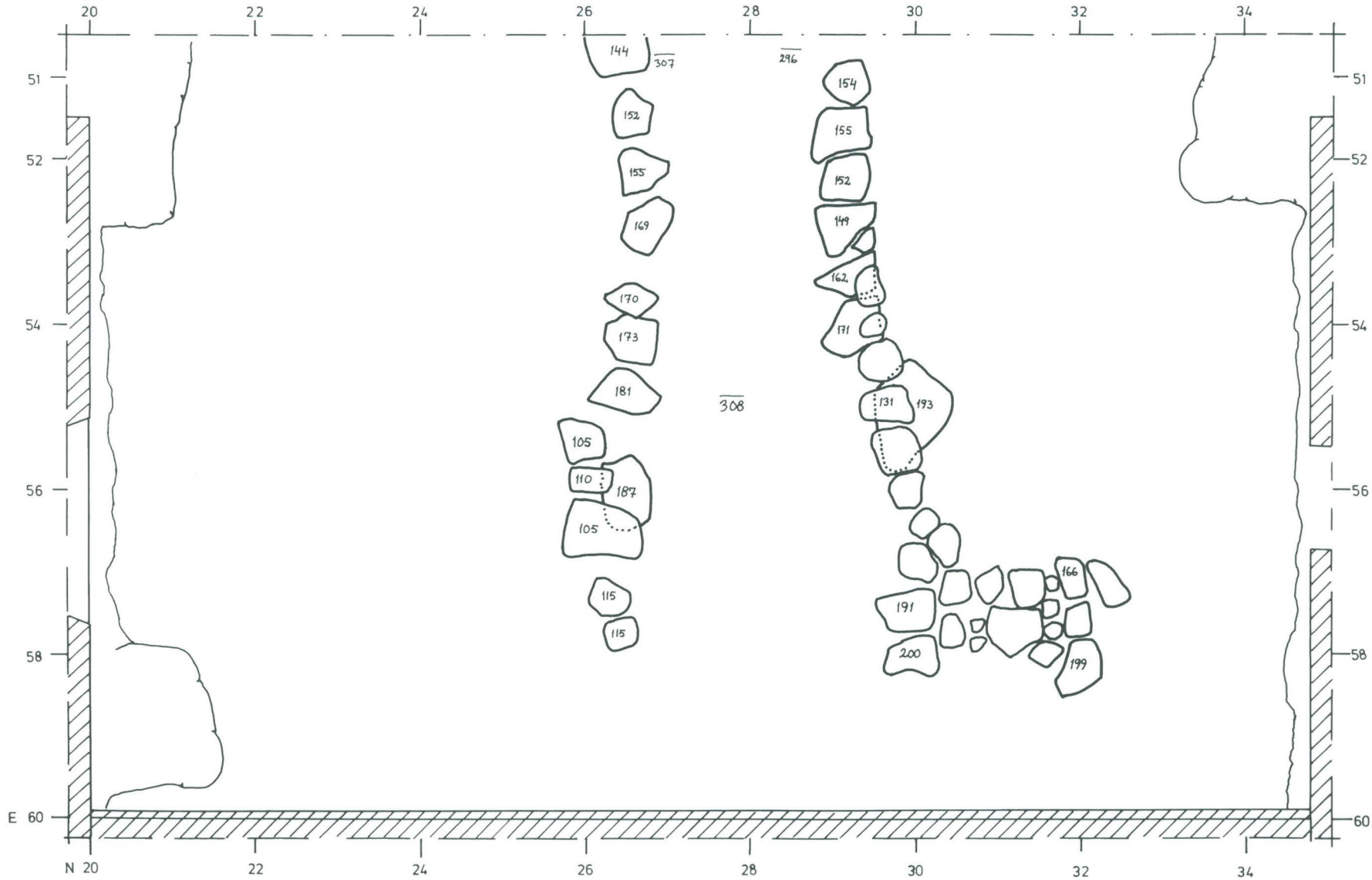
OULUN TUOMIOKIRKKO

A.Kehusmaa 1996

Vaaituskartta

~~1:50~~

Kiveyksen piirretyt ja vaaitut osat

OULUN TUOMIOKIRKKO

A.Kehusmaa 1996

Vaaituskartta ~~1:50~~

Rakenteellisten yksityiskohtien korkeuksia ja pohjamaan tasoa

Piirt. P.Stenfors

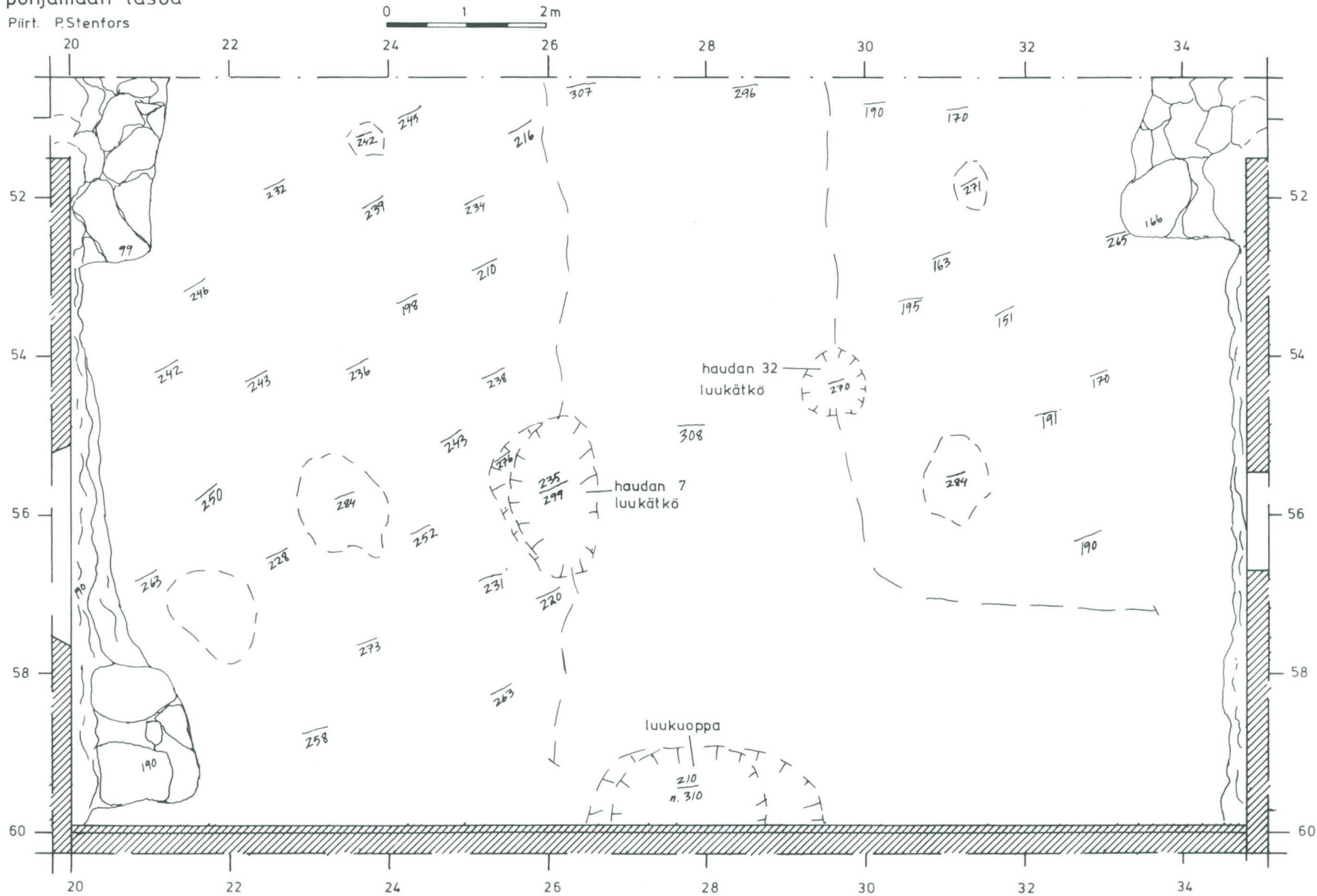
kaivausaluetta rajaava kiinteä rakenne

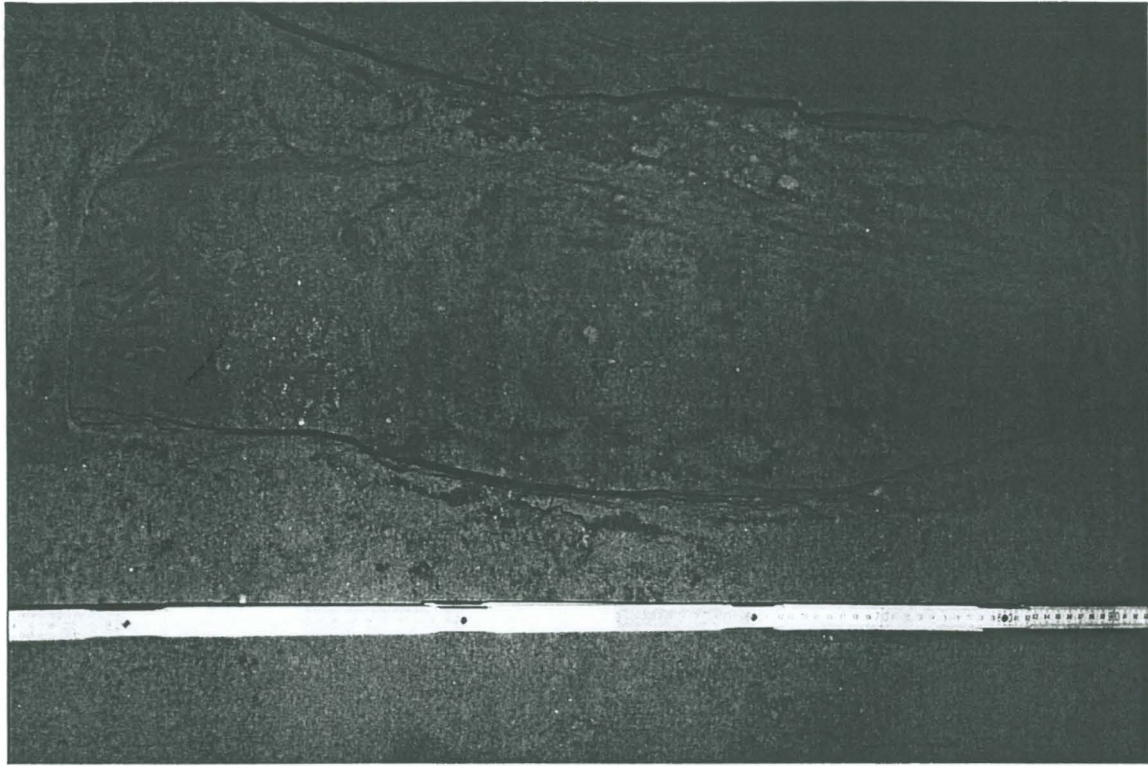

kivi

hautausmaata rikottu

OULUN TUOMIOKIRKON ARKEOLOGINEN KAIVAUS 1996

Kasvijäännetutkimus

Tutkimusraportti

Terttu Lempiäinen

K O P I O
alkup. värikuvaliitteen :
Turun yliopiston kasvimuseo

Kasvimuseo
Biodiversiteettiyksikkö
Biologian laitos

Turun yliopisto
1996

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	2
2. AINEISTO JA MENETELMÄT	4
3. MAKROFOSSIILIANALYYSIN TULOKSET	6
1. Tahattomasti hautaan kulkeutunut aineisto	7
A. Luonnonkasvit	7
B. Muu kasvijäänneaineisto	7
2. Ihmisen toimesta hautaan kulkeutunut tai hautaukseen selvästi liittynyt aineisto	7
A. Puut ja puuaines	7
3. Muu jäänneaineisto	8
4. JOHTOPÄÄTELMIÄ TUTKIMUSTULOKSISTA	8
KIRJALLISUUSVIITTEET	11
LIITTEET	12

1. JOHDANTO

Hautojen kasviaineistoja on tutkittu Suomessa hyvin vähän. Kasvijäänneryhvät, joihin arkeologit ovat hautoja tutkiessaan kiinnittäneet huomiota, ovat kasviperäiset kuidut ja niistä kudotut kankaat. Havaintoja on myös paljain silmin helposti näkyvistä jäänteistä kuten havut, neulaset, tuohi ja puuaines. Sensijaan hautojen kasvijäänneaineistojen mikroskooppiseen määrittämiseen ei ole lainkaan paneuduttu, ei arkeologien eikä kasvitieteilijöiden toimesta. Satunnaisesti on otettu talteen jyviä ja tuhta tai merkitty muistiin neulaset ja mahdolliset oljet. Päähuomio hautakaivauksissa on kohdistunut perinteisesti esinelöytöihin.

Rautakauden haudoista on löydetty ruoaksi käytettyjen kasvien jäänteitä (mm. Suomen Historia I), mutta luuaineistot on noteerattu huomattavasti yleisemmin. Esimerkiksi Luistarin merovinkiajan haudoissa joka kolmannessa oli luuaineistoa, joko naudan, lampaan tai vuohen tai sian hampaita. Kasviaineistoa haudoista on tutkittu hyvin vähän ja sitä on löytynyt äärimmäisen vähän.

Rautakautisista haudoista on löytynyt saviastioita, joko kokonaisina tai palasina, aivan yleisesti. Hyviä esimerkkejä ovat Euran Luistari ja Turun Katariinan Kirkkomäki. Astioiden sisältöjä on tutkittu jonkin verran, mutta kasviaineistoa on niistä löytynyt varsin vähän: ainoastaan muutamia rikkaruohon siemeniä (yleisin *Chenopodium album*-jauhosavikka) ja viljojen jyviä (pääasiassa ohraa ja ruista (Luistari ja Kirkkomäki). Astioissa on ilmeisesti ollut vainajalle tarkoitettua ruokaa matkaevääksi.

Eri Pohjoismaissa on haudoista löydetty myös pieniä leipiä, mm. Sundin Långängsbackenin kalmistosta ja Ruotsista Birkan viikinkiaikaiselta asuin- ja kauppapaiklta. Långängsbackenin 9 cm:n läpimittainen leipä oli kokonainen ja valmistettu ohrasta. Birkan leivät ovat olleet vain 3-7 cm:n kokoisia. Leivät on voitu asettaa hautaan evääksi vainajalle. On myös oletettu, että taloon ei tule puutetta siitä, mitä annetaan vainajalle mukaan. Vm. käsitys onkin elänyt pitkälle historialliseen aikaan saakka (Vuorela 1975).

Hautojen sisältämillä elintarvikkeilla on oletettu olleen myös muunlaisia tehtäviä. On arveltu, että ohranyvät, siemenet ja herneet olisi pantu hautaan, jotta vainajilla niitä laskiessaan ei olisi aikaa tulla häiritsemään eläviä. Pähkinöitä on tavattu Eurasta ja

Köyliöstä, josta myös on löytynyt herneitä ja hedelmän siemenkotia ja Maarian Saramäestä ohran jyviä. Kaikki nämä haudat ovat viikinkiaikaisia (myös mm. Kokemäen Ylistaron Leikkimäen kalmisto, josta muutama ohranjyvä, Lempiäinen 1987), mutta pähkinöitä tunnetaan jo vanhemman rautakauden haudoista.

Paitsi selviä kasviperäisiä ruoka-aineita, arkeologin silmä on havainnut yleensä jo mainitut tuohen, havun oksien ja neulasten sekä puun lisäksi paljain silmin näkyneet oljet, niitä sen tarkemmin viljaksi tai muuksi heinäksi määrittämättä. Kuitenkin viljelyn historiaa selvitettäessä ovat haudoista löydetyt muut viljanjäänteet aivan yhtä arvokkaita kuin jyvääineistot, joissain tapauksissa jopa informatiivisempia, koska rautakauden lopun haudoissa vilja-aineisto on voinut säilyä hiiltymättömänäkin varsin hyvin runsaan pronssiesineistön erittämien pronssihappojen ansiosta. Jäänteistä voidaan siten nähdä sellaisia morfologisia ominaisuuksia, jotka ovat palaneista tai hiiltyneistä jäänteistä kokonaan tuhoutuneet.

Esinelöytöjen ohella orgaaninen aineisto voi tuoda esiin mielenkiintoisia yksityiskohtia hautaustavoista, rituaaleista, ravinnosta ja mm. kasveista, joita on kasvanut tai viljelty alueella. Hautaustavat ovat vuosisatojen- ja tuhansien vuosien kuluessa muuttuneet. Hautaukseen liittyvä inhimillinen ja konkreettinen 'käden jälki' on ehkä saavutettavissa hautaan asetetun orgaanisen materiaalin avulla paremmin kuin esineaineistoa tutkimalla.

Joitakin hauta-aineistoja on tutkittu Suomessa 1980-90-luvuilla. Rautakauteen ajoittuvia röykkiöhautoja on tutkittu mm. Kokemäen Leikkimäestä (Lempiäinen 1987), Euran Luistarista, Nokialta (Lempiäinen 1991), Vesilahdesta ja Turun ympäristöstä (Häkkinen ja Lempiäinen 1996). Kaivausksilta on otettu maanäytteitä, joista kasvijäänteet on kellutettu ja määritetty mikroskoopin avulla.

1990-luvun alussa hautojen tutkimustapa muuttui. Muutos koski kuitenkin lähinnä hautoihin kohdistuvan tutkimuksen lähestymistapaa: maanäytteitä on tutkittu edelleenkin, mutta yhä enemmän on alettu kiinnittää huomiota suoraan hauta-aineistoihin keräämällä materiaalia välittömästi kaivauksen yhteydessä haudasta sen kaikista mahdollisista yhteyksistä, missä kasviaineistoa on voitu olettaa esiintyneen. Paljain silmin ei jäänteitä välttämättä voida havaita. Tutkimusaineistot ovat lyhyessä ajassa monipuolistuneet huomattavasti, mutta aineistoja tarvittaisiin ehdottomasti nykyistä enemmän ja useammista kohteista.

Oulun Tuomiokirkon hauta-aineistojen makrofossiilitutkimusta esitti allekirjoittaneelle Dos. Markus Hiekkanen. Vaikka tässä esitetty makrofossiilinen hauta-aineisto ajoittuukin Uuden ajan puolelle (A.Kehusmaa, M. Hiekkanen; ajoitus n. 1600-1770 AD), on se tutkimuksen kannalta tärkeää, paitsi paikallisesti, myös vertailuaineistona rautakauden hautojen aineistoille.

2. AINEISTO JA MENETELMÄT

Touko-elokuun -96 aikana kerättiin aineistoa Oulun tuomiokirkon itäpäädyn (=alttarin) alta esiinkaivetuista haudoista (Kaivausten yksityiskohtainen selvitys: Aimo Kehusmaa 1996: Kaivauskertomus, Oulun tuomiokirkko). Maa- ja muut näytteet on pääasiassa otettu kaivauksilla toimineiden arkeologien toimesta tutkijan ohjeiden mukaan. Kaikkiaan tutkittiin 38 näytettä, joiden silminnähtävä laadullinen sisältö, maan laatu ja näytekuva on kuvattu Taulukossa 1.

Taulukko 1. Oulun Tuomiokirkon arkeologisilta kaivauksilta v. 1996 kerätyt makrofossiilinäytteet, sijainti tai yhteys, näytekuva ja näytekuvaus (Vrt. Liitteet 1-3).

Hauta No.	Koordinaatit	Näytekuvaus	Näytekuvaus
3	E=53.30-40 N=31.70-80 Z=n. 158	2 dl	orgaanista jätettä
6	-	1.5 dl	org. + hietaa
10	-	-	narunpätkä
= yhdessä 10	-	1 dl	mustaa karheaa org. ain.
18	kallon kohdalta	0.3 dl	vaalea hieta
22	pääkallon vierestä	2 cm ³	vaaleanruskea hieta
23B	-	-	laho laudan pala
32	N=30.90 E=55.10	2 dl	neulasia sis.org. jäte
33	-	3 dl	neulasia+org. jätettä

		5	
37	-	1 dl	neulasia, ruskeaa hietaa
47	jalkopää	1 dl	vaal.kellert. hieta
51	-	2 dl	hietaa
53	-	1 dl	org. jäte
55	pääkallon alta	0.5 dl	vaal.rusk. hieta
56	-	0.5 dl	org. jäte
58	Z=217	0.5 dl	vaal.rusk. hieta
59	-	1 dl	harmaa hieta
63	rintanikamien päältä	0.5 dl	hieta, likamaata
65	-	1 dl	mustanrusk. karkea massa
66	-	0.5 dl	org. jäte
67	-	1.5 dl	org. jäte
69	-	1 dl	org. jäte
70	-	0.3 dl	vaal.rusk.hieta
71	-	1.5 dl	hietaa
73	oikean reisiluun sisäpuoli	-	sieninäyte
76	arkun päältä	1 dl	hieno hieta
79	-	0.5 dl	hienoa harmaata hiesua
81	-	1 dl	vaal.rusk.hieta
83	-	0.5 dl	vaal.rusk.hieta (kasvijätettä?)
89	-	2 dl	org.+rusk.pun. maata
90	haudan alla poikkiraita	1.5 dl	hienoaharm.lik. hietaa, lastuja
= yhdessä			
90	kallon oikea puoli	2 dl	vaal.rusk. jäte

		6	(kasvijäte?)
1001	-	1 dl	Org.+vähän hietaa
1002	-	1 dl	neulasmassaa
105	-	5cm ³	org. jätettä
107	Z=228	0.3 dl	hiekkä, hienoa hietaa kasvirooskaa
120	kallon alta	2 dl	org.+vaal.rusk.massaa
317 42	pään helmikoristeen vasen puoli	2 dl	org.+hietaa (kasvijäte?)

Näytteiden koko vaihteli yksittäisestä löydöstä 2 litraan maata. Maanäytteet tutkittiin (useimmiten) kuivana kaatamalla näyte suureen petrimaljaan. Maan laatu oli kauttaaltaan hyvin helposti hajaantuvaa hienoa hietaa tai hiesua, mikä ei paakkuuntunut. Kasvijäänteet ja muu orgaaninen aines erottui helposti hiekasta, josta se poimittiin pieniin lasiputkiin. Poimittujen jäänteiden puhdistamiseen käytettiin 0.5 % suolahappoa (HCl-liuos) tai 2-10 % KOH-liuosta. Jäänteet säilöttiin lasiputkiin joko kuivana tai 50 % alkoholiliuoksessa.

Näytteet ovat säilytettävänä Turun yliopiston Biologian laitoksella kasvimuseossa.

3. MAKROFOSSIILIANALYYSIN TULOKSET

Taulukossa 2 on esitetty kasvijäänneanalyysin tulokset.

Aineisto voidaan ryhmitellä sen mukaan, ovatko jäänteet joutuneet hautaan tahattomasti (1.) tai ihmisen toimesta hautaamisen yhteydessä (2.).

1. Tahattomasti hautaan kulkeutunut /joutunut aineisto (mm. maan mukana)

A. Luonnonkasvit

B. Muu kasvijäänneaineisto

2. Ihmisen toimesta hautaan kulkeutunut tai hautaukseen selvästi liittynyt aineisto

A. Puut ja puuaines

3. Muu jäännearineisto

Taulukko 2. Oulun tuomiokirkon hautojen makrofossiililöydöt. (Taulukon lopussa selitykset lyhenteistä ja merkeistä).

OULU, Tuomiokirkko, haudat 1996 Makrofossiililöydöt/kasviäänteet

Hauta No.	3	6	10	18	22	23B	32	33	37	42	47	51	53	55	56	58	59	63	65
Arkeologin havainnot	-arkun puu	-puu -sammalla	-puu -köysi	-puu -sammalla -hiukasia -sukat	-puu	-kapellinlat -lehtisiä -vauvan hauta	-luocha -kangasta -puuta -lankaa -havuja kerros	-lautaa -havuja -loukan -luu	-lautaa -kangasta -luu	-puu -luu -kangasta	-puuta -luu -kangasta	-puu -luu	-puu -luu	-puu -luu -kangasta	-puu -luu	-puu -luu	-puu -luu	-puu -luu -kangasta	-puu -luu -kangasta
Agrostis sp., rölli	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ainus sp., leppä, oksia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Betula sp., kolvu, oksia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Carex sp., sara, 2-	-	+	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Carex sp., sara, 3-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eleocharis palustris, rantaluikka	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Juncus sp., vihviää, siemenet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	59	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Juncus sp., vihviää, varret, kodat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	++	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Moehringia trinervis, lehtoarho	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Picea abies, kuusi, neulasia	-	-	-	-	-	-	+++	+++	+++	-	++++	-	-	-	-	-	-	-	-
Picea abies, kuusi, oksia	-	-	-	-	-	-	+++	+++	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Poaceae, heinäkasvit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	++	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Poa pratensis, niltynurmikka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Polygonum aviculare, pihatatar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Rhinanthus sp., laukku	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rhynchospora sp., piirtoheinä	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilia cordata, metsälehmus, narua	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lahonnut puu	+++	-	-	-	-	+	-	-	-	++	-	-	-	-	-	+	+++	-	-
Puuhilli	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-
Kaaviroskaa	+	+	-	-	-	-	-	-	-	++	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sphagnum sp., rahkasammal, lehdet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fungi, sienet, sklerotiot	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-
Lycopodium sp., tuhkeko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Calliphora sp., raatokärpänen, toukat, kotelot	+++	-	+++	+++	+	-	+++	+++	+++	-	++++	+	++++	+++	+++	-	-	-	-
Lumbricus terrestris, kastemato, kotelot	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Insecta, hyönteiset	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Eiäinten karvoja	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-
Hiukasia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+mu	-	-	+	-	-	-	-
Luu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-
Pronssi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+ne	-	-	-
Laasti	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Kultua	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
Villalankaa/kangaeta	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	++
Palttinaa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-

Hauta No.	66	67	69	70	71	73	76	79	81	83	89	90	100 ₁	100 ₂	105	107	120
Arkeologin havainnot	puu -luu -kangasta	puu -luu	puu -luu	puu -luu	puu -luu	puu -luu höydenpötkä -kangasta	puu -luu	puu -kasviäite -Calliphora -luoti	puu -luu	puu -luu -Calliphora	-puu -kasviäite?	puu -luu -kasviäite	-havuja puu -luoti -kangas Calliphora	-havuja -sytä	-puu -lapseen kuit	-puu -luu	puu -luu -kangasta -karvoja
Agrostis sp., rölli	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ainus sp., leppä, oksia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Betula sp., kolvu, oksia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Carex sp., sara, 2-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	++
Carex sp., sara, 3-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32	-	-	-	-	5
Eleocharis palustris, rantaluikka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	75	-	-	-	-	++
Juncus sp., vihvilä, siemenet	120	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Juncus sp., vihvilä, varret, kodat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+++	-
Moerlingia trinervis, lehtoarho	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Picea abies, kuusi, neulasia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	23*	+++	-	-	-
Picea abies, kuusi, oksia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Poaceae, heinäkaavit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Poa pratensis, niittyurmikka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Polygonum aviculare, pihatatar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rhinanthus sp., laukku	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rhynchospora sp., pilrtoheinä	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Tilia cordata, metsälehmus, narua	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lahonnut puu	-	++	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
Puuhilli	-	-	+	-	++	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	++
Kasvirokkaa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	++	-	-	-	-	+
Sphagnum sp., rahkasammal, lehdet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1le	1	-	-	-	-	-
Fungi, sienet, sklerotiot	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
Lycoperdon sp., tuhkeio	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Calliphora sp., raatokärpänen, toukat, kotelot	-	-	+++	++	-	-	-	-	-	+++	+++	-	+++	-	-	-	-
Lumbricus terrestris, kastemato, kotelot	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Insecta, hyönteiset	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
Eläinten karvoja	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
Hiukela	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Luu	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pronssi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Laasti	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Kultua, inset.	+pu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Villalankaa/kangasta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Palttinaa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

*neulasia; nuoria, kevään kasvuvaiheesta I

pu = punainen, punertava, mu = musta

le = lehti

ne = neula

+ = niukasti, ++ = kohtalaisesti, +++ = runsaasti, ++++ = hyvin runsaasti

1. Tahattomasti hautaan kulkeutunut aineisto

A. Luonnonkasvit

Oulun tuomiokirkko on rakennettu hienon hiekka- ja hietapatjan päälle. Kaivausmaa oli kauttaaltaan vaaleaa tasarakeista hietamaata. Tyypiltään se on lajittunutta rantahiekkaa.

Kasvijäänneaineisto sisälsikin hyvin runsaasti ranta- ja kosteikkomaan kasvien siemeniä. Näitä olivat:

- Sarat (*Carex* sp.) - useita lajeja
- Rantaluikka (*Eleocharis palustris*)
- Piirtoheinä (*Rhynchospora alba*)
- Vihvilät (*Juncus* sp.)(Kuva 2)
- Lehtoarho (*Moehringia trinervia*)

Heinäkasvien (Poaceae) siemeniä esiintyi aineistossa muutamia, erityisesti röllin (*Agrostis* sp.) ja nurmikan (*Poa pratensis*),.

Pihatatar (*Polygonum aviculare*) ja laukku (*Rhinanthus* sp.)(Kuva 3.) voivat olla peräisin kulttuuriympäristöstä, mutta molemmat lajit voivat kasvaa myös rannoilla (Hämet-Ahti et al. 1986).

B. Muu kasvijäänneaineisto

Muu kasvijäänneaineisto, jota hautoihin oli kulkeutunut ilmeisen tahattomasti, käsitti rahkasammalen (*Sphagnum* sp.) varsia ja lehtiä, sienten, erityisesti lahottajasienten rihmastopahkoja (sklerotiot) ja haudassa no. 73 kokonainen pieni tuhkelosieni. Kasviroskaksi määritettiin kaikki tunnistamattomat varsien, lehtien ja oksien kappaleet.

Tahattomasti hautoihin kulkeutunutta muuta jäänneaineistoa käsitellään tarkemmin kohdassa 3. (Muu jäänneaineisto).

2. Ihmisen toimesta hautaan kulkeutunut tai hautaukseen selvästi liittynyt aineisto

A. Puut ja puuaines

Arkkujen puuainesta ei ole tässä yhteydessä määritetty, ainoastaan selvät puista peräisin olevat kasvien osat, lehdet, varret, oksat, silmut yms.

Kuusen (*Picea abies*)(Kuva 1) oksat neulasineen ja suuret määrät neulasia joissakin haudoissa olivat yleisimpiä jäänteitä. Mm. haudoissa 32, 33, 37, 47 ja 100 niitä oli niin runsaasti, ettei niitä kannattanut enää laskea yksitellen. Koivun (*Betula* sp.) ja lepän (*Alnus* sp.) oksia löytyi vain yhdestä haudasta (No. 120).

Haudasta No. 10 löytyi pieni pätkä metsälehmuksen (*Tilia cordata*)(Kuva 5) jällestä valmistettua, kierrettyä niininarua.

3. Muu jäännearineisto

Tutkimuksissa löytyi kasvijäännearineiston ohessa suuri joukko erilaista orgaanista ja epäorgaanista aineistoa. Kaikki löydöt kirjattiin taulukkoon 2, koska ne liittyvät kiinteästi arkeologisiin tutkimusaineistoihin. Ne tulevat useimmiten kirjatuksi löytöluetteloihin myös arkeologien toimesta(Kuvat 4, 6-9).

Muuta löytöaineistoa olivat mm. arkun puun palaset, lahonnut puuaines, hiilen palaset, luut ja luuaines, kuidut, kankaan palaset ja metalliesineiden katkelmat, mm. nuppineula.

Runsain löytöryhmä oli raatokärpästen (*Calliphora* sp., s.l.)(Kuvat 7-9) toukat ja kotelot. Toukan kuoria oli useissa haudoissa niin runsaasti, että koko näytepussi oli puhdasta kuorimassaa. Arkeologin merkintänä saattoi pussin päällä lukea: "Kasvijätettä?".

Muuhun löytöaineistoon kuuluivat myös eläinten karvat, hiukset, muiden hyönteisten osat, kastematojen kotelot ja laastin kappaleet. Joistakin karva-, kuitu- ja hiusnäytteistä voitiin määrittellä myös väri (merkitty taulukkoon).

4. JOHTOPÄÄTELMIÄ TUTKIMUSTULOKSISTA

Yhteensä 38 näytteestä löydettiin kaikkiaan n. 100 jäänneyksikköä, jotka voitiin määrittää. Absoluuttinen jäännemäärä oli huomattavasti suurempi, koska mm. raatokärpäsen toukkia ja kuusen neulasia oli muutamissa näytteissä tuhansia.

Suurimmat tunnistettavien jäänteiden määrät olivat seuraavien hautojen näytteissä: haudat no. 32, 33, 37, 42, 47 ja 89, 90 ja 100. Haudat 32-47 sijaitsevat kaivetun alueen keskellä lähimpänä S-reunaa ja haudat 89-90 myös keskellä hauta-aluetta edellisten pohjoispuolella. Hauta 100 tuli esiin aivan kaivausalueen länsi-reunasta. Haudoista 3-23B ja 51-83 löytyi vain vähän jäänteitä. Enimmäkseen ne olivat lahonneita arkun puun

palasia ja/tai raatokärpäsen toukan koteloita tai kuoria. Haudassa 66 oli huomattava määrä vihvilän sekä siemenkotia että siemeniä. Hauta sijaitsee muutaman metrin päässä haudoista no. 42 ja 90, jotka olivat jäänteiltään runsaimmat. Onkin todennäköistä, että maa-aines hautausmaa-alueen eteläreunan keskiosassa on sisältänyt runsaasti rantakasvien (vihvilät, sarat, luikat) siemen- ja kota- ja varsijäänteitä. Kirkon alttarin alle on joko siirretty maata rannalta tai maa-aines on alkuperäistä. Lähimpään rantaan on matkaa vain n. 160 m. Alue on vanhaa rantaa ja aikanaan kohonnut merestä.

Kuusen oksan kappaleita ja neulasia oli hyvin runsaasti haudoissa 32, 33, 37 ja varsinkin haudassa 47, joista kolme viimeksimainittua (33, 42 ja 47) ovat sijainniltaan rinnakkaisia, jopa osittain päällekkäisiä hautoja. Kuusen havut voivat olla peräisin jopa yhdestä hautauskerrasta: joko hautojen 42 ja/tai 47 päälle on asetettu havuja tai myöhemmin haudattujen hautojen 33 ja/tai 37 pohja on suojattu oksilla.

Lähes puolet tutkituista näytteistä sisälsi huomattavia määriä raatokärpäsen toukan kuoria ja koteloita. Jotkut näytteistä olivat pelkästään kuorimassaa, joka oli merkitty pussiin 'kasvimassana'. Varsinkin nuoremmissa lähellä pintaa sijainneissa haudoissa niitä oli runsaasti, mutta myös alimpien kaivauskerrosten haudoissa. Hautausvyvyys ei mitä ilmeisemmin korreloi hautojen iän kanssa, vaan eri aikoina lienee haudattu hyvin eri syvyydelle. Jonkin asteen korrelaatioarvoa raatokärpästen toukilla saattaa olla, sillä kun vertaa ko. aineistoa n. 500 vuotta vanhempaan ja suunnilleen samanlaisessa maaperässä säilyneeseen hauta-aineistoon Turun Katariinan Kirkkomäen myöhäisrautakautisessa kalmistossa, on toukkien määrä huomattavasti suurempi Oulun aineistossa. Katariinan haudoissa niitä löytyi enää vain muutamia.

Vertailun vuoksi esitetään ohessa taulukko Turun Katariinan hautojen kasvijäänteistä (Lempiäinen, ei julk.):

Katariinan Kirkkomäen haudoista (n. 1100-l) löytyneitä kasvien jäänteitä:

-
1. Niinipunos (*Tilia cordata*-**metsälehmus**), H 35:76
 2. Niinellä tuettu hevosenjouhi/hiuspunos ('letti'), H 43
 3. Pähkinöitä (*Corylus avellana*-**pähkinäpensas**) 'taikapussukassa', H 43
 4. **Koivun** oksat lehtineen (*Betula* sp.), hiirenkorvalla ollut koivu
 5. **Karhunsammalen** varsia (*Polytrichum commune*) vainajan pääpuolella, H V
 6. **Rahkasammalella** (*Sphagnum nemoreum*) pehmustettua esiliinan alustaa
 7. **Rukiin** (*Secale cereale*) olkia ja tähkiä gotlantilaisen eläinpääsoljen ympärillä

8. **Kuusen** (*Picea abies*) neulasia
9. **Katajan** (*Juniperus communis*) neulasia
10. Luonnonvaraisten rikkaruohojen siemeniä,

Mm. **jauhosavikka** (*Chenopodium album*) runsain, maan mukanaan hautaan kulkeutunut ja muita yleisiä kulttuuririkkaruohoja.

(11. Hiiltyneet rukiin jyvät (*Secale cereale*) hautojen läheltä kulttuurimaasta)

Tyypiltään rautakautisen haudan kasvijäänneaineisto eroaa siten huomattavasti Oulun Uuden ajan hauta-aineistosta. Suurin syy eroihin on luonnollisesti hautauksen luonteen muuttuminen kristinuskon tulon myötä. Hautaan ei enää pantu vainajan mukaan esineitä tai hauta-anteja. Haudan peittäminen tai vuoraaminen kuusen havuilla ja mahdolliset arkkuun tai arkulle asetetut oksat tai kukat lienevät ainoita yhteneväisiä toimenpiteitä rautakautisen ja uudenajan hautaustavoissa.

Satunnaiseen kasviaineistoon kuuluvilla rikkaruohojen ja luonnonkasvien jäänteillä ei tulkinnan kannalta ole juuri muuta merkitystä kuin paikallisen luonnonkasvilajiston kuvaamisessa. Oheisessa hauta-aineistossa luonnonkasvien jäänteiden määrä oli hyvin vähäinen, lukuun ottamatta kuusen oksia ja neulasia, jotka selvästi liittyivät hautaukseen.

Koska oheinen aineisto on Suomessa ensimmäinen systemaattisesti tutkittu Uuden ajan hauta-aineisto, on sillä tutkimusmetodin kokeilun ja kehittämisen kannalta suuri merkitys. Maa-aineiston seulontamenetelmää kannattaa käyttää, sillä sen avulla on mahdollista erottaa myös pienet, hautausmaahan peittyneet kasvien jäänteet. Niistä voidaan selvittää paikallista lajistoa.

Haudauksen yhteydessä hautaan joutunutta kasviaineistoa löytyi oheisesta aineistosta niukasti, lukuunottamatta kuusen oksat ja neulasit.

Mielenkiintoista oli myös täsmentää mikroskoopilla arkeologin paljain silmin määrittelemää aineistoa: "Kasviroska" tai "kasvijäte" ei usein ollutkaan kasvijätettä, vaan raatokärpästen toukkamassaa.

Kiitokset

Parhaimmat kiitokseni dosentti Markus Hiekkaselle (Museoviraston Rakennushistorian osasto), jonka toimesta sain tilaisuuden tutkia Oulun tuomiokirkon hauta-aineistoa ja erityiskiitokset myös tutkija Aimo Kehusmaalle, jonka ystävällisellä myötävaikutuksella

ja valvovan silmän alla näytteet otettiin ja toimitettiin tutkijalle.

Kirjallisuusviitteet

Häkkinen, K., Lempiäinen, T. 1996: Die ältesten Getreidepflanzen der Finnen und ihre Namen. - Finnisch-Ugrische Forschungen, Bd. 53.

Hämet-Ahti, I., Suominen, J., Ulvinen, T., Uotila, P., Vuokko, S. 1986: Retkeilykasvio. - Suomen Luonnonsuojelun Tuki, Helsinki.

Kehusmaa, A. 1996: Oulun Tuomiokirkon kaivaukset 1996. - Kaivauskertomus.

Lempiäinen, T. 1987: Kokemäen Ylistaron Leikkimäen rautakautisen kalmiston kasvijäänteet. - Karhunhammas 11.

Lempiäinen, T. 1991: Nokian Viikin rautakautisen kumpukalmiston makrofossiilit. - Karhunhammas 13.

Lempiäinen, T. (ei julk.): Katariinan Kirkkomäen hautojen kasvijäänteistä. - Käsikirjoitus, joka perustuu 28.11.1996 Kansallismuseossa pidettyyn esitelmään.

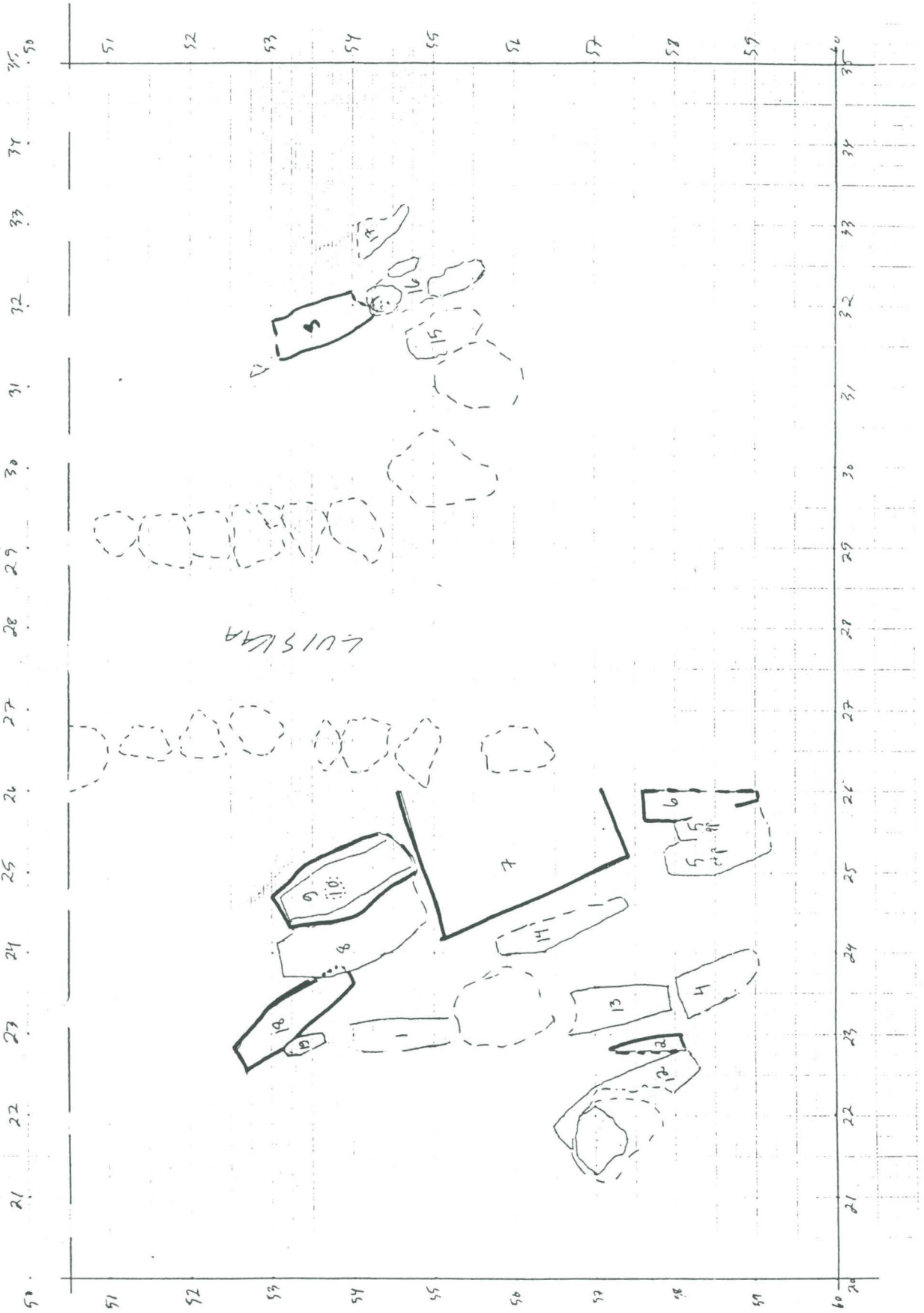
Vuorela, T. 1975: Suomalainen kansankulttuuri. - Porvoo-Helsinki-Juva.

HAUTAKARITTA HAUDOISTA 1-19

— = hauda, josta on näyke

1:50

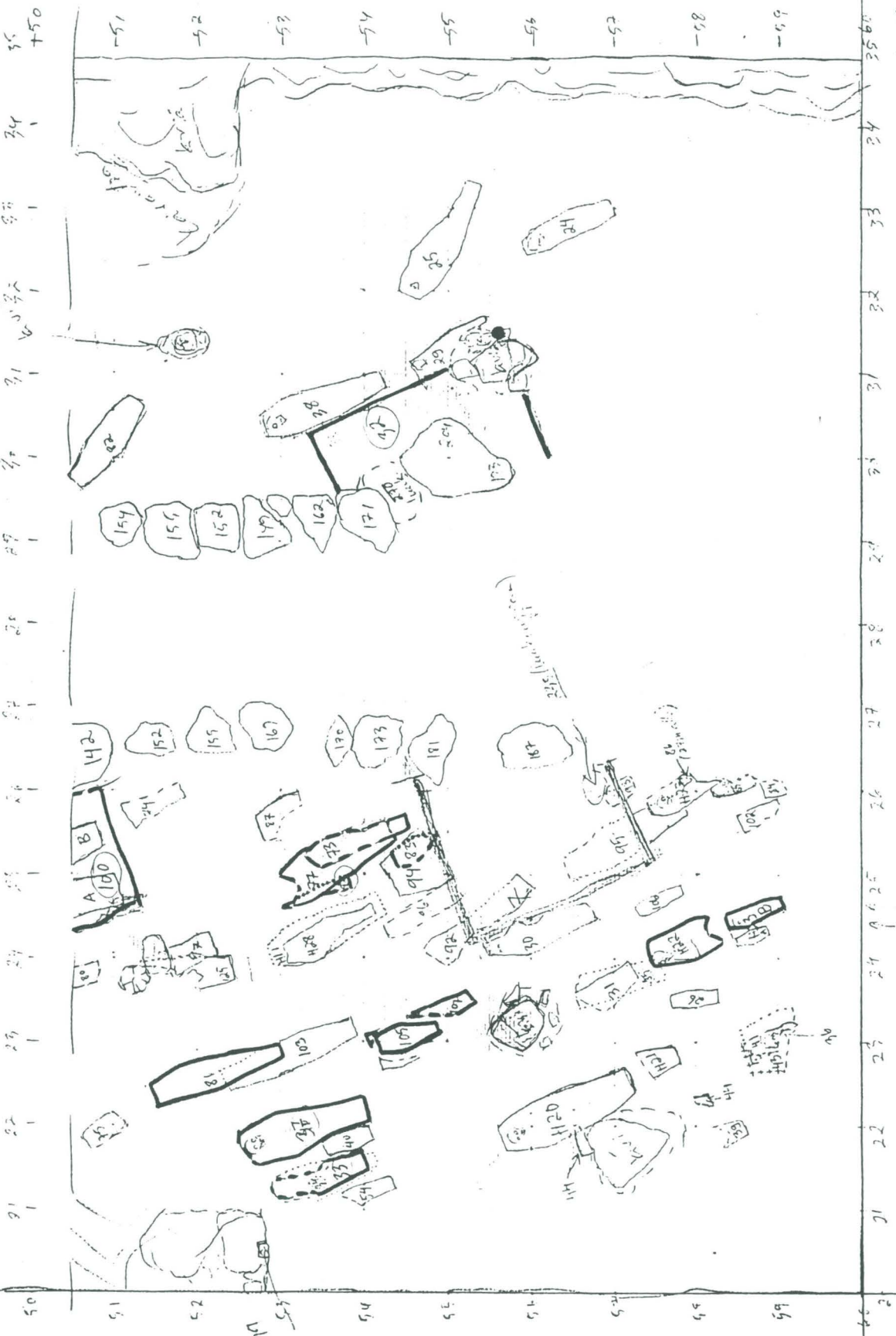
Liite 2.

1 krs. haidet.
2 krs. "
10. krs. haidet.
3 krs. "

10. krs. haidet.
3 krs. "
10. krs. haidet.
3 krs. "

08/15

14. krs. haidet.
3 krs. "

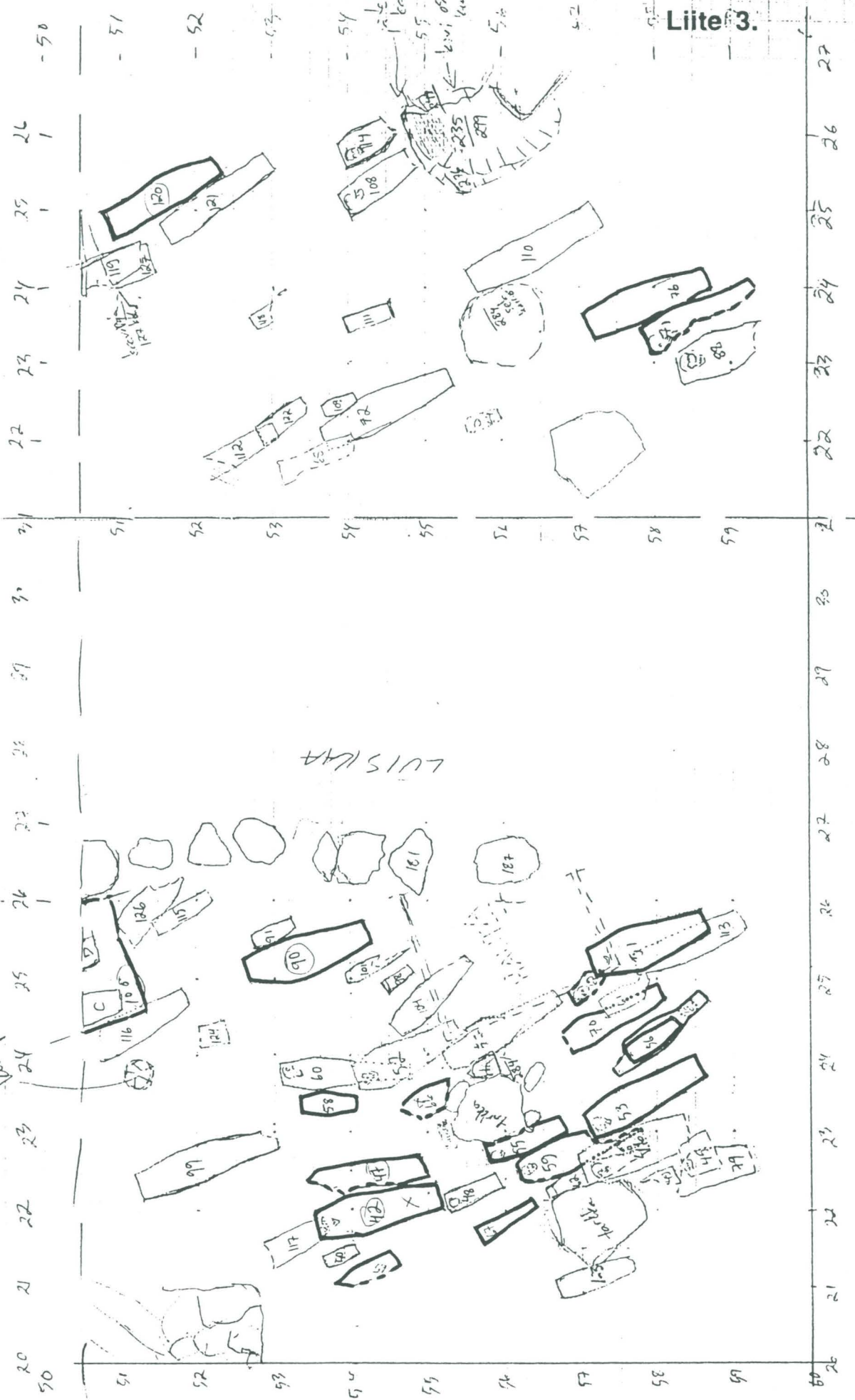

e

ALUUKARTTA 3

Liite 3.

S
E

Aluekartta 3
Liite 3.

Liite 4. Kuvat

Kuva 1.

Kuusen (*Picea abies*) a. oksan palasia ja b. neulasmassaa (Hauta No. 10).

Kuva 2.

Vihvilän (*Juncus* sp.) siemenkoti siemenineen kiinnittyneenä kangaspalaan (Hauta No.42).

Kuva 3.

Taskuruohon (*Rhinanthus* sp.) siemen (Hauta No. 42).

Kuva 4.

Nuppineulan kappaleita ja puuvillainen kankaanpala haudasta No. 56.

Kuva 5.

Metsälehmuksen jällestä valmistettua niininarua haudasta No. 10.

Kuva 6.

Pala villakangasta haudasta No. 33.

Kuva 7.

Tummaa raatokärpäsen toukkamassan aiheuttamia läikkiä vaaleassa hiekkamaassa haudassa.

Kuva 8.

Raatokärpäsen toukkien kuorimassaa.

Kuva 9.

Raatokärpäsen toukan kuori, pituus n. 1.5 mm.

a.

b.

Kuva 1.

Kuusen (*Picea abies*) a. oksa ja b. neulasmassaa (Hauta No. 10).

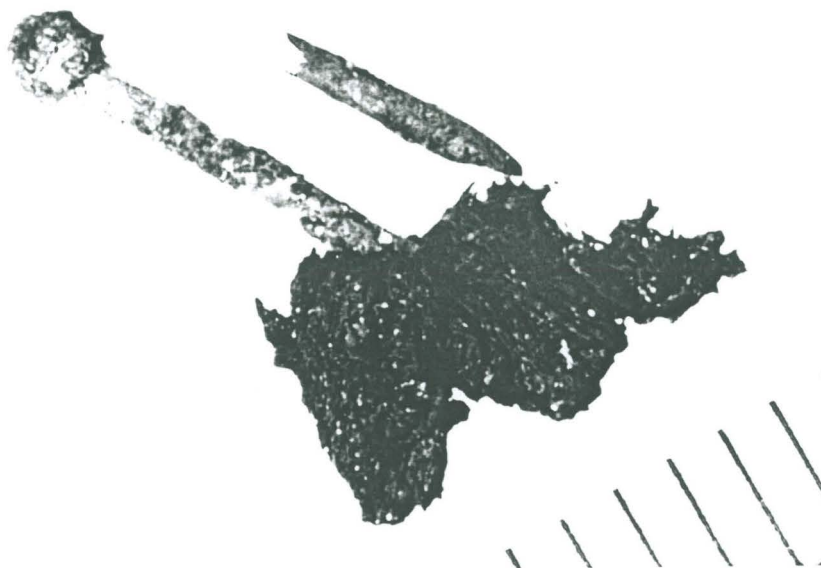

Kuva 2.

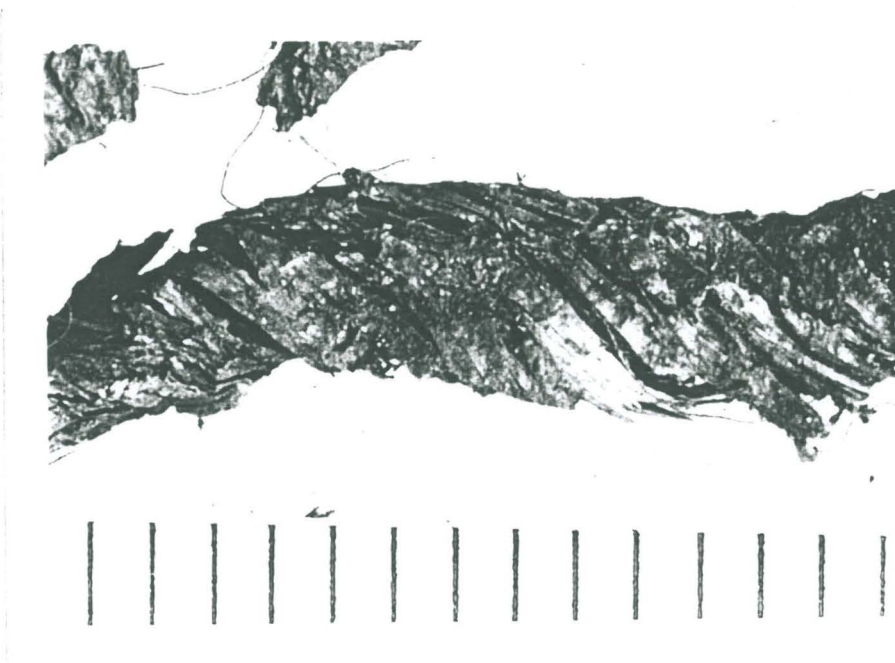
Vihvilän (*Juncus* sp.) siemenkoti siemenineen kiinnittyneenä kangaspalaan (Hauta No.42).

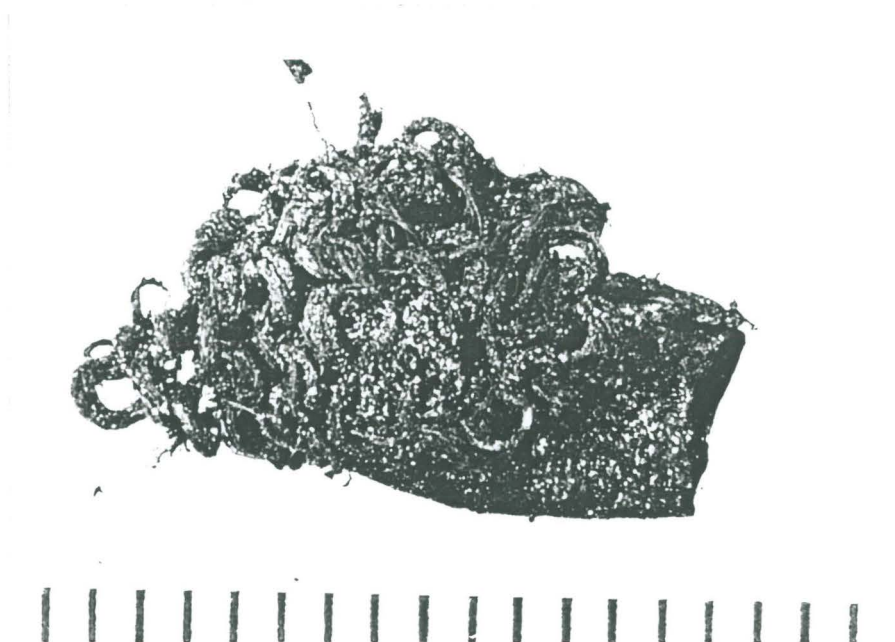
Kuva 3.
Taskuruohon (*Rhinanthus* sp.) siemen (Hauta No. 42).

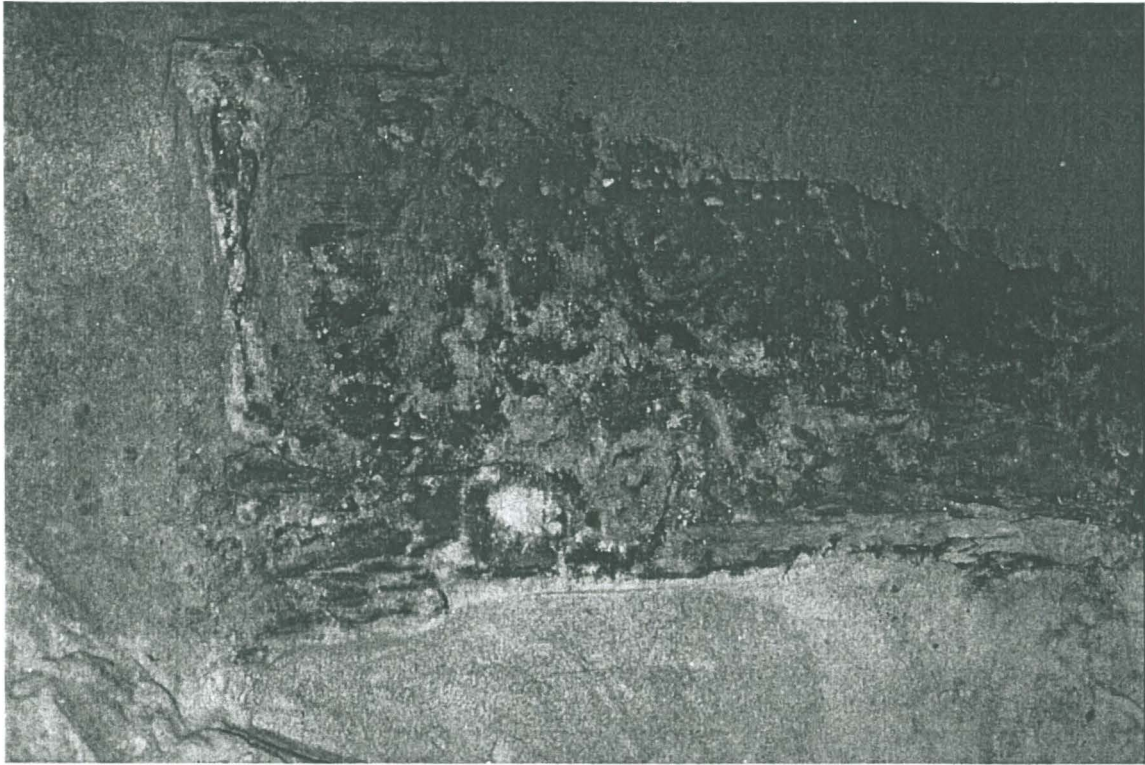
Kuva 4.
Nuppineulan kappaleita ja puuvillainen kankaanpala haudasta No. 56.

Kuva 5.
Metsälehmuksen jällestä valmistettua niininarua haudasta No. 10.

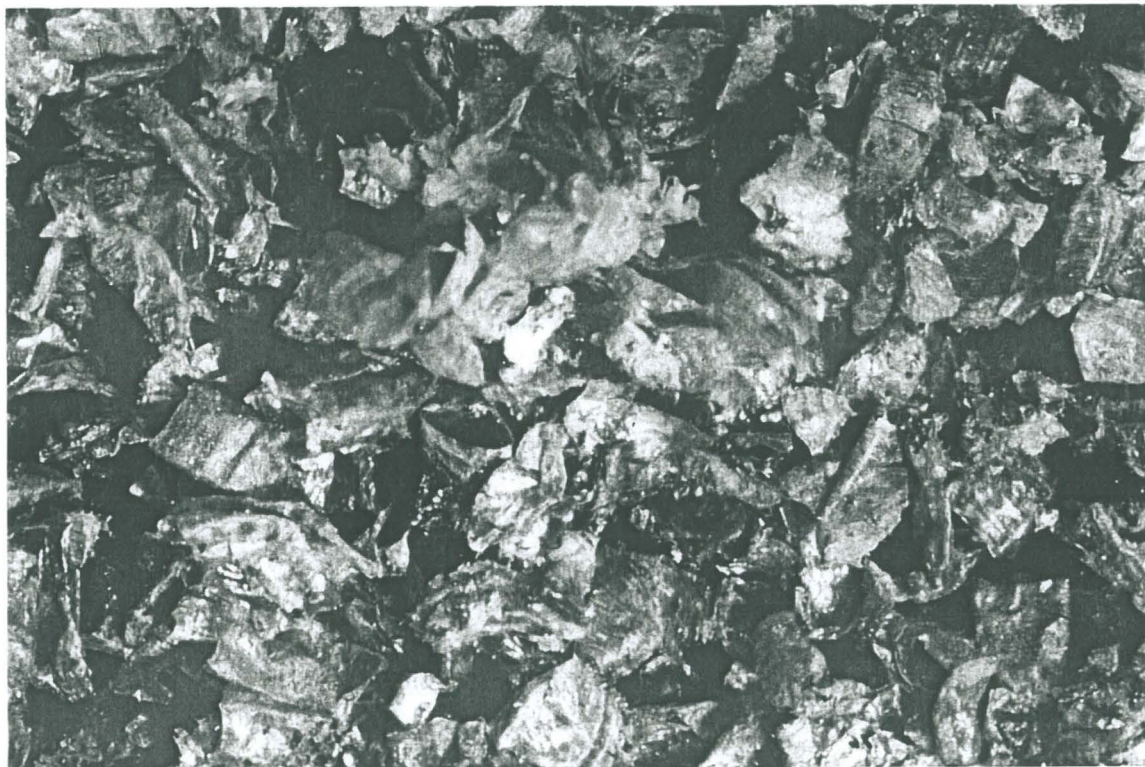

Kuva 6.
Pala villakangasta haudasta No. 33.

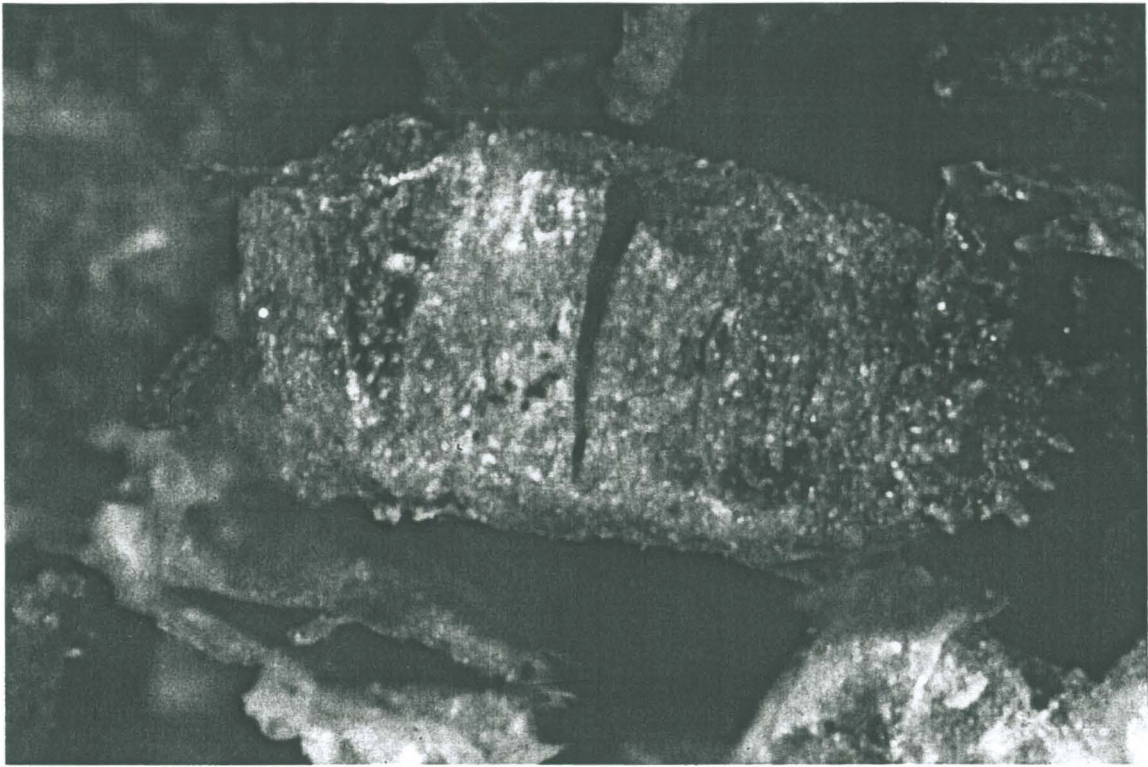
Kuva 7.

Tummia raatokärpäsen toukkamassan aiheuttamia läikkiä vaaleassa hiekkamaassa.

Kuva 8.

Raatokärpäsen toukkien kuorimassaa.

Kuva 9.
Raatokärpäsen toukan kuori, pituus n. 1.5 mm.